

SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK OKTATÁSÜGYE

A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAI ORSZ. EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA

Szerkesztők:

ISTENES KÁROLY és KIRSCHENHEUTER FERENC

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VIII, Festetics-ucca 3.

Telefon: József 346—65

TARTALOM

<i>Kirschenheuter F.</i> : A vakok ipari oktatása	121
<i>Schulmann A.</i> : Gyógypedagógiai beszédiskolák szükségessége és szervezete	133
<i>Milassin Gy.</i> : A számolásktatásra vonatkozó új tantervtervezet módosítása	138
<i>Füzesi A.</i> : Diszponáltabbak-e siketnémák a rajz terén?	144
<i>Jármer L.</i> : Vakok és látók együttes oktatása	153

Irodalom:

Herodek K.: A vakok brailrendszerű írásának ismertetése. 156 — A ratibori tanterv. 157 — *Lett J.*: A gyermek önkéntes megnyilatkozására építő tanításmód. 159 — *Entres L.*: A beszédtanítás kezdő szaka. 160 — *Nordisk Tidskrift*: A magyar gyógyped. oktatásügy. 162 — *Herodek K.*: A nő sziv a vakokért. 162 — *Rothe K.*: A beszédhibásokról való gondoskodás. 163 — *Drouot E.*: A szájról való olvasás. 163 — *Herodek K.*: A vakok esztétikai nevelése. 164 —

Egyesületi és intézeti élet.

Közygyléstünk. 165 — Hazaérkezett Amerikából *Herodek K.* 169 — A soproni intézet kertje. 169 — Gyászünnepe az izr. sn. intézetében. 169 — A soproni intézet testnevelési tanára. 169 — *Herodek K.* előadása Amerikáról. 169 — Műsoros est a soproni intézetben. 169 — Atlétikai verseny a soproni intézetben. 170 — A váci intézet cserkészcsapata. 170 — A váci intézet kirándulása. 170 — A vakok kir. intézete majálisa. 171 —

Kisebb közlemények.

Vitár R. sírkövének megszentelése. 171 — Völker J. elnökké választása. 172 — Schreiner F. pályadíja. 172 — A siketnémák számára. 173 — A dán és magyar vakok szövése. 173 — Rangsorunk. 177 — Százezer pengős hagyaték. 173 — Francia vak képviselők. 178 — Gyilkos siketnéma. 178 — Mért nem mozognak a hadivakok? 178 — A lengyel vakok ügye. 180 — A cseh siketnéma nap. 180 — A vakok iparcikkéinek védőjegye. 181 — A német vakok szövetsége számokban. 181 — A svéd vakok ügye. 181 — A pilseni siketnéma intézet. 182 — A német siketvakok szervezete. 182 — A Cházár A. Otthon közgyűlése. 183 — A siketnémák Bpest-Eger úszómérközése. 183 — Külföldre készül a Homeros-énekkar. 185 — Avató-disztábor. 185 — Rádiókrónika a Homeros hangversenyéről. 185 — Megszűnt vezetőkutya iskolák. 187 — A szellemi pályák vakjai. 188 — Vakok a sportmaszásban. 188 — Gyöngénlátók intézete. 189 — A Siketnémák Sport Clubjának majálisa 189 — A vakok ügye az Egyesült Államokban. 189 —

A kiadóhivatal vezetője: IGLER ANTAL. Egyesületi pénztáros: RÉDIGER KÁROLY

Kiadó és laptulajdonos:

SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAINAK ORSZ. EGYESÜLETE

Előfizetési ár egy évre 24 pengő. — Egyesületi rendes tagok a lapot tagilletményük fejében díjtanul kapják. — A gyógypedagógiai intézetek előfizetési árát évről-évre a egyesületi közgyűlés szabja meg.

A Siketnémák és Vakok Tanárai Országos Egyesületének kiadványai

- Bárzsi Gusztáv dr:** *Hallásvizsgálat és selectio.* 1929. 11 lap. Ára 1 p. — *Siketek és némák selectiója.* 1929. 16 lap. Ára 1 p.
- Bihari Károly dr:** *Évkönyv.* 1904. 95 lap. Ára 5 p.
- Borbély Sándor:** *Kraker Kálmán.* 1911. 4 lap. Ára 0.50 p. — *Gácsér József.* 1915. 5 lap. Ára 0.50 p. — *A magyar siketnémaoktatás bibliográfiája s egyéb adatgyűjteménye 1920. végéig.* 1924. 123 lap. Ára 12 p.
- De L'Epée:** *Siketnémák oktatása rendszeres jelek útján.* Páris. 1776. Fordította: **Szabó Imre** 1923. 162 lap. Ára 6 p.
- Ehling Jakab:** *A siketnémák megszóltatása az anyaiskola nyomdokán.* 1926. 58 lap. Ára 3 p.
- Herodek Károly:** *A vakok jelentősebb németországi intézetei.* 1928. 13 lap. Ára 1 p.
- Hribik Aladár:** *Tanulmányúton Németországban.* 1928. 22 lap. Ára 1 p.
- Igler Antal:** *A fogalmazás tanítása a siketnémák intézeteiben.* 1929. 22 lap. Ára 1 p.
- Istenes Károly:** *Hangkapcsolódások a magyar beszédben különös tekintettel a siketnémák hangos beszédére.* 1924. 93 lap. Ára 5 p. — *Statisztikai adatok a siketnémákról.* 1925. 6 lap. Ára 0.50 p. — *A beszédhibák javítására szolgáló állami tanfolyam 25 éves története.* (1896—1921). 1925. 25 lap. Ára 1 p.
- Juan Pablo Bonet:** *A betűk elemekre való felbontása és a némák beszédre való tanításának művészete.* Madrid. 1820. Fordította **Adler Simon.** 1907. 72 lap. Ára 6 p.
- Kegler Ferenc:** *Adatok a Siketnéma Intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének 10 éves történetéhez.* 1911. 8 lap. Ára 0.50 p.
- Kirschenheuter Ferenc:** *A Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete száz éves fennállásának ünneplése.* 1926. 8 lap. Ára 0.50 p. — *A hadirokkantak foglalkoztatása.* 1926. 17 lap. Ára 1 p. — *Vizből mentő vak.* 1928. 13 lap. Ára 1 p.
- Michels Fülöp:** *A siketnémák beszédének esztétikája.* 1924. 16 lap. Elfogyott. — *Nemzetközi siketnémanevelésiügyi konferencia.* 1926. 21 lap. Ára 1 p. — *A siketek nevelés-oktatásügyének jövőjébe vetett pillantás.* 1927. 17 lap. Ára 1 p.
- Nagy László:** *Adatok a siketnémák lélektandhoz.* 1928. 10 lap. Elfogyott.
- Puha László:** *A fogalmazástanítás módja és anyaga.* 1925. 18 lap. Ára 1 p.
- Ranschburg Pál dr:** *A siketnémák számolóképeségéről.* 1925. 12 lap. Elfogyott.
- Schreiner Ferenc:** *A vak beszéde.* 1927. 8 lap. Ára 0.50 p.
- Schulmann Adolf:** *A beszéd védelme.* 1929. 7 lap. Ára 0.50 p.
- Stern Ottó:** *Mássalhangzók kifejlesztése a siketnémák I. osztályában.* Fordította és magyar vonatkozású részletekkel ellátta **Váradai Zsigmond.** 1915. 85 lap. Ára 8 p.
- Tegyei Jenő dr:** *A fogyatékosok szociális problémája.* 1929. 10 lap. Ára 0.50 p.
- Völker József:** *A tanterv revíziójáról és az azzal összefüggő kérdésekről.* 1929. 14 lap. Ára 1 p.
- Záborszky Árpád:** *A Siketnéma Intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének története az 1918-19. évi forradalmak alatt.* 1924. 51 lap. Elfogyott.
- Zemkó Péter:** *A tanárképzés reformja.* 1917. 22 lap. Ára 1 p.
- *
- Siketnémák és Vakok Oktatásügye. Szakfolyóirat. I-XXXI. évf. Ára a megrendelésekor állapítatik meg.*
- Arcképek:** **Cházár András** feketenyomású arcképe. Ára 0.80 p. — **Nárai Szabó Sándor** feketenyomású arcképe. Ára 0.80 p. **Schäffer Károly** feketenyomású arcképe Ára 0.80 p.

SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK OKTATÁSÜGYE

A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Festetics-ucca 3

Előfizetési ára egy évre 24 pengő	Szerkesztők: Istenes Károly és Kirschenheuter Ferenc	Egyesületi r. tagok a lapot tag- illetményük fejében kapják. A gyógypedagógiai intézetek elő- fizetési árát évről-évre az egye- sületi közgyűlés szabja meg.
--------------------------------------	---	--

A vakok ipari oktatása

Irta *Kirschenheuter Ferenc*

Adatok a vakok kir. intézete készülő új tanítási tervéhez

Az „Ipari és kereskedelmi ismeretek” tanítása

Cél

Ennek az elméleti tárgyak közé sorolandó oktatási tárgynak a célja az iparüzésre és a vele kapcsolatos kereskedelemre vonatkozó leg-szükségesebb elméleti ismeretek elsajátíttatása és ezzel a növendékeknek gyakorlati ipari ismereteik okszerű almalmazására, valamint az ipari fog-lalkozás mellett, avagy akár ettől függetlenül is üzendő kereskedeésre való előkészítése.

A heti órák száma

A szakképző tagozat I., II. és III. osztályában heti 1—1 óra, a pótlóosztályban az „Élet- és egészségtani ismeretekkel”, valamint a „Közgazdasági és jogi ismeretekkel” összevonva heti 2 óra.

Tanítási anyag

Az ismeretanyagok részleteinek kiszemelésében, hogy azok az in-tézetnek, mint szakiskolának céljait jobban szolgálják, általában az ép-érzőkéűek hasonló szakiskoláinak, de meg inkább a vakok más, hasonló célú intézményeinek tanterveit kellene figyelembe venni. Kosárfonó-, kefekötő- és hangolós szakiskoláink azonban nincsenek. A vakok külföldi intézményeinek, legalább is a német nyelvterületen lévő nagy vezető-intézeteknek tanítási tervei pedig vagy nem terjeszkednek ki behatób-ban az ipari oktatásra, vagy amennyiben ki is terjeszkednek rája, rész-letes tanítási anyagokat nem jelölnek meg. Így e tekintetben a saját ta-pasztalatainkra és elgondolásunkra vagyunk utalva s azzal a föltevessel adjuk a tárgy anyagát, hogy azt a jövő gyakorlata majd helyesbíti és kiegészíti.

Ipari szakismeretek (technológia).

A kosárárú-, szék- és gyékényfonás, a kefe- és az ecsetkötés, valamint a zongorahangolás általános anyaga: Az iparágakban használt összes nyersanyagok, segédanyagok és kellékek növénytani, állattani és alkati ismertetése, kereskedelmi és ipari alakjai. Az anyagok jellemző tulajdonságai, hibái és azok gyakorlati úton való fölismerése. Befejező eljárások (kénezés, színezés, csiszolás stb.) s az ezekhez használandó anyagok. Szerszámok, gépek, azok vásárlása és karbantartása. Műhelyberendezés, géperővel való hajtás. Balesetek és elhárításuk. A nyers- és készárúk osztályozása, raktározása, gondozása, csomagolása. Különböző munkabérek (óra-, napi-, darabszámos, illetve akkordbérek). Nagyobb nyerstermelő és ipari üzemek, gyárak, javítóműhelyek, kereskedések meglátogatása.

A kosárárú-, szék- és gyékényfonásra vonatkozóan még a fönti általános anyagon kívül: A fűz termelése, a talaj megválasztása és előkészítése, fűzfajták, dugványozás, a fűztelep művelése, kártévő rovarok és állatok elleni védekezés, vesszőszedés-, hántás-, osztályozás- és értékesítés. A fűztermeléshez használt szerszámok. Gyékénytermelés. A hazai fűztermelés, valamint a kosár- és gyékényfonóipar fejlődése, népi ipari megszervezése.

A kefe- és ecsetkészítésre vonatkozóan még a fönti általános anyagon kívül: A kefe és ecsetnyelek gyártása, a behúzóanyagok kikészítése, keverése, a hulladék fölhasználása. Behúzás, szurkolás, ecsetkészítés. Gyártási eljárások. Nagyobb itthoni és külföldi gyárak megnevezése.

A zongorahangolásra vonatkozóan még a fönti általános anyagon kívül: A hang elmélete, a hangtávolságkiegyenlítés hangszereken (temperálás). A zongora- és cimbalomgyártás és javítás, valamint a különböző zongoraszerkezetek (mechanikák) ismertetése. Húrkészítés. A zongora és rokonhangszereinek múltja, fejlődése, a hangszerek gondozása, megóvása. Hangolási és javítási árszabás. Hangszerkereskedelem: vétel, eladás, csomagolás, szállítás, közvetítés, jutalék. Hangszerbérlet.

Kereskedelmi ismeretek.

A kereskedésnek, mint vakok foglalkozásának vak kereskedők példáin való általános szóbeli ismertetése, a vaksággal járó nehézségek leküzdése, a kereskedéssel való boldogulás lehetősége és a kereskedéssel, mint foglalkozással való megbarátkoztatás.

Árúk mérése gyakorlatilag hosszúság, űrtartalom és súly szerint. Teljes és tiszta súly (bruttó, nettó). Szállítás póstán: levél- ajánlott- és express küldemények, pénz- és áruküldés. Utánvétel, vám. Szállítás vasúton és hajón. Táviró, telefon. Az áruadásvétel egyszerűbb eseteire vonatkozó rendelő-, teljesítő- és fizetőlevelek szerkesztése. Számla, elismervény, nyugtatvány. Az üzleti levelek és okmányok rendezése és megőrzésük módja.

Árusítás műhelyből, üzlethelyiségből, eladás házalás útján, közvetítők (ügynökök) és bizományosok révén. Jutalék. Üzlethelyiség bérlete, szerződés, fölmondás. Üzleti hirdetések, cégtábla, falragaszok, árjegyzékek, hírverés. Levelezés : tudakozódó, értesítő, intő- és sürgető levelek. Hitelügyekre vonatkozó egyszerű levelek : hitelkérés, tudakozódás, fölvilágosítás, hitelnyújtás és megtagadás, kezesség. Ajánlat, meghatalmazás kötelezvény.

Üzletvezető, üzlettárs, útazó, társas cégek, betéti társaságok, részvénytársaságok, szövetkezet. Cégbejegyzés. Főnök és alkalmazottak (segéd, inas) közötti viszony. Munkakönyv, bizonyítvány.

A kosár- és kefeárúkkal rokon s ezek használatának körébe tartozó, illetve ezekkel együtt árusított ipari cikkek általános ismertetése.

A nyers- és készárúk termelésének földrajza, megszerzésük forrásai, fontosabb piacaik. Árukifogásolás és rendelkezérebocsájtás, kereskedelmi szokások. Hitelügyek, kamat fedezeti váltó.

Ipari árszámítás (kalkuláció). Árszámítás vételnél : ajánlott vagy árjegyzékár, költségek és engedmények figyelembevételével. Termelési (önköltségi) ár megállapítása : a nyersanyagár, munkabér és üzemköltségek figyelembevételével. Eladási ár megállapítása : a termelési ár, az eladási költségek (csomagolás, szállítás), a nyújtandó engedmények, a fizetési határidő és a haszon figyelembevételével.

Kereskedői árszámítás eladásnál : a vételár, üzemi költség, engedmény és haszon figyelembevételével.

Készpénzfizetés, készpénzfizetési engedmény, hitelezés, kezesség, zálog, bánatpénz, átutalás, póstatakarékpénztár, folyószámla, utalvány csekk. Fizetésre képtelenség, kényszeregyezés, csőd, árverés.

Az ipari és kereskedelmi törvények főbb rendelkezései, iparigazolvány, adó, ingó- és ingatlanbiztosítás. Kereskedelmi és ipari kamarák. Munkásvédelmi és jóléti intézmények, társadalombiztosítás. Ipari betegségek.

Az irodai gépírás gyakorlása mind a három évfolyamon át. Szaküzletek meglátogatása.

Módszer

A tárgy tanítását a haladó idő, a mai kor szelleme, a mindenirányú fejlődés, a minden téren támasztott nagyobb követelmények teszi nélkülözhetetlenné. Az iparosnak, ha ma boldogulni akar, iparának nemcsak gyakorlati, hanem szellemi részében is helyt kell állania.

A vakok intézeteinek iparosképzése nem elégedhetik meg többé egyes munkaformák elkészítésével, vagy egyes részletmunkák tanításával, hanem mint szakiskolának növendékeit a tanított iparok minden ágában jártassá kell tennie, az ipari oktatás kereteit bővíteni, szintjét emelni s a növendékek hivatásbeli látókörét tágítani kell. Ehez pedig nélkülözhetetlen a kellő megértést, alaposságot, áttekintést nyújtó elméleti ipari szakismeretek, technológiai ismeretek elsajátítása.

Vakoknak az ő megszokott iparágaikban való iparüzése egymagában általában nehezen nyújt megélhetést. A tapasztalat igazolja, hogy az ipart önállóan űző vakok között azok boldogulnak leginkább, akik az iparüzés mellett kereskednek is. És e kettősirányú foglalkozás mellett is jövedelmezőség tekintetében hovatovább a hangsúly mindinkább a kereskedelemre esik, úgyhogy, mint a gyakorlati élet esetei igazolják, azok, akik az ipar mellett kereskedést is űztek, jórészt mihamar abbahagyták a kézművességet és teljesen áttértek szakmájukban az idegen árúk közvetítésével foglalkozó kereskedelemre, mert ez jövedelmezőbb.

Minden iparos legyen tehát egyúttal kereskedő is. És ha a föltételek megvannak, térjen át teljesen a kereskedelemre. Ezt megkönnyítendő, alapvető kereskedelmi ismereteket kell nyújtani növendékeinknek. Így vált szükségessé a számtan mellett a könyvelésnek és az üzleti levelezésnek, valamint az ipari ismeretek mellett az elemi kereskedelmi ismereteknek tanítása.

Az ipari ismeretek anyagának kiválasztásában az volt az alap gondolat, hogy annak földolgozásában azokra az ismeretekre építhetünk, melyeket a tanulók részben a műhelyben végzett munkájuk közben közvetlen tapasztalásból, részben gyárakban, műhelyekben, üzletekben tett tanulmányi látogatásaikból és kirándulásaikból merítettek. Megkönnyül az anyag földolgozása, ha az intézet állandóan gondot fordít gyűjteményeinek és érzékeltetőeszközeinek tervszerű gyarapítására, ami a technológia eredményes tanításának mellőzhetetlen föltétele. Ezeknek a gyűjteményeknek az anyaga: a különböző ipari nyerstermékek, félígkész gyártmányok, munkaeszközök, gépszerkezetek mintaképei (modelljei), továbbá a kefe- és kosárárucikkokkal rokon, illetve az azokkal együtt árusított cikkek mintasorozata.

Az anyagok eredetét, honosságát, termelésének, kereskedelmének és felhasználásának vázlatát földrajzi szempontból hazánk sajátos viszonyainak figyelembevételével ismertetjük.

Az anyagok kereskedelmi alakjaival és méreteivel csak olyan mértékben foglalkozunk, hogy a növendékek a vásárlásra és földolgozásra kerülő árúkat, azok elnevezéseit és méreteit megismerjék.

Az anyagok belső szerkezetének ismertetésében is csak a lényegesebb sejtalakokat s a fontosabb vegytani alkotórészeket ismertetjük.

Az anyagok műszaki tulajdonságai közül megfelelő minták érzékeltetésével a fölület különbségek, a tapintásra tett hatásuk, a finomság, keménység, szilárdság, hajlíthatóság, rugalmasság, súly, aszás, dagadás és hőhatás tárgyalandók.

Gyárak, műhelyek, üzletek időnkinti látogatása mindenkor megfelelően előkészítendő abból a szempontból, hogy a látogatások folyamán a növendékek ne csak a tanár és a vezetők szóbeli leírásaira legyenek utalva, hanem hogy ismereteiket közvetlen érzékeltetéssel is gyarapíthassák.

Az olyan műveletek és eszközök tárgyalásánál, melyeket a tanulók

a műhelygyakorlatokból ismernek, az okszerűség megértetésére kell különös gondot fordítanunk.

A gépeket, amennyiben az intézet műhelyei azokkal nem rendelkeznek, sem a tanszertárban kisebbitett mintaképek róluk nincsenek, az időnkinti gyár- és műhelylátogatások alkalmával ismertetjük érzékeltetés kíséretében leíró módon. Ismertetések érzékeltetés nélkül, mint céltalanok, mellőzendők.

A befejező eljárások közül azokat, melyeket önállóan, egyedül végezni tanulóink nem képesek, amilyenek a színezés (mázolás, festés, bronzozás) és fényezés, habár az anyagok, azok kezelése s az eljárások szintén érzékeltetendők, csak általánosságban, ismertetéskép tanítandók beható tájékoztatás céljából.

A kereskedelmi ismeretek anyagának tárgyalása nagyrészen elméleti természetű. Ennek elsajátíttatása mellett törekvésünk irányuljon oda, hogy növendékeink az adás-vevés, a kereskedelmi élet szépségeit megismerjék, megértsék és megszeressék, továbbá hogy rámutatván az üzleti tevékenykedés változatos, mozgással járó egészséges voltára, az aránylag kevés fáradságot igénylő jövedelmezőségére, ezzel a vállalkozás iránti bátorságot, kedvet fölkeltsük bennük s a tanítási anyag elsajátíttatása mellett bizonyos kereskedői szellemet oltsunk beléjük.

Jóllehet, hogy minden szakma növendékei közös órákon együtt tanulnak, érzékeltetéseknel, tanulmányi kirándulásoknál, gyakorlásoknál, leckék kihallgatásánál a tanár vegye figyelembe mindig az egyes csoportok különös érdekeit. A fűzveszőtermelés tárgyalásánál például a nem érdekelt két szakmabeliek, a kefekötők és hangolók írásos föladatot végezhetnek.

Az ismeretanyagok részleteinek kiszemelésében lebegjen előttünk növendékeink jövő hivatása mellett életkörülményeik és várható társadalmi helyzetük is.

A technológia anyaga javarészt természetrajzi, természettani és vegytani anyag, miértis tanításánál ugyanazok a szempontok érvényesülnek, mint ama tárgyak tanításában. A kereskedelmi ismeretek nyújtása meg a számtan, részben az irodalom és a közgazdasági s jogi ismeretek tanításánál alkalmazott elvekre támaszkodik.

A tanításban induljunk ki a mindennapi élet meg a műhelyekben szerzett tapasztalatokból s a továbbiak folyamán is tartsuk meg állandóan az étellel való kapcsolatot. Ebből a kapcsolatból következik, hogy az itteni elméleti tanulmányok nem lehetnek tudományos fejtegetések, hanem a növendékek érdeklődéséhez mért és az ő bevonásukkal, általuk tett tapasztalatok tényeire alapított megbeszélések.

A gépies tanulás teljes mellőzésével fejlesszük növendékeinkben a gondolkozást, a megértést, az öntevékenységet. Az ismeretek nyújtása és a készségek elsajátíttatása közben ne feledjük, hogy az életharcban vak tanulóinknak fogyatékoságuknál fogva nagyobb szellemi tevékenységre, több önálló kezdeményezésre, jóval edzettebb akaratra

és kitartásra lesz szükségük, mint érzékű szakértésüknek. Szoktassuk hát őket ezeknek a gyakorlására már az iskolában.

Az ipari képzés tengelye a műhelygyakorlatok. A technológiai szakismeretek nyújtásának velük állandóan szoros, szerves kapcsolatban kell lenniük. Gyakorlat és elmélet egymásra való kölcsönös utalással egészítsék ki, mélyítsék el egymást. A tanárnak ezért behatóan kell ismernie a műhelyekben folyó összes munkákat, viszont az ipartanítómesternek meg a technológia anyagát. Ellentétbe a gyakorlat és az elmélet semmi körülmények között nem kerülhet. Az elvi összhang mindenkor kellő megóvása, de meg az elméletnek és gyakorlatnak megfelelő időben való egymást magyarázó kiegészítése is megkívánja a tanár és az ipartanítómester közötti egymást támogató, állandó érintkezést. Amikor a cél úgy kívánja, az érzékeltetések végzetessenek a műhelyekben.

De nemcsak a műhelyekkel kell fenntartani az érintkezést, hanem az ipar és kereskedelmi képzést közvetlenül szolgáló többi tárggyal is, különösen a könyvelésre és a levelezésre kiterjedő tárgyakkal oly módon, hogy a tanultakat állandóan vonatkozásba kell hozni ama tárgyak idevágó anyagával.

Széttekintve azok között a vakok között, akik elhagyva az iskolát, nem váltották be a hozzájuk fűzött várakozásokat, akik búcsút mondtak iparuknak és koldulásra adták magukat, azt találjuk, hogy annak a többi között az önbizalom, a bátorság és a becsvágy hiánya is az oka. A gyakorlati életre való nevelésben hát nem elegendő a tanulót kétkézi munkával és elméleti ismeretekkel foglalkoztatni. Hatoljunk, bele lelkébe, fogjuk azt meg s egész lényét, gondolkozását vigyük bele célba vett életpályájának légkörébe. Ne lásson jövőjében csak nehézségeket, kecssegtessék a saját erejével elérendő eredmények, szeresse meg hivatását, vágyakozzék a saját lábán megálló, másra rá nem szoruló szabad, munkás ember élete után.

Csak ilyen nevelőképzeztől várhatunk az életre termett, az életben helytálló és ezzel nevelői munkánkat erkölcsiekben jutalmazó egyéniségeket.

Ebben a munkában ugyan össze kell fognia az intézet egész nevelőszemélyzetének, de lényeges része az ipari és kereskedelmi tárgyak oktatóira vár.

Külön kell szólnunk még a pótlóosztályról.

Ennek növendékei különböző életkorúak, szellemi fejlettségük és előzetes tanulmányaik is különböző színvonalúak. Emellett még arra is lehetnek esetek, hogy egyes növendékek előrehaladottabb életkoruk miatt nem is töltenek három évfolyamot, hanem két, sőt esetleg csak egy évfolyamot a pótlóosztályban. Ezekre való tekintettel a növendékek nem végezhetik a többi, rendes szakképző osztályok teljes anyagát, hanem annak csak legszükségesebb lényeges részeit s azokat is az egyesek értelmi színvonalához és képzettségéhez mért keretekben.

Mínthogy ily körülmények között a pótlóosztály három évfolyamán

tanítandó anyagot részleteiben a tanterv meg nem állapíthatja a növendékeket a tanár minden évben képességeikhez és a tárgykörben már szerzett ismereteikhez mérten két, esetleg három csoportba osztja, az egyes csoportok anyagát a rendes szakképző osztályok anyagának lényegéből válogatva a tanulók képességeinek megfelelően megállapítja s abból, miután azt az igazgató, illetve a tanári testület jóváhagyta, annyit nyújt, amennyit a tanulók befogadni képesek.

Egyszínvonalú eredmény a növendékek képességei közötti nagyobb különbségek miatt a pótlóosztályban rendszerint nem érhető el, miértis itt a tömegoktatás keretében a szokottnál is nagyobb figyelemben részesülnek az egyéni képességek s a tehetségesebb tanulók haladását a gyöngébbek nem akadályozhatják.

Tanítási eszközök

Érzékeltető anyagok, eszközök és mintaképek (modellek) gyűjteménye.

Az ipari és kereskedelmi ismereteket tárgyaló pontírási iskolai könyv.

Műhelygyakorlatok

Cél

A műhelygyakorlatok célja az iparágakat gyakorlatilag teljesen ismerő, önállóan dolgozni akaró és tudó iparosok képzése.

A heti órák száma

Kosáráru-, gyékény- és székfonás, kefe- és ecsetkötés.

A szakképzőtagozat összevont valamennyi osztályában az ezen iparágakra beosztott fiúk heti 27—28, a leányok pedig heti 23—24 órán át dolgoznak a műhelyekben.

Zongorahangolás.

A szakképzőtagozat I., II., III. és pótló osztályában az ezen iparágat is tanuló növendékek osztályonként heti 5—5 órában részesülnek oktatásban. A pótlóosztály növendékei egyenként a képességükhöz mért osztályok óráit látogatják, úgyhogy mind a négy osztály óraszama a zongorahangolásban együttvéve 15.

Tanítási anyag

(Ehez az adatokat a már ismertetett elvekhez alkalmazkodva a vakok kir. intézete ipartanítómesterei: Szabó József kosárfonó-, Özv. Murányiné Killender Janka kefekötő- és Ballay Péter zongorahangoló-tanítómester szolgáltatták.)

Kosáráru-, gyékény- és székfonás.

Kosárárumunkák: Az elemi készségek elsajátítása után gyümölcs-szállító-, kenyér-, kerek-, tojásdad-, kar-, szőlős-, játék-, kertész-, szénhordó-, szénszállító-, hátí-, tojásdad és kerek sütő-, valamint tojás-

dadalakú ruháskosár készítése, utóbbi szegéllyel és lécekkel. Különféle alakú piaci-, asztali gyümölcs- és süteménykosarak készítése, utóbbiak hasított és egész vesszőből, valamint nádból is. Evőeszköztartó-, ételhordó-, fali cserép- és virágtartó-, továbbá piaci kosarak készítése. Két fődéllel ellátott piaci szögletes, különböző nagyságú szögletes ruhás-, szögletes háti-, szögletes fatartó-, kézi- és nagyobb útazókosarak készítése egyszerű, félig és egészen kockás fonatokkal. Kerek, tojásdad és szögletes koci- és gyermekkocsi kosarak egész és hasított vesszőből és gyékényfonatokból. Kerek és szögletes virágtartók, virágállványok vesszőből, nádból és gyékényből gazdag díszítésekkel. Gyermekszékek és- asztalok, valamint kerti székek és asztalok készítése.

Gyékénymunkák: Szőnyegek és takarók szövőfonása, piaci táskák és szatyrok készítése.

Nádszék munkák: Az elemek elsajátítása után szögletes, kerek és ívelt formák befonása.

A készített munkák méreteinek emlékezetből való elmondása. A készítmények eladási árának megállapítása az ipari és kereskedelmi ismeretekkel kapcsolatban idevonatkozóan tanultak gyakorlati értékesítésével.

Befejező eljárások: Fehérítés, pácolás, lakkozás, festés, bronzozás. Ezeket az eljárásokat általánosságban a technológiai oktatás révén a tanulók már megismerték. A gyakorlati alkalmazásból már-már kivesző fehérítésen kívül a többi eljárást vakok csak a látásmaradványuk nagyságához mérten képesek elsajátítani, miértis itt a tanulók zömére nézve nem a műveletek gyakorlati elsajátítása a cél, hanem meg kell elégednünk az eljárásoknak és fogásoknak gyakorlati úton, megkísérlések által való ismertetésével abból a célból, hogy mint a szakmához tartozó munkákról tanulóink megfelelő képzeteket szerezzenek és szükség esetén majdan a befejező eljárásokra nézve az őket segítő környezetüknek megfelelő utasításokat adhassanak.

Kefe- és ecsetkészítés.

Az anyagok és eszközök ismertetése után pamatolás, behúzás, hibás pamatok javítása. A vágógépek ismertetése és kezelése, a behúzott anyagok levágása. Kefefődek leerősítése, szegezése és csavarozása, Kefefák tisztítása és csiszolása. Befejező munkák: a behúzott kefék fésüléssel és nyírással való csinosítása, teljes elkészítése.

A készítmények kezelése és szállításra való csomagolása.

A behúzóanyag mosása, fehérítése, tépése (cupfolása), fésülése, gőzölése, tálalása és keverése. A hulladékanyag kifésülése, összekötése, szárítása, egyenlőrevere. Kártolás. Nyers anyagok fölvgása és behúzásra való elkészítése (kikészítés).

Készítendő kefék:

Szőrmunkák: bekenő-, fényesítő-, ruha-, kalap-, moszó-, kézi-seprő-, szobaseprő-, kalácskenő-, lisztseprő-, malom- és hajmosó kefék. Fibriszmunkák: sár-, köröm-, ruhamosó-, ajtómosó-, marha-, fém-

tisztító-, árnyékszék-, fakéregtisztító-, üvegmosó- és gépekhez használt kör- és léckefék. Bazinmunkák: súroló-, gép- és hajmosó kefék. Piaszávamunkák: aszfaltseprő-, súroló- és csőtisztító kefék. Gyökérmunkák: súroló-, marha-, árnyékszék-, szőnyeg- és léckefék. Sörtemunkák: ló-, padló-, ruha-, haj-, bajusz-, kalap-, meszelő-, falporolókalap-, pék-, üvegmosó- és korsómosó kefék. Drótmunkák: fakéregtisztító-, antilopcipő- és gépkefék. Szurkolt munkák: meszelő-, korongecset-, kéziseprő- és falporlókefék. Ecsetmunkák: enyvező, mázoló- és marokecsetek.

A különböző behúzendó anyagok hosszának valamint a már behúzott anyagok méreteinek megállapítása és ehez képest a vágógépek szabályozása. A készítmények eladási árának megállapítása az ipari és kereskedelmi ismeretekkel kapcsolatban idevonatkozóan tanultak gyakorlati értékesítésével.

Zongorahangolás.

A zongora főalkatrészeinek, szerkezetének általános ismertetése. Hangolás billentyűzet és pedál nélkül, kromatikus hangsor szerint, az újonnan húrozott zongorák húrjainak megfelelő, rendes feszültségig való kihúzása végett. Az ék és a kulcs kezelése.

Az egy hanghoz tartozó hűrok összehangolása (chorhangolás). Oktáv és éles quint. Quintkör tiszta quintekkel. Quintkörrendszer kiegyenlített (temperált) quintekkel és a kétféle körrendszer párhuzambahozása. A kiegyenlítés (temperálás) hatása a többi hangközre. A temperálás ellenőrző eszközei, hármashangzatképződés a temperatúrában. A hangközők jó és rossz hangzása, terc és szexthullámverés. A legkönnyebben hallható tercek és szextek. Temperálás akkordkötések segítségével, a terc-szext-temperatúra (Vénosz-féle temperatúra). A magas hangok (diszkant) és mély hangok (basszus) hangolása. Mindezek gyakorlása a pianinón és angolrendszerű zongorán.

Hengerpálcika és hangolóék faragása.

A bécsi, vagy német gépszerkezetek (mechanikák) ismertetése a hangolás szempontjából. A zongora szétszedése, a billentyűzet kihúzása, a tompítórendszer kiemelése. A zengődeszka (rezonancfenék) portalanítása, megtisztítása.

A húrozattal kapcsolatos munkák: A hűr vastagságának mérése, beakasztóhűrok készítése, a hangolászögek méreteinek megismerése, a hűrhűzás minden formája (egyes, kétfős, aláűzessel, keresztűrok alatt) basszushűr fonása, hűrtoldás.

Javítások a billentyűzeten: A billentyűk kiszedése és tisztítása, a keret portalanítása, a billentyűszögek és a vezetősögek csiszolása. A posztózások javítása. Nemezkarikák, posztókarikák s a tompítóemelők (Abheberek) nemezeinek szabása, pótlása. A billentyűk berakása, a billentés kilengésének, mélységének, valamint a billentyűsor vízszintes vonalának szabályozása. Kalapácpárna pótlása, kalapácskiakasztás, nyereg (Kapsel) kicserélése és olajozása, az eltört nyereg csomkjának a billentyű-

ből való kiszedése. Kalapácsnyéltoldás, ajakbőrpótlás, a kalapácsfej megfűrése és a nyél beenyvezése, fejbőrözés. A kiváltó pergamentezése és berakása, kiváltórugók beillesztése. A billentyűjáratok kibélelése, a meglazult mérlegduc (Wagbalkpackel) felragasztása, billentyűcsontenyvezés. A kalapácsok ütésiirányának szabályozása (chórraállítása), az ismétlődés (repetíció) szabályozása. A súrlódások, akadozások, kopogások és csörgések kiküszöbölése. A megütés hangszínének kiegyenlítése.

Munkák a tompítórendszerben : A tompító pergamentezése és beragasztása, a tompítóródrót irányítása, a tompítók nemezezése. Általános szabályozás. Eljárások a pedálok zajmentes működésének biztosítására.

A pianínó s az angolrendszerű zongorák javítása. A hangszerek szétnyitása, szétszedése, a billentyűk kiemelése, a zengődeszka és a keret portalanítása. Húrozás.

Szerkezeti javítások : A kalapács és a kalapács lökőszerkezetének (Glied) kiemelése, alkatrészeinek rendeltetése és működése ; a bőr, nemez, posztórészek és szalagok pótlásának módja. Csapágybéléelés (garnírozás), tengelycsere. Rugók pótlása. A szerkezet kiváltásának és más működéseinek szabályozása, egyensúlyozása. Fejek csiszolása, az ütés színeinek kiegyenlítése (intonálás)

A pedálszerkezetek szétszedése, működésük szabályozása és az előforduló zavarok kiküszöbölésének módozatai.

A pianínó és angol szerkezet mintaképeinek (modelljeinek) valamint a pedál szerkezetének tanulmányozása összehasonlítás és megkülönböztetés révén. A hangszerek működésében származható mindenféle hiba kiküszöbölésének gyakorlása.

Hangszerek megújítása, kezelése és megóvása. Tanácsok a hangszerek vásárlásához.

Módszer

Az iparágak a következőkép csoportosulnak :

1. Kosár-, gyékény- és székfonás.
2. Kefe-, ecsetkötés és székfonás.
3. Zongorahangolás, kosár-, gyékény és székfonás.
4. Zongorahangolás, kefe-, ecsetkötés és székfonás.
5. Zongorahangolás és székfonás.

Ez a csoportosítás úgy értelmezendő, hogy a növendékek az életpályaválasztásánál az e csoportok valamelyikébe tartozó összes iparágak tanulására és az azokban való kiképzésre osztandók be. A csoportosításból látnivaló, hogy a székfonást mint alkalmi foglalkozást minden iparosnövendéknek el kell sajátítania.

A különböző iparágak munkáinak nagy változatossága, meg a különböző munkafolyamatok és eljárások gyakorlásában a tanulók testi fejlettségéhez, képességeihez való alkalmazkodás szükségessége határt szabnak a módszeres eljárások részletezésének. Itt tehát csak azokról az általános és a lényegét illető elvi szempontokról essék szó, melyek-

nek az alkalmazása a gyakorlati kiképzés tekintetében föltétlenül hasznos és szükséges.

Az iparágak elsajátíttatása a műhelyoktatás föladata. Az „Ipari és kereskedelmi ismeretek“ tárgyával kapcsolatban megszabott elméleti ismeretek csak a kiképzés alaposságát szolgálják.

Az ipartanítómester legyen állandóan tájékozódva arról, hogy mit tanulnak növendékei az „Ipari és kereskedelmi ismeretek“ óráin s az ott nyert okulásukat hozza eleven kapcsolatba a maga útmutatásaival, a műhelyi munkákkal, hogy így a tanultak helyes alkalmazására a tanulókat rávezesse s egyben a műhelyi gyakorlatokat elevenebbé, tartalmasabbá tegye. Ebből a célból legyen állandóan érintkezésben az „Ipari és kereskedelmi ismeretek“ tanárával, akivel kölcsönösen tájékoztassák egymást munkájuk rendjéről.

Fejlesszünk műhelyünkben egészséges szellemet. A műhely szelleme az intézeti élet közszelleméből fakad. Ezt a közszellemet át kell hatnia annak a fölfogásnak, hogy az intézet munkájában a legfontosabb elem, amin az egész intézménynek a létjogosultsága alapszik, az élethivatásra való képzés és hogy ehez képest az ipart, mint amelyre a növendékek túlnyomórészének a jövője épül, az oktatási tárgyak között az első hely illeti meg. A közszellemnek az ipart megbecsülő, értékelő eme fölfogásából fejlesszük ki a műhely egészséges szellemét, melynek alapjául helyezzük az iparág, a munka szeretetét. A műhely legyen mindenkor a komoly munka helye, hol oktató és tanuló egyaránt a töle telhető erővel, szorgalommal végzi munkáját. Mutassunk rá meggyőzően, éreztessük meg növendékeinkkel, hogy erre a komoly munkára szükség van, mert a tehetséget csak képzés, lankadatlan munka és hivatásszereteten át lehet érvényesíteni az életben s mert szorgalom nélkül nincs boldogulás az életben.

Ne érezzék tanítványaink a tanulást tehernek, hanem a siker, a haladás, a szellemiekben és kézi készségekben való gyarapodás érzése által válják az lelki szükségletükké. Ebből fejlődik ki az önálló gyakorlati tevékenykedés vágya.

Ejtsük módját minden egyes növendékünknek föltűnés nélkül, hogy vegye észre haladását, a munkában való tökéletesedését, mert a sikeres munkán érzett öröm a leghatásosabb buzdítóeszköz, belőle merít tanítványunk erőt és kitartást a munkához.

Az oktatás, mint a vakok iskoláiban minden mozgással járó tevékenységre irányuló tanítás, túlnyomórésztben egyéni s ennek részleteit illetően az érzékeltetőoktatás, a kézügyesítő munkák és a testgyakorlás tanításához adott módszertani utasítások iránytadók.

A vakok kézimunkájának tanításában nem lehet eléggé hangsúlyozni a részletezést, az alaposságot, az elemekben való tökéletes jártasság szükségességét. Kezdőknél minden egyes munkafolyamatot, műveletet elemezzünk az egyes fogásokig, sőt kézmozdulatokig. Érzékeltessük és gyakoroltassuk ezeket először behatóan külön-külön, azután

részenkinti összefüggésükben úgy, ahogyan egymást föltételezik, követik és csak azután az egybefolyó egész műveletet. A részleteknél töltött hosszabb idő a későbbiek folyamán megrövidíti az egész művelet elsajátítására fordított időt. Ne menjünk hát tovább, ne fogjunk újba, míg az előzőt biztossá nem tettük. Ha sokat nem lehet, inkább kevesebbet, de jól.

Haladóknál új anyag megtanítását sohase kezdjük magunk az eljárások mutogatásával. Értessük meg a feladatot a kész dolgok eleven érzékeltetésével, azután az eközben szerzett megfigyelései alapján az első kísérlet, a kezdeményezés induljon ki magából a tanulóból és csak az ő általa végzetekhez alkalmazkodva és a szükséghez képest segítsünk, irányítsunk. Ezt is először csak szóval s ha ezzel célt nem érünk, akkor tettel. A tetteges beavatkozás ne kezdje a növendék kikapcsolásával való mutogatáson, hanem kísérelje meg a növendék kézműveleteinek irányító, igazító javításával és csak ha ez nem vezet célra, akkor mutassuk meg az egész eljárást, illetve a szükséghez képest annak részleteit s utaljuk a növendéket azok tapogatására. Ebben az eljárásban a menet: 1. megértés, 2. önálló kísérleti próbálkozás, 3. eredménytelenség esetében a tanítómester munkájának gondolkodó megfigyelése és ennek alapján további próbálkozás az elsajátításig, 4. gyakorlás.

Az oktatásnak ez a rendje-módja leleményességre készítet, fejleszti az alkalmazkodóképességet, ügyességet, megismertet a siker föltételeivel és önállóságra nevel.

Mindent, amit tanítunk, tanítsunk a tökéletes elsajátításig s gyakoroltassuk addig, míg vérévé nem válik tanítványunknak. Aki csak félig tud valamit csinálni, annak gyakorlati tudása nem félannyit, hanem semmit sem ér. Épezért ecsetkötéssel és szurolással leginkább csak látásmaradvánnyal bírókat foglalkoztassunk.

A gyakorlati képzés vezessen önálló munkássághoz, biztos készségekhez, tettekézszséghez. Ennek érdekében követeljük kezdettől fogva szigorú pontosságot, lelkiismeretességet, fegyelmezettséget, határozottságot. Neveljük növendékeinket úgy, hogy maguk is csak akkor legyenek elégedettek munkájukkal, ha az kifogástalan. Ne dolgoztassunk látszatra, ne keltsünk tanítványainkban a tudásukat, képességüket túlbecsülő hamis ábrándokat.

Különösen a gyengeképeségűekre legyünk figyelemmel. Ezeknél múlthatatlanul szükséges, hogy a tanítómester ismételt és ismételt meglassítva, megtapogathatóan újra és újra kezdve végezze, majd közvetlen ellenőrzésével velük részenkint újra és újra végeztesse az egyes műveleteket.

Olyan ismeretek, melyeknek a tanításához műhelyeinkben a megfelelő berendezések hiányzanak, a kiképzés hézagosságának elkerülése végett idegen üzemek látogatása alkalmával sajátíttatandók el.

A szépérvék fejlesztése, az ipari készítmények szépségének megérettetése a tanítómester egyik nehéz földadata. Pedig ennek is van szerepe, főképp, a kosárfonásban. Hogy e tekintetben a lehetőket elérjük,

a mester sohse mulassza el tanulóinak figyelmét fölhívni a látó emberek által szépnek ítélt formákra, fölületekre s intézzen ezirányban gyakran kérdéseket tanítványaihoz, mert azoknak e tekintetben jórészt emlékezetükre kell támaszkodniok, az emlékképeket tehát újból meg újból föl kell idézni. Fontos szerep jut itt az arányos méreteknak, melyeket pontírással papirosra vetve is meg kell a tanulókkal őriztetni.

A munkával együtt jár a szerszámok kímélése, gondozása, élesítése, a munkahelynek, a szerszámfióknak tisztán, rendben való tartása. Ezekre épügy, mint az egyes munkarészletekre külön-külön meg kell tanítani növendékeinket. Hasonlóképen minden tanulóval külön-külön is gyakorlati bemutatások útján kell foglalkoznunk a szerszámok, gépek használatával kapcsolatos veszélyekkel s azok elkerülésének módjaival, valamint a védőberendezésekkel.

Az anyagokkal, kellékekkel való takarékoskodás, a műhely általános rendje, kötelességtudás, felelősségérzet, mind olyan követelmények, melyeket nem lehet eléggé hangsúlyozni, melyeket a tanítómesternek igazi nevelői hivatással kell ápolnia és számon kérnie. Mindezekben természetesen a leghatásosabb oktató példa maga a tanítómester ténykedése. Az ő hivatásszeretettől és buzgalommal sugallt csendes példaadása hathatósabb minden hangos szónál, s az elvek legszebb körvonalzása is értéktelen, ha ő maga másképp cselekszik.

Tanítási eszközök

Az egyes iparágak üzéséhez szükséges teljesen fölszerelt műhelyek.

Érzékeltető anyagok, eszközök és mintaképek (modellek) gyűjteménye.

Gyógypedagógiai beszédiskolák szükségessége és azok szervezete.

Irta *Schulmann Adolf*

II.

B. A gyógypedagógiai beszédiskolák szervezete.

1. A gyógypedagógiai beszédiskola milyen viszonyban van az elemi iskolával és egyéb gyógypedagógiai (siketnémák, vakok, gyengeelméjűek részére szervezett) intézettel?

A gyógypedagógiai beszédiskola az iskolai tanulmányi célt tekintve teljesen egyezik az elemi iskolával, egyazon tantervet követ, de jelentősen és lényegbevágóan különbözik tőle szakpedagógiai, nevelő- és tanító eljárásában, amelyet növendékanyagának külön sajátossága, testi és lelki

állapota szab meg. Ugyanez okokból az egyéb gyógypedagógiai intézetektől is lényegesen különbözik. A gyógypedagógiai beszédiskola tehát *teljesen különálló, jellegzetes* gyógypedagógiai intézmény.

2. Felügyelet, hatóság.

A gyógypedagógiai *beszédiskola* hatóság és felügyelet dolgában egyazon elbírálás alá esik a *többi hazai gyógypedagógiai intézetekkel* és e tekintetben a „gyógypedagógiai intézetek egységes szervezeti szabályzata“ reá nézve is kötelező.

A szervezeti szabályzatba a gyógypedagógiai beszédiskola mint önálló intézmény szintén beillesztendő.

3. A tanulók nem szerinti elkülönítésének kérdése.

A gyógypedagógiai beszédiskola a *koedukáció* és *simultániskola* jellegét követi. A növendékek létszáma és kora tapasztalatok szerint nem indokolja szükségszerűen a különválást.

4. A gyógypedagógiai beszédiskola munkaterve.

a) Tekintettel arra, hogy a gyógypedagógiai beszédiskola hibás-beszédű tanulói egyébként normális képességűek, valamint arra is, hogy az időközben beszédhibájukból gyógyultak az elemi iskola megfelelő osztályába visszahelyezhetők, önként következik, hogy a *gyógypedagógiai beszédiskolának az elemi iskoláéval azonos tanulmányi célja van.*

b) A gyógypedagógiai beszédiskola, amellet, hogy általános érvényű nevelő- és tanintézet, mint bármely elemi iskola, egyben beszédterápiás intézet is különleges gyógypedagógiai szakoktatással és neveléssel. Általában pedagógiai és gyógypedagógiai tényezők kölcsönösen áthatják egymást. *Elve: a tanítás terápiája, a terápia tanítás.*

c) A növendékanyag sokféle beszédhibáját tekintve a *therapeutikus eljárásnak messzemenő differenciálása szükséges.* Pöszebeszédű tanulóknál különösképpen hangfelfogási és artikulációs gyakorlatok, valamint a testi, főképen azonban a beszédmotorismus fejlesztésére alkalmas gyakorlatok szerepelnek. Súlyosabb organikus hibák, mint pl. a száypad defektusai, intenzíve üzött gyakorlási terápia mellett a legszorosabb együttműködést kívánják a megfelelő szakorvossal. A dadogás gyógypedagógiai szakkezelését minden vonatkozásban a psychotherapia hatja át, amely a lelki gátlások megszűnését célozza, amellet pedig értékesen a cél szolgálatába állítatnak a physiológias gyakorlatok is. De bármely terápiás tényezőnek mindig az a kölcsönös célja, hogy a hibásbeszédű gyermeket tiszta és folyékony beszédre tanítsa, önérzetét erősítse, érték-tudatát emelje, beszédfélelmétől — e legveszélyesebb psychikai bántalomtól — megszabadítsa, egész egyéniségét a jó értelmében átalakítsa

5. Módszer.

A tanításban teljesen egységesen keresztülvitt módszer a beszédbeli bántalom sokféleségére való tekintettel alig képzelhető el. Hiszen még

az egyes beszédhibák kezelésében is a bántalom jellegzetessége és a kezelt egyén sajátossága szerint váltakozik az eljárás, merev séma lehetetlen. A legfontosabb alapelv: a *szigorú individualizálás*. A helyes módszer alkalmazásának legfőbb biztosítéka az *egyéni rátermettség*, az *alapos gyógypedagógiai szaktudás*, megfelelő *gyakorlat* és az a *képesség* amellyel a kezelt egyén és beszédbeli bántalmának minden sajátosságát élesen és biztosan vagyunk képesek felismerni.

6. A gyógypedagógiai beszédiskola osztályszervezete.

Tekintettel arra, hogy a gyógypedagógiai beszédiskola az elemi iskolával azonos tanulmányi célt követ, azonos felépítésű osztályrendszerrel is bír. Nagy népességű városokban teljesen különállóan elhelyezett 4—6 osztályú beszédiskolák és internátusi intézetek szervezendők. Kisebb városokban, amennyiben internátussal ellátott intézet nem volna, amelybe a környék hibásbeszédű gyermekei is felvehetők, az egyes elemi iskolákban külön összevont beszédosztályok volnának szervezendők a kisebb létszám miatt.

7. Osztálylétszám.

A gyógypedagógiai beszédiskola kettős feladatát tekintve — általános pedagógiai munka az elemi iskola tanulmányi célkitűzésével és gyógypedagógiai beszédterápiás munka különös tekintettel az individualizálás elvére — egy-egy osztály maximális létszáma 12-15; a minimális létszám: 6-8.

8. A tanulók felvétele és elbocsájtása.

A tanulók felvétele és elbocsájtása a többi iskolához hasonlóan a tanév elején és végén történik. Csak kivételesen indokolt esetben — megbetegedés, meggyógyulás — vehető fel és bocsájtható el tanév közben valamely tanuló.

9. Egyéni lap.

Minden hibásbeszédű tanulóról gyógypedagógiai szempontból a szülők közreműködése mellett, a tanuló testi és lelki sajátosságait és a beszédhiba egyéb körülményeit feltüntető egyéni lap állíttatik ki, amelybe a tanuló haladása is bejegyeztetik a szakkezelés folyamán.

10. Tanulócsere a gyógypedagógiai beszédiskola és az elemi iskola között.

A gyógypedagógiai beszédiskola átveszi az elemi iskolának minden szellemileg ép hibásbeszédű tanulóját, osztályra való tekintet nélkül, viszont visszaadja mindazokat a beszédhibából gyógyult tanulókat, akiknél feltehető, hogy gyógyulásuk állandó, illetve visszaeséstől nem kell tartani.

11. Iskolai bizonyítvány.

A gyógypedagógiai beszédiskola által kiállított iskolai bizonyítvány, minthogy ez iskola az elemi iskolával azonos osztályrendszerrel és tanulmányi céllal bír, az elemi iskolai bizonyítvánnyal teljesen egyen-jogúnak és egyenértékűnek minősítettik.

C. A gyógypedagógiai beszédiskola tanárai.

1. Képzettség.

A hibásbeszédűek tanítása és szakkezelése különleges gyógypedagógiai feladat lévén, *gyógypedagógiai szakképzettséget* kíván meg. A beszédiskolánál gyógypedagógiai tanárok alkalmaztatnak.

2. A tanárok jogviszonyai és illetményei.

A gyógypedagógiai beszédiskola tanárai teljesen azonos elbírálásban részesülnek úgy jogviszonyaik, mint illetményük tekintetében a *többi hazai gyógypedagógiai tanárokkal*.

3. Heti kötelező óraszám.

A heti kötelező óraszámot az összes hazai gyógypedagógiai intézetekre érvényes *egységes szervezeti szabályzat* állapítja meg.

D. Különleges intézkedések a hibásbeszédűek érdekében.

1. Tanácsadás.

Minden gyógypedagógiai beszédiskola vezetője *megállapított napokon és órában nyilvános tanácsadóórát tart* minden nemű és kora hibásbeszédű egyén számára.

2. Gondoskodás az iskolaköteles koron túli hibásbeszédű gyermekekről.

Rendkívül fontos, hogy a hibásbeszédű gyermek minél előbb, *iskolába járása előtt is* már a lehető megfelelő nevelési elbánásban részesüljön. E preventív eljárással, ha nem is sikerülne minden esetben elmulasztani a beszédzavart, de legalább annak súlyosodása kerültenék el. Szükséges ezért, hogy a gyógypedagógiai *beszédiskola tanára és szakorvosa a hibásbeszédű kisgyermek szüleivel* érintkezést keresvén, azokat a helyes nevelési eljárás mikéntjéről tájékoztassa, illetőleg orvosi tanáccsal ellássa. E célból szintén külön rendelés tartandó.

3. Pályaválasztás.

Pályaválasztási tanácsadó szervezése is felette kívánatos, ahol kellő vizsgálat után ifjú és szülő egyaránt e tekintetben megfelelő tanáccsal láttatnék el. A pályaválasztási tanácsadó gyógypedagógiai tanár bevonásával a már meglévő és működő ilyenmű szervezethez kapcsolódnék.

E. A gyógypedagógiai beszédiskolák ügye a külföldön és hazánkban.

Németországban Halle a. S-ban 1910 óta, Hamburgban 1912 óta, Berlinben 1919 óta, Karlsruheban 1920 óta van egy vagy több teljesen *önálló, kiépített beszédiskola*, ezenkívül pedig számos külön osztály, Hannoverben, Braunschweigben, Erfurtban, Ludwigshafenben, Kielben. Lübeckben stb. *külön osztályok* vannak. Ezeken kívül pedig a *korosabb* hibásbeszédűek kezelésére majd minden nagyobb városban gyógypedagógiai *tanfolyamok*. Hollandiában hasonlóképen. Bécsben 12 külön osztály és 17 szaktanfolyam működött 1927-ben.

Igen sajnálatos, hogy a beszédiskola felállítása tekintetében nem Magyarország, illetve Budapest maradhatott az első helyen. *Sarbo Árpád dr.* már a külföldet megelőzően is a beszédiskola létesítésébe látta a beszédhibások megfelelő gyógypedagógiai nevelésének fontos tényezőjét. Az ő nagy tudományos és agitativ munkájának eredményeképpen létesült már *1908-ban* Budapest székesfővárosban *Sándor Pál* vezetésével 6 külön beszédosztály (III. kerületben 1, IV-ben 1, VII-ben 2, VIII-ban 2), amelyek később körzetenként 16 beszédgyógytanfolyammal egészültek ki. A háború kítörésével ezek az intézmények a gyógypedagógiai ügy, de elsősorban a hibásbeszédű gyermekek nagy kárára megszűntek és csak *1927-ben* létesített a székesfőváros újból 8 gyógytanfolyamot.

F. Mi volna a legközelebbi teendő a hibásbeszédűek gyógypedagógiai nevelésügye terén hazánkban?

1. Budapest székesfővárosban 1—2 gyógypedagógiai beszédiskola és megfelelően elosztva több kerületben önálló beszédosztályok felállítása. Korosabb hibásbeszédűek részére az eddigi tanfolyamok fenntartandók.

2. Debrecen, Szeged, Miskolc városában vagy önálló beszédiskola, vagy ha ez most nem lehetséges, akkor külön beszédosztályok létesítése. Korosabb hibásbeszédűek részére egy-egy gyógypedagógiai beszéd-tanfolyam szervezése.

3. Az állandó jellegű Beszédhibák Javítására Szolgáló Állami Tanfolyam is kibővítenendő külön beszédosztályokkal és így a délutáni tanfolyam fenntartásával Hibásbeszédűek állami gyógypedagógiai intézetévé fejlesztendő ki.

4. Egyelőre azokban a kisebb városokban, ahol másfajta gyógypedagógiai intézet működik, azokkal kapcsolatban külön tanár vezetésével, de az ottani intézet igazgatása alatt, gyógypedagógiai beszéd-tanfolyamok szervezendők. E tanfolyamokból idővel önálló osztályok építendő ki.

A számolási oktatásra vonatkozó új tantervtervezet módosítása.

Irta: *Milassin Gyula*

II.

Azt hiszem, legjobban érdekli kártársaimat, hogy mi újat tudnék mondani, arról a nehéz kérdésről, amit eddig „gyakorlati példák” címen tárgyalgattunk. Már most kijelentem, hogy újat nem igen tudok mondani. Amit mondani fogok, annak nagy részét már megírták. Itt, vagy ott, ilyen, vagy olyan cím alatt, de már találkoztunk vele. Legfeljebb mást olvastak ki abból mások s talán mást én.

A „gyakorlati példák” jelentősége sokak lelkében mintha megváltozott volna. Mintha egyesek lelkében elcsúszott volna a célkitűzés és annak tartalmi köre is. Pedig a tanterv világosan írja: „A számolás tanítás célja... azt a gyakorlati irányt is szolgálja, mely a jövőendő élet-pályához szükséges számismeretek elsajátítására a siketnémát is képessé teszi. Továbbá, hogy... és a számok viszonyából eredő nyelvbeli kifejezéseket megérteni és alkalmazni tudja a tanuló.” Eszerint a cél a gyakorlati élet — tartalom pedig az életjelenségek számszerű megismerése és a nyelv. Ez elméleti megállapításhoz juthatunk akkor is, ha a gyakorlatból indulunk ki s ha figyelembe vesszük siketnémáink lelki működését. E célból tegyük fel a következő kérdést: Mikor tudja a siketnéma megoldani a gyakorlati példát? Azt hiszem helyes felelet lesz ez: Akkor, ha megérti a *szót* vagy *írást*, tehát ismeri a nyelvet, mely a számtani gondolatokat kifejezi; továbbá, ha maga elé tudja képzelni a példában rejlő számtani viszonyokat, azokból tud következtetni, egy szóval: ha tud számtanilag gondolkozni; s végül, ha jól tudja a számtan technikai részét: a számtani műveleteket.

Eszerint a „gyakorlati példák”-kal három, — lényegileg igen eltérő, s mégis szorosan összekapcsolódó lelki működést fogtunk össze. Ezek a cél eléréséhez szükséges fontos tényezők: a *nyelv*, a *számtani gondolkodás* és a *számtani műveletek*.

A tudomány mai felfogása szerint a nyelvet a gondolkodástól a valóságban elválasztani nem lehet. Azért nem, mert a lélekben a képek összefogója a nyelv, ez képesít bennünket magasabbrendű gondolkodásra. S mégis a lélektan külön tárgyalja a gondolkozást s külön a nyelvet éppen úgy, — ahogy az egymástól a valóságban elválaszthatatlan többi lelki jelenségeket is külön-külön tárgyalja.

Én is külön tárgyalom a számtani gondolkodást, s külön a számtani-képek összefogására szolgáló nyelvet. A harmadik tényezőről, a számtani műveletekről már volt szó.

A számtani gondolkodás.

A számtani gondolkodás alapja a gyermek életében van. Élet-

viszonyainak, továbbá a körülötte lévő jelenségeknek erős megfigyeléséből, vagy az átérzett jelenségek szemléletéből fakadt tiszta és világos mennyiségi képzet biztos alapja a számtani gondolkodásnak. Fogalmakról van most is szó. Csakhogy most nem a fogalmak anyaga, alakja, színe erőssége, vagy más minősége érdekel bennünket. Most a fogalmak mennyiségét nézzük, a fogalmak számszerű tulajdonságát, amely tulajdonság mindenben és mindenkor meg van, amely életet fakaszt, vagy életet rombol, s amelyet a tanításban észrevenni alig-alig akarunk.

A tiszta és világos mennyiségi képzet megszerzése nem is oly nehéz. Nem nehezebb, mint bármely más képzet megszerzése. Már az előkészítő gyermek lerajzol egymás mellé két széket, három asztalt, 4 diót stb.; jellel közli velünk, hogy hányszor tett-vett ezt vagy azt; hány barackot kapott a fejére, hányszor fáj a keze, lába; később talán még azt is, hogy hányszor örült, szomorkodott ezen vagy azon. Itt a képzet megszerzésénél nincs baj. Fontos csak az, hogy már e fokon neveljük a gyermeket önállóságra. Minden gyermek maga keresse az új fogalmakkal kapcsolatos mennyiségeket s azokat rajzban jellel vagy más módon közölje is velünk. Tapasztalatból tudom, hogy a gyermekeknek nagy örömük van ebben. Tevékenységükkel sok hasznos anyagot is hoznak s ezzel a tanításunk változatosabb, élénkebb és vonzóbb lesz.

Az életben minden változik. Csak az tud alkalmazkodni az élet-hez, aki figyeli ezeket a változásokat s aki keresi annak okait. Ezek a változások rendszeren számokban nyernek kifejezést. Helyesen tesszük, ha ezekre a változásokra minél előbb felhívjuk a gyermekek figyelmét. Az önállóságra nevelt elsőosztályu gyermek kárörömmel fogja újságolni, hogy Jancsi a három pohárból eltört egy poharat s most már csak kettő ép pohár van. Máskor meg azt közli, hogy a hat fiú közül egy fiú beteg, s emiatt csak öt fiú jött be az osztályba. Ha pedig almával, dióval számolunk s elnézzük ha a szemléltető eszközből egy-egy eltűnik bizonyos, hogy nem egy tanuló fogja jelenteni az alma, vagy a dió *mennyiségének változását*, sőt rámutat a változás *okára* is. Ezek sem nehezek. A néma láthatja a változást, megfigyelheti azt s úgy arról közvetlen szemlélet útján nyerhet tudomást.

A mennyiségekről s ezek változásairól szerzett ismereteket a gondolkodás alapjának kell tekintenünk. A gondolkodás ott kezdődik, ahol a gyermek keresi a változások *okait*. Az okok egyik része jól látható, a másik része burkolt (takart). Ugyanazok egyszer a gyermek szeme előtt változtatja meg a mennyiséget, máskor viszont a gyermek csak következtetéssel juthat az okig. Jancsi három pohárból eltört egy poharat, tehát két pohár maradt. Az esemény a gyermek előtt történt, tehát látta, hogy az eltörés az oka annak, hogy most már csak két pohár van. Pista elcsent öt almából kettőt, maradt három. Most meg azt tapasztalhatja, hogy a lopás az oka a mennyiség megváltozásának. Leírhatnák még igen sok olyan esetet, amikor a gyermek szemlélet útján szerezhet tudomást ok és okozatról.

Nehezen ismeri fel azonban a gyermek azokat az okokat, amelyeket valamely nagyobb erősségű, vagy a gyermek érdeklődésének központjában és a valódi okkal kapcsolatban levő cselekvés elhomályosít. — A padon ült öt fiú. Most dolgozik belőle három, hány fiú ül a padon? (Ez a példa ebben a formában nem gyakorlatias. Csak szemléltetésre való). Ebben a példában nem a dolgozás volt közvetlen oka a változásnak. A változás oka a padról való felkelés, s utána az eltávozás volt. A dolgozás csak ezután következhetett. Ezért a dolgozás nem is ad biztos szemléletet a változásról. A valódi okig az elmenésen keresztül juthat a gondolkozó, következtetéssel, visszafelé haladva. Számtani oktatásunkban e fokon a cél az legyen, hogy a gyermek fel tudja ismerni a nehezebben látható okokat is. Hosszabb s megfelelőbb szemléltetéssel és gyakorlással ez el is érhető. Arra is rájöhet, hogy minden aktív és passzív cselekvésnek elég ereje van ahhoz, hogy a mennyiségeket meg tudja változtatni.

Már mélyebb elgondolást követel a mennyiségek viszonyait szabályozó *számtani törvényszerűségek* megismerése. — Volt 15 növendékünk. Másik osztályba áthelyeztünk belőle kettőt, hány növendékünk maradt. Maradt tizenhárom. Itt a törvényszerűség az, hogy amennyivel kevesebb lett nálunk a létszám, annnyival több lett máshol. — Egy kifli ára négy fillér, akkor öt kifli ára húsz fillér. Itt a törvényszerűség az, hogy ahányszor több a kifli, annyszor több a fizetendő összeg. Ezekről az egyszerű törvényektől kezdve fel a logaritmus törvényéig igen sok törvény van, melyek nehezítik a számtani tudomány megismerését. Növendékeinknek a magasabb törvényekre nincs szükségük. Amire szükségük van, azokat megfelelő szemlélet után megérthetik és megtanulhatják.

E fejezetünk utolsó állomása az a szellemi munka, amit magyarul következtetésnek szoktunk nevezni. Ez már kizárólag elmei munka. Nehéz munka, melyet máról holnapra megtanulni nem lehet. Csak megfelelő előkészítés és gyakorlás után juthat a siketnéma eddig a fokig. Ha azt akarjuk, hogy tanítványaink az életben megállhassák helyüket, akkor ezzel foglalkoznunk kell, még pedig nagy gondossággal.

Most összefoglalom mindazt, amit e fejezetben írtam: 1. Mennyiségek, 2.) mennyiségek változásai, 3.) a változások okai, 4.) a mennyiségi viszonyok törvényszerűségei, 5.) következtetés. — Én úgy gondolom, hogy ezek a számtani gondolkodás összetevő tényezői és hogy ezekkel külön-külön is foglalkoznunk kell.

A számtani nyelv.

A gondolkodás kifejezője a nyelv. Aki érti a nyelvet, azzal ezúton közölhetjük gondolatainkat. Akinek nyelvismerete fogyatékos, az a közölt gondolatokat nem tudja helyesen felfogni, vagy csak részben fogja azt fel. A siketnéma nyelvismerete bizony-bizony fogyatékos. Sok esetben nagyon is fogyatékos. Ez az egyik természetes oka annak, hogy növen-

dékeink egyik része a szóban, vagy írásban kifejezett példákat nem tudja megérteni, tehát nem is tudhatja megoldani. A másik igen fontos ok az, hogy a köznapi szavak nem fedik teljesen a számtani gondolatokat. A köznapi szavak meg nem értéseért a beszédtanítás, a számtani gondolatok meg nem értéseért pedig elsősorban a számtani oktatás a felelős. A számtani gondolatok megértésénél nagy szerepe van a beszédtanításnak is. Ezért erősen hangoztatom, hogy a fogalmak számviszonyainak szándékos, vagy könnyelmű mellőzése, súlyosan terhelheti a beszédtanítást is. A beszédtanítás azért felelős, mert a megtanított újabb és újabb fogalmakat a gyermek csak egyoldalúlag ismeri, tehát annak mennyiségi tulajdonságai előtte ismeretlenek s így nem találhatja meg a mennyiségi változások s az okok közötti összefüggést sem. U. i. itt kezdődik a gondolkozás, s itt már a nyelvre, mely a mennyiségi számképeket összefogja s magasabbrendű összehasonlításra alapot ad, feltétlenül szükség van. A nyelvoktatás csak akkor mentesülhet a felelősség alól, ha a fogalmak minden oldalát, tehát a mennyiségi oldalát is megvilágítja, s ha ennek kifejezésére a némák oly beszédkészségre tesznek szert, mely megközelíti az elérhető eredmény legmagasabb fokát.

Azt mondtam, hogy a számtani viszonyok meg nem értéseért elsősorban a számtani oktatás felelős, mert a köznapi szavak számtani jelentőségét a beszédtanítás keretében ismertetnünk nem lehet s nem is szabad. Most kérdezzék meg tőlem Kartársaim, hogy mit értek én a köznapi szavak számtani jelentősége alatt. Egy-két példával megvilágítom ezt. Pista édesanyja hozott öt almát. Pista megevett belőle két almát, most hány almája van? Ebben a példában a „megevés“ az a látszólagos erő, amely megváltoztatta az almák mennyiségét. A „megevés“ köznapi jelentősége az a szervi működés, melyet némáink oly szívesen gyakorolnak, ha kedvükre való az ennivaló. Számtani jelentősége az, hogy az evés következtében az almák mennyisége megváltozott. Még pedig úgy, hogy az öt almából két alma helyet cserélt. Itt kettővel kevesebb, a gyomorban pedig kettővel több lett. Másik példa: Tíz tanuló közül kettő beteg, hány tanuló jött az osztályba? Ebben az esetben a betegség változtatta meg a tízes létszámot. A betegség köznapi jelentőségét már az első osztályos gyermek is ismeri. De nem igen gondolnak annak számtani jelentőségére. A számtani jelentősége ez: A betegség megváltoztatta az osztály tízes létszámát, mégpedig úgy, hogy emiatt két tanulóval kevesebb jött az osztályba, ennek következtében a betegszobában a létszám kettővel több lett. Ezek gyakorlati indokok. Most mi, tanárok gondolkozzunk s feleljünk a következő kérdésre: Mi köze van a siketnéma lelkében az evésnek, vagy a betegségnek a kivonáshoz? Az evés a siketnéma fogalma szerint fizikai mozgás, mely rendesen kellemes érzéssel jár, a betegség pedig testi vagy lelki állapot, mely legtöbbször kellemetlen, vagy fájdalmas. Van-e itt kapcsolat az evés és a kivonás, vagy a betegség és kivonás között? Nincs. De lehet, ha megteremtjük azt. Ez a számtani oktatás feladata. Azt hiszem, ezek

után valamennyien elismerjük, hogy a köznapi szavaknak, különösen a cselekvésszóknak van számtani jelentőségük is, mellyel különös gonddal kell foglalkoznunk.

Ezek a köznapi szavak a műszókkal együtt kifejezik a számtani gondolatokat. A számtani gondolatokat kifejező beszédet én hajlandó vagyok *számtani beszédnek* nevezni.

Tudom, hogy ezt a meghatározást többen kifogásolják. Erről most vitába nem bocsájtkozhatom. Azt azonban már most kijelentem, hogyha valaki ezt a gondolatot helyesebben tudja kifejezni, mint én, szívesen elfogadom azt. Szerintem nem az a fontos, hogy ki mondja ezt, vagy azt, hanem az, hogy valóban szolgáljuk a siketnémák ügyét. Úgy vélem, nagy szolgálatot teszünk oktatásügyünknek, ha valamivel állandóan figyelmeztethetjük az oktatót arra, hogy a köznapi szavaknak számtani értelmük is lehet és hogy a köznapi szavak nem fedik teljesen a számtani gondolatokat. Itt számtani gondolatokat kifejező nyelvről van szó, melyet céltudatosan ki kell építenie s amely nélkül nincs megoldás.

Módszer.

Az első fejezetben foglalkoztam a számtani gondolkodás tényezőivel, a másodikban a számtani nyelvvel. Ismerjük a gondolkodás tényezőit, tudjuk, hogy milyen okok nehezítik meg a példák megértését, most már azt kell keresnünk, hogy az eddigiekből okulva, milyen eljárással érhetünk el az eddigieknél nagyobb eredményt. Kétféle módszerrel: összetevéssel és szétbontással.

Völker, lapunk 1930 évi 3—4 számában „A siketnémák alapvető számolásáról“ c. cikkében a második eljárásról ad sok jó és igen hasznos tanácsot. Eljárásának alapja a gyermek élménye. Az életből — az életnek. A gyermek életéből indul ki s az életbe viszi vissza a gyermekeket. Keresi a természetest s kerüli, ami mesterkélt. Még a „nehézségi fokozatokat“ is hajlandó mellőzni, ha abban természetellenest lát. Ha jól értettem őt, a gyermek élményéből tanít számtanilag gondolkodni, sőt ebből tanítja meg az alapműveleteket is. Ez körülbelül ennyit jelent: a gyermek élményéből adva van a tanítandó anyag egész komplexuma. Ezt szétbontja a tanuló. Keresi benne a mennyiségeket, szemléli a mennyiségek változásait, a változások okait, tanulja a számtani viszonyok törvényszerűségeit s ezúton tanul következtetni. Az alkalmosság szavaiból tanulja a nyelvet; kutatja a köznapi szó számtani értelmét. Tehát szétbontás útján tanul számtanilag gondolkodni, s építgeti a nyelvet. Mindezt egyszerre.

Az összetevés útja az, melyet a számtani gondolkodásról s a számtani nyelvről szóló tanulmányomban fentebb leírtam. Az első osztályban beszélünk két székről, három asztalról . . . ; észrevétjük, hogy ezek a mennyiségek változnak; a másodikban keressük s ki is fejezzük a változások okait, esetleg gyakorolják magukat, a nehezen látható, takart okok felismerésében is. Megtanulnak egy-két törvényt azokból,

melyek a mennyiségi viszonyokat szabályozzák; majd fokozatosan újabbat és újabbat tanulnak. Egyszerű esetekből tanulnak következtetni, majd a felsőbb osztályokban nehezebb és nehezebb feladatokat oldanak meg s végül a számtani nyelvet az első osztálytól kezdődőleg fokozatosan felépítik.

Ebben az eljárásban sok mesterkélttség látszik. De csak látszik. A siketnémánál nem mindig természetes az, ami az érzékűnél természetes s megfordítva. Nem az a fontos, hogy a tudomány mit tart természetesnek s mit nem, hogy az anyag hány gyermeknek s mennyire köti le a figyelmét. Ha én a gyermekek hangulatát a tanítandó anyaghoz tudom hangolni, ezzel nagyobb eredményt érhetek el, mint mikor lesem az alkalmosságát s abban csak 1—2 gyermek vesz részt. Az összetevő módszer nyomon kíséri a gyermek beszédtanítását is. Fokozatosan építi fel a számtani gondolkodást s a számtani nyelvet. Ki-kí egyénisége szerint választhatja ezt, vagy azt. Az én egyéniségemnek az utóbbi felel meg jobban. Azért, mert ebben több a tervszerűség, mindig tudom, hogy mit végeztem el, s hogy mit kell még elvégezmem.

Hozzászólás a tantervtervezethez.

Hozzászóllok a célkitűzéshez, a műveletek módszertani utasításához az anyag beosztásához, végül a „gyakorlati példákhoz“.

Tanulmányom első részében foglalkoztam a célkitűzés történetével. A célkitűzésben a fokozat ez: A számtani tudás hasznossága; értelemfejlesztés; a technikai elsajátítás mellett a szellemi tehetségek fejlesztése, keresi az életre való nevelés útját; önállóságra való nevelés; az életre nevel; számtan a tantárgyak középpontjában, mely összefogja, egységessé teszi a nevelés-oktatást s amely ennek a nyomán jellemzőságot adhat; s végül, hogy a gyermekek — élményeik alapján — az élet körülményeit felfogni, értékelni tudják, ebben önállóságra és biztosságra tegyenek szert.

Véleményem szerint, tantervünk és tantervtervezetünk célkitűzése kizárólag az ismeretek megszerzését tűzte ki a számtani oktatás feladatául. Most ezt kérdelem: Nem lenne-e helyes, ha felhasználnók a számtannak szellemet fejlesztő és nevelő hatását s ha ezt a célkitűzésben ki is fejeznők?

A módszer fejlődése a következő volt: Emlézés; szemléltetés tárgyakkal, számológépen; monografikus eljárás, mellyel a számok monografiját adták 100-ig, esetleg azon felül is; számlálás módszere, mely mindenhez mérésel és számlálással akar jutni; a javított monografikus módszer, mely csak 10-12-ig követi ez eljárást; új iskola, mely a gyermek aktív tevékenységét viszi a tanításba s fonomimikai eljáráshoz vagy meséhez köti a számkapcsolatokat.

Tantervtervezetünk módszertani utasítása legközelebb áll a számláltatás módszeréhez. Az anyagot számtani műveletek szerint osztotta be. Én

azt hiszem, a tiszta és világos fogalmak megszerzésére, helyes lenne a javított monografikus eljárást is alkalmaznunk. Ez az eljárás az összes alpműveleteket együtt tanítja, amely kizárja az anyagnak alpműveletek szerint való tanítását. A gyermek aktív tevékenységének fokozását pedig vegyük át az „új iskola” módszeréből. Ha ezeket átvesszük, akkor tervezetünk módszertani utasításában ezekről is legyen szó. A javított monografikus eljárás módszerét már közöltem lapunk 1928 évi 12. számában. Azt hiszem, itt fölösleges tanácsot adnom arról, hogy hogyan fokozhatjuk a gyermek tevékenységét.

Most eljutottam tanulmányom céljához, a „gyakorlati példák”-hoz. E kérdést két fejezetben iparkodtam megvilágítani: a számtani gondolkodás és a számtani nyelv fejezetében. Ott azt láttuk, hogy a gyermek igen nehéz és bonyolult lelki működést fejt ki, amikor a számtani példákat megoldja. Erre csak akkor lesz képes, ha számtani gondolkodását kifejlesztjük s ha felépítjük a számtani nyelvet. Ha ezt nem tesszük, akkor nincs jogunk követelni a gyermektől eredményes munkát. A tanterv vegye fel ezt az anyagot is s azt ossza be 8 évre.

En azt hiszem, hogy ezen az úton a számtani oktatás eredmény fokozható.

Diszponáltabbak-e a siketnémák a rajz terén?

(Az ösztönös rajzkészség vizsgálata a siketnémák budapesti állami intézetében.)

Irta: *Füzesi Árpád*

a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola előadó-tanára

A siketnémák rajzoló készségéről nagyon ellentétes vélemények forognak közszájon. Egyesek szerint a siketnémák. — mivel vizuális típusu egyének, a szem emberei, — lehetséges rajzolók. Mások szerint érzékszervi hibájukból eredő hiányuk természetesen a rajzolási terén is megnyilvánul s az a látszólagos ügyesség, amelyet a siketnémák rajzaiban láthatunk, valóban csupán mechanikai készség, csak a türelemnek és az ambíciónak az eredménye minden komolyabb belső érték nélkül.

Ha az irodalmat tanulmányozzuk, amely ennek a kérdésnek és általában a siketnémák rajzkészségének, rajzi dispoziójának megvilágításával foglalkozik, akkor ezen a téren sem kapunk egyöntetű képet. Utalok Rudolf *Lindner* kutatásaira, aki vizsgálatokat végzett a siketnémák és épérzékűek rajzolási készségének egybevetésére. Lényegileg (kevés kivétellel) azt állapítja meg, hogy a siketnémák sok tekintetben föltötte állanak a normális gyermekeknek. V. Vanek (Prag-Radlice) alacsonyabb munkateljesítményt mutat ki.

A siketnémák bpesti állami intézetében növendékeinket, a fenti

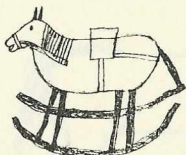
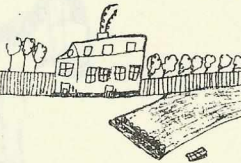
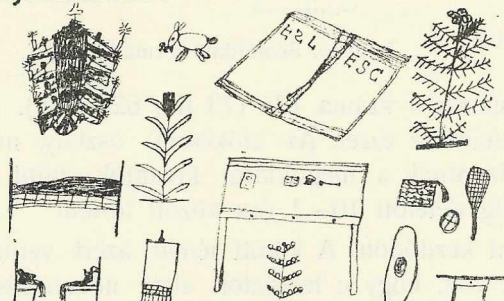
kérdéseknek legalább részleges tisztázása céljából rendszeres rajzvizsgálatoknak vetettük alá. Távol áll tőlem, hogy jelen beszámolómban vizsgálataimból végleges konzekvenciát vonjak le. Közölni akarom csupán, hogy ezen folyamatban lévő rajzvizsgálatokat miként folytattuk le és már ezideig is melyek azok a reális jelenségek, melyek mellett szótlanul elmennünk nem lehet.

Rendszeres rajzvizsgálataink alapját azok a nézőpontok alkották, amely nézőpontok szerint vizsgáltuk az „Embervédelmi Kiállítás” (S. O. S.) tehetség vizsgáló versenyén az ott jelentkező legkülönbözőbb iskolatipushoz tartozó gyermekeket. Annak idején szerény személyem volt az, aki mint a bizottság tagja javaslattal lépett a szakférfiakból alakult vizsgáló bizottság elé a rajzvizsgálatok lefolytatását illetően. Ezek szerint

a vizsgálat négy részre tagozódott: Vizsgáltuk a jelentkezők 1.) ösztönös rajzkészségét 2.) megfigyelő és utánzó képességét 3.) a perspektíva terén jelentkező tehetségüket 4.) a figurális komponálást. Ugyanezeket a nézőpontokat tartottuk szem előtt, midőn siket-néma növendékeink vizsgálatát lefolytattuk. Rajzvizsgálataink tehát az alábbi területekre terjedtek ki:

ÖSZTÖNÖS RAJKÉSZSÉG

a) Kötött téma

Név: _____ kor: _____ osztály: _____ intézet: _____ dátum: _____	1. fiú (leány):
Rajzolási korszak: 2. ló: 	3. ház:
b) Szabad téma: 	

1 ábra. Az ösztönös rajzkészség vizsgálati lapja.
Eredeti nagyság félféves írópapiros

A vizsgálat nagy terjedelme miatt jelenleg csupán az első pont, az ösztönös rajzkészség vizsgálatának eredményeiről számolok be.

Növendékeink ösztönös rajzkészségét két irányban vizsgáltuk. Vizsgálatunknak egyik iránya az a teljesítmény volt, melyet a kötött, primitív témákkal szemben mutattak. Olyan témát választottunk, mely minden

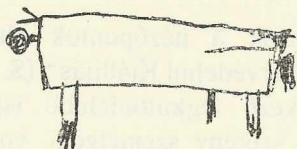
1.) Ösztönös rajzkészség a) kötött téma, b) szabad téma.

2.) Megfigyelő- és utánzó-képesség! a) vonal, b) folt, c) tömeg.

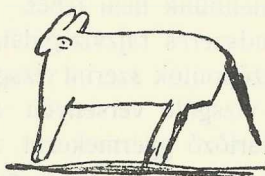
3.) Perspektíva: a) mértani test, b) természet.

4.) Figurális: a) beábrázolt alak, b) komponálás.

gyerekhez közelálló s könnyen magyarázható meg a növendéknek. Azonfelül az az előnyük is megvolt ezeknek a feladatoknak, hogy témájuk más rajzvizsgálatokban is igen sűrűn fordul elő. Tehát: rajzolniuk kellett a gyermekeknek meghatározott területre 1.) fiut (leányoknak leányt), 2.) lovat, 3.) házat. (1. ábra)

É.J. elők.
7 éves
teljesen siket

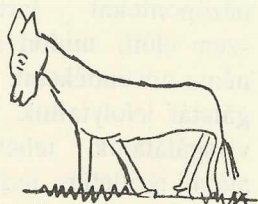

H.L. I.B.
8 éves.
teljesen siket.

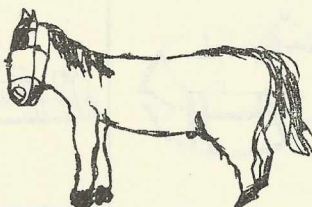
2. ábra. Igyekezet a zárt forma felé, de nem fölismerhetően (I. c)

3. ábra. Igen primitív, alig fölismerhető forma (II. a,)

Az ösztönös rajzkészség területén a másik irányt a szabad téma képviselte. Célunk az volt, hogy megállapítsuk milyen gazdag, milyen irányú és anyagu témakört ölel fel a siketnéma gyermek akkor, ha azt kívánjuk tőle, hogy szabadon belső impluzusának engedve rajzolgasson. Csak területileg korlátoztuk a gyermekeket. Sem időben, sem a rajzolás kidolgozási módjában befolyást nem gyakoroltunk.

É.J. II.
8 éves
hallásmaradványos.

F.T. IV.B.
13 éves
teljesen siket.

4. ábra. Fölismerhető, de hibás alak (II. b.)

5. ábra. Sematikus forma (II. c.)

A megvizsgált növendékeknek a száma 135 (73 fiu, 62 leány). A földolgozott adattömeg megközelíti az ezret. Az előkészítő osztály növendékeitől ugyanannak a feladatnak a megoldását kívántuk, mint a VIII-osoktól. A vizsgálat mindig délelőtt 10—1 óra között történt.

Kutatásunk kötött témával kezdődött. A kötött témát azért vettük elsőnek, mert vélekedésünk az volt, hogy e feladatok alatt növendékeink „belemelegszenek“ a munkába s mire a szabad témáig jutnak el, bizonyos bátorságra és rajzi lendületre tesznek szert.

A nyert rajzok bírálatát és értékelését a normális gyermekek, ma már mindenütt elfogadott három rajzolási korszakával hoztuk összefüggésbe.

Tudott dolog ugyanis, hogy a normális gyermekek (legyenek azok magyar, japán, eszkimó, avagy indus gyermekek) rajzolás szempontjából három korszakon jutnak keresztül. Nevezetesen:

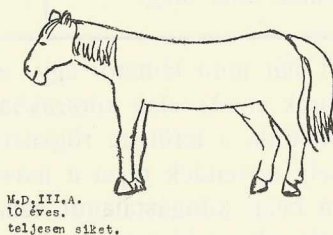
1.) A csecsemő kortól 3 éves korig a *firkálgatás* korán, 2.) 3—10-ig a *sematikus* rajzkorszakon, 3.) 10—16-ig a *természeteszerű* rajzolás korán haladnak át.

E hármás beosztás ma már hazánkban is elfogadott. *Levinstein, Kerschensteiner* kutatásai nyomán ugyan ezt állapította meg nagy általánosságban a magyar gyermekekre vonatkoztatva Nagy László is, „Fejezetek a gyermekrajzok lélektanából“ c. munkájában.

E rajzolási korszakokon belül, a finomabb értékelés céljából még 3—3 fokozatot állítottunk fel.

6. ábra. Fejlett séma, primitív természetfigyelő nyomokkal (III. a.)

7. ábra. Fejlett séma, primitív természetmegfigyeléssel (III. b.)

- I. korszak.** a) céltalan firkálás,
b) területre rögzített firka,
- II. korszak.** c) igyekezet a zárt forma felé, de nem felismerhetően. (2. ábra)
a) igen primitívebben, alig fölismerhetően, (3. ábra)
b) fölismerhetően, de hiányos vagy hibás alak. (4. ábra)
- III. korszak.** c) sematikus forma. (5. ábra)
a) fejlett séma, természetfigyelő nyomokkal, (6. ábra)
b) fejlett séma, természet megfigyelés primitíven, (7. ábra)
c) természet megfigyelés csaknem jól. (8. ábra)

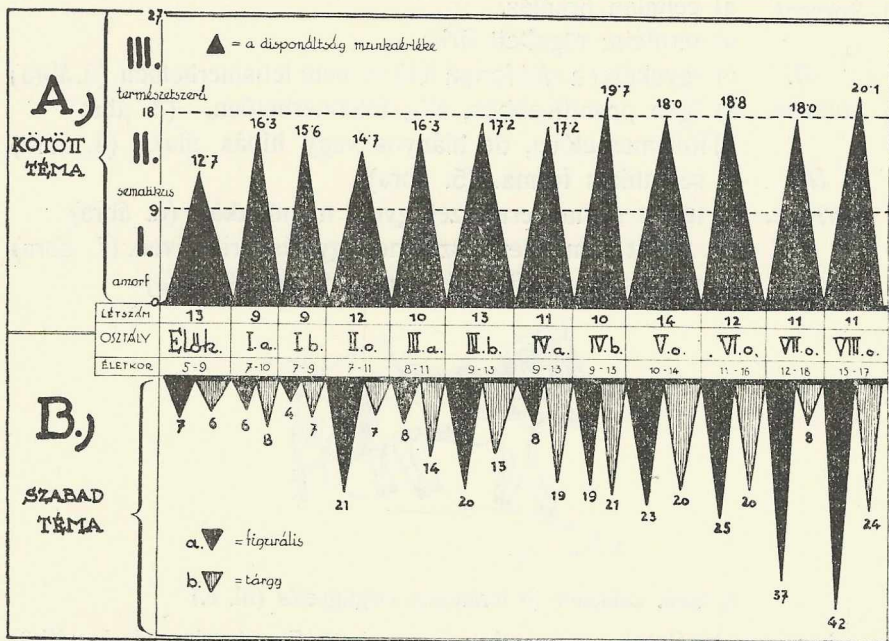
8. ábra. Csaknem jó természet megfigyelés (III. c.)

A rajzok bírálatát a növendékek neveinek figyelembe vétele nélkül folytattuk le, nehogy a növendékek nevét ismerve, ez tudat alatt befolyásolja a rajzok elbírálóját. Minden rajz mellé tehát a bírálatot ilyen formába jegyeztük oda: Pl. II./b. (vagyis a rajz a második korszaknak megfelelő volt s annak is b. csoportjába tartozott.)

Ezek után következett a fokozatokba osztott rajzoknak az értékelése. Az értékelés mikéntjét az alábbi táblázat mutatja.

Rajzolási korszak	I.			II.			III.		
Csoport	a	b	c	a	b	c	a	b	c
Értékelési egységek	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Az elérhető legnagyobb értékszám, mely a normálisnak felel meg.	9			18			27		

Tehát mint látható egy lépcsőzetes nagyon egyszerű értékelést fogadtunk el. Az első korszakban a céltalan firkálgatást 1 egységnek minősítettük, a területre rögzített firkát 2 egységnek stb. Vagyis, ha valamely növendék rajza a második korszakba tartozott és ezen korszakon belül kifogástalanul, tehát II./c-re oldotta meg mind a három feladatát, akkor háromszor hat egységet, tehát összesen 18 egységet szerezhethetett. Ezen 18 egységet a normális rajzkészség megfelelő korszakának fogadtuk el.

9. ábra. A három rajzolási korszak viszonya az osztályokhoz.

A nyert eredményeket osztályonként jósági sorrendben, lépcsőzetesen állítottuk össze. Így kaptuk meg egy-egy osztály rajzolási munkateljesítményének a képét az egyéni teljesítő képességek sorozatából.

Ezen sorrendnél nem voltunk tekintettel a korra, csupán arra törekedtünk, hogy egy-egy osztály keretén belül az első növendék a legalacsonyabb s a sorrendben az utolsó a legmagasabb teljesítő képességet mutassa. Már e nyers grafikonnál is kitűnt, hogy szoros korreláció van az általunk kimutatott eredmények és a növendék általános képessége között. Vagyis az egyébként is gyengébb képességű növendékek ösztönös rajzaikkal kisebb egységszámot nyertek. (9. ábra)

Az ábrán világosan leolvasható az is, hogy a növendékeink nagy általánosságban rajzi munkateljesítmény szempontjából a második korszakban helyezkednek el.

A kötött téma eredményeinek vizsgálata után megbíráltuk a szabad téma teljesítményeit. Kritikai nézőpontunkat három kérdésben fektettük le.

Mit rajzolt a növendék?

Hogyan rajzolta?

Hány ábrát rajzolt?

Ennek a 3 kérdésnek a föltevése a következőkép tagozódott:

Mit?

a) tárgyat, b) figurálist, c) egyebet (pl. diszitményt).

Hogyan?

a) merev, b) független mozgásban, c) elkülönítet jelenetben, d) képszerűen (térbeli vagy távlati készséggel), e) képszerűen nagyobb környezettel együtt, f) képszerűen, hangulatos átérzéssel (művészi).

Hányat?

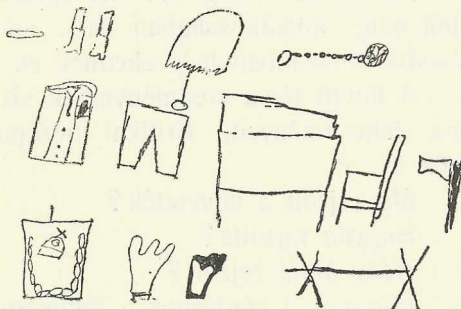
(számszerű adatok)

Az eredményt grafikailag összeállítva nagyon érdekes képet nyújtunk arról, hogy a rajzi szempontból szabadjára engedett siketnéma gyermek milyen munkateljesítményt tudott produkálni. Tisztán láthatjuk azt, hogy tárgyakat sokkal nagyobb %-ban, de primitíven rajzolt. Míg figurálist az alsóbb osztályokban alig mert rajzolni. Túl nehéznek találta a problémát saját szempontjából. A magasabb osztályokban bőséges figurális rajzot találunk. Ennek magyarázatát nemcsak abban látjuk, hogy a magasabb életkorral együtt járó rajzi fejlődés nyilvánult meg, hanem abban is, hogy a felsőbb osztályokban a rajzórák alatt már szó volt az ember és állat konstrukciójáról, mozgási lehetőségeiről s a növendék nem látta a figurális alakban a reánézve abszolút nehéz rajzteljesítmény megközelíthetetlen problémáját.

A szabad téma feladatának megoldásánál meglehetősen gyenge eredményt kaptunk. Különösen a fantázia szempontjából minősíthetjük az eredményt gyöngének. Rendkívül sok az iskolában tanult kezdetleges rajzforma, azonfelül igen gyakran találkozunk begyakorlott s nem pedig spontán lelki tartalmat visszatükröző rajzokkal. Tehát ezek a rajzok nem árulják el azt a lelki kényszert, amely egy bőséges fantáziájú egyén rajzaiból árad ki. Képzetszegény, belső mondanivalóktól alig fűtött rajzokkal találkozunk itt, már pedig a sematikus kort, vagyis

azt a korszakot, melyben grafikonunk szerint növendékeink legnagyobb %-a van, a normális gyermekeknél éppen az erős fantázia, a belső lelki világ nyomán keletkezett gazdag tartalom, a külvilággal egyáltalán nem-törődő témagazdagság jellemzi. Azt látjuk tehát, hogy növendékeinknek *nincs mondanivalójuk*. Egy-egy átélt történet vagy cselekmény sorozat (nem szólva fantasztikus virágról, tájról stb.), egyáltalán nem volt a gyermekek rajza között. (10., 11., 12. ábra)

Alkalmam volt vizsgálataink eredményét az amerikai Henry H. Goddard psych. egyetemi tanárnak (Columbus, Ohio) is bemutatni, intézetünkben tett látogatása alkalmából. Érdeklődésére részletesen elmagyaráztuk neki vizsgálatainkat. Megjegyzései között nem állt utolsó helyen az a kérdés, mely arra vonatkozott, hogy milyen eredményeket tapasztaltunk a siketek

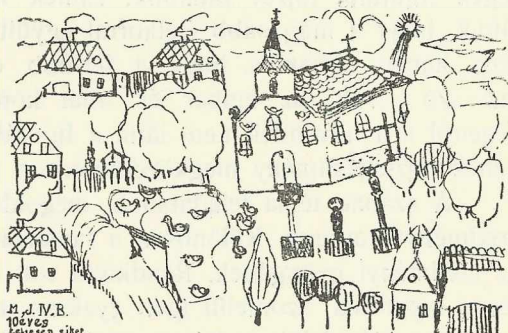

10. ábra. Szabad téma alsó fokon

11. ábra. Szabad téma középső fokon

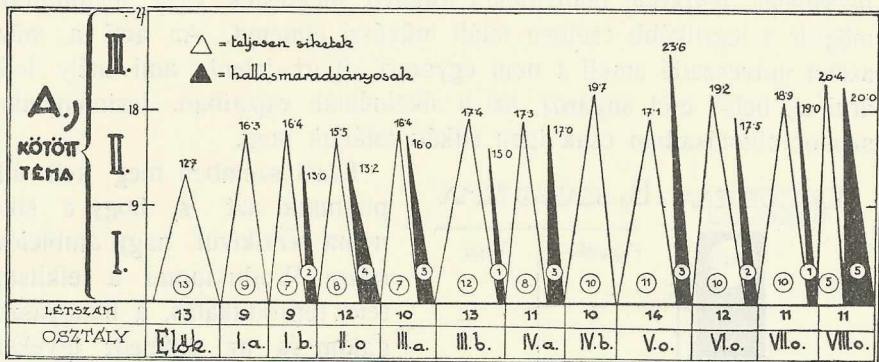
ezeknek a három rajzkorszakon belül való eloszlását mutatja. Míg a szabad téma területén nyert eredményeket a 14. ábra tünteti föl. Goddard kérdésére százalékos összehasonlításban a 15. ábra felel, mely szerint a hallásmaradványosok rajzi diszpozitív szempontjából értékesebb munkaeredményt mutattak föl.

12 ábra. Szabad téma felső fokon.

A lefolytatott vizsgálat (bár ismétlem egyoldalúságánál fogva nem jogosít megdönthetetlen igazságok leszögezésére) néhány olyan vitás pontra

világít rá, melyre vonatkozólag ez idei rendszeres rajzvizsgálat hiányában konkrét adataink nem voltak. Arra az állításra, hogy a siketnéma gyer-

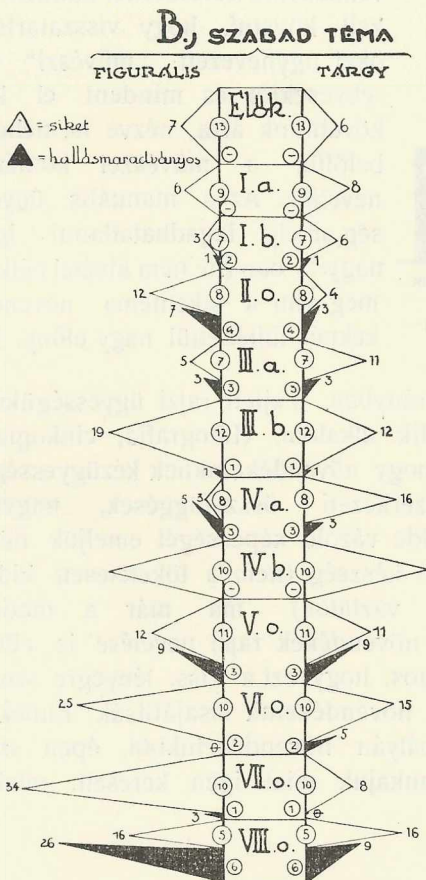

13. ábra. A siketek és hallásmaradványosok eloszlása a három rajzkorszakon belül
mek született rajztehetség, *merőben rácsfol*. A tehetséget ugyanis nem
a manuális ügyesség jelenti, hanem azok a magasabb lelki erők, ame-

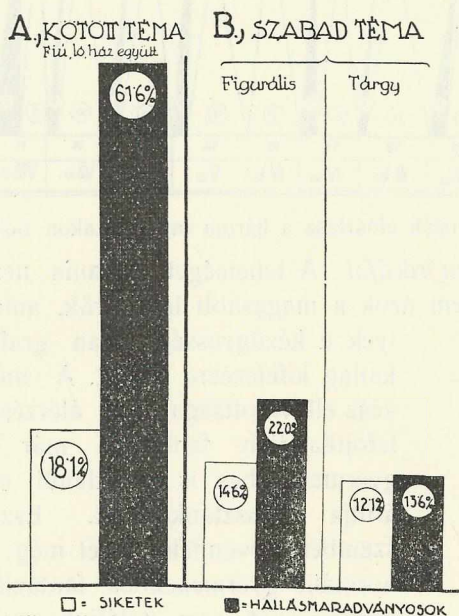
lyek a kézügyesség útján grafi-
kailag kifejezésre jutnak. A mű-
vész elhivatottsága, mely átérzése,
lefojthatatlan fantáziája már a
gyermekkorban is föltétlenül el-
árulja oroszlánkörmeit. Ezzel
szemben növendékeinknél még a
normális gyermekeknek fantázia-
gazdagságát sem találjuk meg.
Hogy ennek oka hol és miben
keresendő, erre vonatkozólag je-
len beszámolómban nincs mó-
domban kiterjeszkedni. Tény az,
hogy a kapott munkaeredmények
erősen mögötte vannak a nor-
mális gyermekeknek megállapított
rajzolási korszakok határainak. A
korreláció tehát a siketnéma nö-
vendék általános magasabb értelmi
képességei és rajzbeli diszpozíciója
között világosan kimutatható.
Mint ahogy tény az, hogy a vak
nem „született zenei tehetség”
úgy a siketnéma sem „született
rajztehetség” Sőt!

Az, aki az életbe kikertült u. n.
„tehetséges siketnémák” rajzait,

14. ábra. A siketek és hallásmaradványosok eloszlása a szabad téma területén

festményeit, szobrászati produktumait a szakember hozzáértésével szemlélte, csaknem minden esetben kénytelen volt megállapítani azt, hogy a becsületes, iparkodó realizmusra törekvő megfestés vagy megmintázás mögött a legritkább esetben talált művészi élményt. Az ami a művészetet művészetté emeli s nem egyszerű ipart jelent, ami mély lelket árul el, belső erőt sugároz, azt a siketnémák rajzaiban, festményeiben, szobor alkotásaiban csak igen ritkán találjuk meg.

15. ábra. A siketek és hallásmaradványosok százalékos összehasonlítása a kötött- és szabad téma területén

ki is kell használnunk, de helyes irányban. Fejlett rajzi ügyességüknek felhasználása igen sok iparban nyílik alkalom, (Litografia, cinkografia stb.) Arra kell törekednünk tehát, hogy növendékeinknek kézügyességén felül a „rajzi értelmét“ (szerkezeti összefüggések, nagyvonalúság stb.) izlését s főleg friss üde vázoló képességét emeljük minél nagyobb tökélyre. Ez a friss vázoló készség (nem a tökéletesen kidolgozott, de könnyedén fölvetett vázlatok) ma már a modern rajzoktatásnak ideáljai. A normális növendékek rajzi nevelése is ebben az irányban halad. Kétszeresen fontos, hogy ezt a friss, lényegre szorító rajzoló készséget siketnéma növendékeink elsajátítsák. Ennek a készségnek a birtokában az ipari pályán növendékeinkből, épen szorgalmuk és precízen kivitelezett munkájuk miatt igen keresett, relative jól kereső munkaerők válnak.

Ezzel szemben meg kell állapítanunk azt is, hogy a siketnéma rendkívül nagy ambícióval rajzol. Produktumai a lelkiismeretes reprodukálás, a hangyaszorgalom és az önfeledt igyekezet élő példaképei.

E kettős megállapításból nyilvánvaló, hogy a siketnéma növendékeink nevelésénél mindent el kell követni, hogy visszatartsuk őket ugynevezett „művészi“ törekvésektől és mindent el kell követnünk arra nézve is, nehogy belőlük a művészet kontárait neveljük. Az a manuális ügyesség, amely tagadhatatlanul igen nagy %-ban (de nem kivétel nélkül) meg van a siketnéma növendékeknél, föltétlenül nagy előny. Ezt

A vakok és látók együttes nevelésoktatása

Irta Jármer Lajos

III.

Cikkem folyamán útaltam arra, hogy megpróbálkozom vele és egy nap eseményeit elmondom a vakok és látók együttes óvodájából, nem tudományos alapon, hanem úgy, ahogy ezt én elképzelném, mintha magam is ott ülnék és mint hallgató figyelném az egy napon történt dolgokat.

Előre bocsájtom, hogy miután az óvodában mindig a gyermek lelkéhez közelálló, aktuális dolgokról szoktak beszélni, mi is kell, hogy kiragadjunk egy eseményt, amely körül tárgyunk eszmekörét csoportosítanunk kell. Erre a célra én a tavasz első beköszöntő napjait választottam, tehát egész nap a tavaszról és ezzel kapcsolatos dolgokról fogunk beszélni olyan formában, ahogy ez az óvodában történni szokott.

Rajta tehát! Ülünk le a vak és látó gyerekek közös óvodájában. Verőfényes tavaszi nap van és reggel nyolc óra. A vak gyermekek már elfoglalták helyeiket és a látó gyermekek egyenkint szállingóznak be az óvodába. 9 óráig gyülekezési idő van, amely idő alatt az óvónő megnézi, hogy az óvodába bejött gyermekek rendesen, tisztán jöttek-e, megmosták-e szépen kezeiket, tiszta-e a ruhájuk, elhozták-e a zsebkendőjüket, stb. Ha valakinek nincs rendben a ruhája, vagy nem tiszta a keze, az óvónő szeretettel figyelmezteti és ezután minden gyermek leül a maga helyére egy-egy vak gyermek mellé és 9 óráig szabad beszélgetés folyik.

Hogy egy ilyen szabad beszélgetés keretében mi mindenről beszélnek a kis óvodások egymás között, azt nagyon nehéz volna lerögzíteni, de bizonyos az, hogy a látó gyermekek, akik kintről jöttek be az óvodába és akik éppen a látásuknál fogva élményekben sokkal gazdagabb és színesebb életet élnek, már egy ilyen beszélgetés keretében is sok mindent tudnak nyújtani a vak gyermekeknek, amellyel azok fogalomköre bővül. Ki tudná jobban elmesélni az átélt élményeket egy kis négy éves gyermeknek, mint a saját pajtása? Elmondják, hogy mit láttak előző napon, hol jártak, otthon milyen játékokkal játszottak, milyen dolgokat láttak, ami az ő figyelmüket megragadta s mindez a vak gyermeket érdekelni fogja és ő maga is elmondja élményeit és így máris kifejlődött a természetes kapcsolat a látó és a vak gyermekek között.

9 órakor kezdődik a komoly munka, illetve a játékos oktatás. Az óvónő kiindul egy már előre megtanult dalból, vagy versből, vagy meséből, mely a megbeszélendő eseményre vonatkozik és így megvan a kapcsolat a beszédértelemgyakorlathoz. Lássunk egy példát. Induljunk ki egy kis tavaszi dalocskából. A szövege a következő:

Villásfarkú fecskemadár,
Jaj, de régen várunk!
Kis ibolya, szép hóvirág
Kinyílt már nálunk.
Pehelyszárnyú kis méhecskék
Dongva-bongva járnak,

Cifra lepkék, kék legyecskék
Ide-oda szállnak.
Rózsa, rózsa, piros rózsa
Nyitogatja kelyhét,
Minden gyermek lesi, várja
A kékruhás fecskét.

Elénekeltek a gyerekek a dalt és most egymásután peregnék a kérdések, amelyekre a gyermekeknek felelniök kell. Már természetesen, aki tud rá felelni. Mert itt nincs tanítás, nincs előadás, csak beszélgetés, ahol a gyermekek elmondhatják a tárggyal kapcsolatos élményeiket, emlékeiket, föltárhathják kicsi lelkük minden gondolatát. Lássunk néhány ilyen kérdést:

„Gyerekek, miről is énekelünk a dalban?” (A fecskemadárról). „Mit énekelünk róla?” (Hogy már régen várjuk). „Hát nem volt itt a fecskemadár?” (Nem, elment). „Miért ment el?” (Mert itt hideg volt). „És most miért jön vissza?” (Mert már meleg lesz). „Hogy nevezzük azt az időt, amikor már meleg kezd lenni?” (Tavasznak). „Hogy szól a mi kis dalunk tovább?” (Hogy kinyílnak a virágok). „Hát télen nem nyílnak a virágok?” (Nem). „Ha most kimentek az udvarra, mi mindent láttok tavasszal?” (Látjuk, hogy nyílnak a virágok, zöldelnek a fák, szépen süt a nap, stb). „A virágok maguktól nyílnak a kertben?” (Nem, bácsik és nénik ültetik őket). „Mikor ültetnek, mit csinálnak a bácsik és nénik?” (Fölássák a kertet, gereblyéznek, beleteszik a földbe a magocskákat). „S ezekből a magocskákból lesznek a virágok?” (Igen). „És mit kell csinálni a virágokkal, hogy azok szépen nyíljanak?” (Meg kell őket öntözni). „Mivel öntözzük meg a virágokat?” (Öntözőkannával).

Végighaladunk így az egész dalon, minden egyes sort ilyen formában megbeszélve. A gyerekek maguk felelve a kérdésekre, elmondják tapasztalataikat, megfigyeléseiket s miután a látó gyermekek úgy mondják el tapasztalataikat, ahogy ők látják, a vak gyermek gondolatvilága is ösztönszerűleg ilyen irányban fog kifejlődni.

A megbeszélést munka követi. Ezen munkában cirokból, kemény papirosból és építőjátékhásábból különféle tavaszi eszközök készülnek; például: ásó, gereblye, öntöző (cirokból), kút (építőhasábból) stb. Agyagot is alkalmazhatunk, amelyből madárfészket készíthetünk, benne apró tojásokkal.

Mennyire ügyesíti, fejleszti a gyermek kézügyességét az ilyen irányú munka, ami, minthogy szerves kapcsolatban van a tárggyal, a gyermek érdeklődését is ébren tartja. Ezekben a munkákban is a vakok és látók egyaránt vesznek részt és ha valaki egy ügyesebb példányt készít, azt a vak gyermekek is megtapogatják.

A munkát játékos torna követi, amely szintén a tavaszi tárggyal van szerves kapcsolatban. Hogy mennyire használ az ilyen játékos torna a vakoknak, arra nézve minden érvelés nélkül elégséges, ha egy példát közlök. Minden egyes verssor után, amelyet a gyermekek vagy énekel-

nek, vagy elmondanak, zárójelben hozzácsatolom azokat a mozdulatokat, amelyeket a gyermekek az éneklés közben végeznek. Így :

Megjött a tavasz lágy szellőszárnyon. (Karlendítés oldalt vállmagasságig, apró lendítő mozgások a karokkal oldalt, előre-hátra a levegőben).

Gyerünk a zöldbe, kicsiny pajtásom ! (Kezek csípőre helyben járás).

Ott kint zöld minden, ameddig ellátok, (Karlendítés oldalt vállmagasságig, a karok lassan előrelendülnek, míg a kezek össze nem érnek és vissza, — ezzel jelezvén a látóhatárt).

Így bólintgatnak a kicsiny virágok. (Kezek csípőre, ismétlődő fejhajlítás előre, hátra).

Ni, a zöld fűben kis hangya szalad. (Törzshajlítás előre, a tekintet a földre szegeződik).

Gyors szárnyon jönnek a vándormadarak. (Karlendítés oldalt vállmagasságig, karokkal nagyobb repülő mozgások).

Kis béka guggol a nedves homokban, (Kezeket csípőre, guggolás).

A legyet és szúnyogot gyorsan bekapja. (Guggoló állásban maradv kezeinket kissé előre nyújtjuk s ujjaink mozgásával a békaszáj kapkodását utánazzuk).

Fiúk és lányok víg táncot járnak. (Kezeket csípőre, tánclépés balra és jobbra).

Virágot szednek és fára másznak. (Törzshajlítás előre, kéznyújtás előre, majd kiinduló helyzet s után karlendítés magasba, lábujjhegyre állás).

Piciny babuskák vígan tipegnek. (Kezeket csípőre, helyben tipegés).

A szép tavasznak mind, mind örülnek. (A kezekkel örömteljes tapsolás).

Azt hiszem, ehhez semmi kommentárt nem kell fűzni, maga a példa fényesen igazolja, hogy mit jelent a vakok számára egy ilyen játékos torna.

Ezzel délelőtti munkánkat be is fejeztük.

Délután, miután szép tavaszi idő van, a gyermekek kimennek a szabadba és a számukra elkészített homokban maguk is próbálgatják kis szerszámokkal a tavaszi munkákat. Ásna, gereblyéznek, kis talyigákon tölják a homokot stb. Ezt játékok követik a szabadban. Előkerül labda, karika, lovacskát játszó gyeplők stb. A gyermekek szabadjukra engedve vígan játszadoznak és örülnek a tavaszi napfénynek. Utána a gyermekek egybegyűlnek az udvaron, az óvónéni mesét mond, ezt körjáték követi. A mese és a körjáték szintén szerves kapcsolatban van a tavasszal. Kitudná felsorolni a különféle körjátékok számtalan változatait, amelyek a gyermekek örömet és játékkedvét fokozzák. És ezzel be is fejeződik a napi munka.

Ilyen és ehhez hasonló lenne a vakok és látók óvodájában minden nap az évben. Hogy ez mit jelentene a vak gyermekekre nézve, azt mindenki minden hozzáfűzés nélkül elképzelheti.

Cikkem befejezéseül hangsúlyozni kívánom, hogy a vakok óvója mai formájában is teljesen hivatása magaslatán áll. Aki oktatótt olyan vak gyermekeket, akik az iskolai tanulmányok előtt már hosszabb-rövidebb időt óvodában töltöttek, az tudja, milyen értéket jelent a vakok számára az óvoda a mai formájában is.

E cikkem megírásával semmi egyéb célom nem volt, mint a vakok és látók gondolatvilágát egymáshoz közelebb hozni. Lehet, hogy sok dologban tévedtem, lehet, hogy sok dolog a gyakorlatban egészen másképp valósulna meg, mint ahogy én azt elgondoltam, de ha csak annyit érek el cikkemmel, hogy e kérdésről eszmecserét folytatunk, már akkor is, úgy érzem, egy kicsiny téglával szolgáltam a vakok ügyének nagy épületéhez.

I r o d a l o m

Herodek Károly: A vakok braille rendszerű írásának ismeretése és könyvtárjegyzéke, 109 l., a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete kiadása, Budapest, 1931. Ára 1 p.

A könyv célja, mint a szerző előszavában mondja, a vakok könyvtárának gyarapítása. Hogy ez lehetővé váljék azok részére is, akik a pontírást még nem ismerik, módot akar nyújtani a pontírás elsajátítására abban a föltevésben, hogy akik elsajátították, könyveknek pontírásba való átírásával gazdagítják majd a vakok könyvtárát.

A könyv első része általánosságban ismerteti a pontírást és a megtanulását szolgáló 10 leckét tartalmaz. Apróra ismerteti az átírás módját, útbaigazítást ad arranézve, hogy milyen könyveket írjunk át pontírásba, nemkülönben a használandó papirosra és íróeszközökre nézve is. A második rész több fejezetben ismerteti a vakok rövidített pontírását, s közli annak összes szabályait. A harmadik rész a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetének tulajdonában lévő s a szerző által 1907-ben alapított pontírású könyvtárnak könyvjegyzékét tartalmazza. Ebből megtudjuk, hogy a könyvtár állománya most 1082 mű 6332 kötetben. A szerző úgy látja, hogy a könyvtárban az ifjúsági irodalom szorul leginkább gyarapításra s hiányát érzi az idegen nyelvű meg a zenei műveknek is. Mi ezekhez hozzátesszük még, és pedig nem utolsó sorban, az ismeretterjesztő és tudományos munkákat is, mert áttekintve a könyvjegyzéket, meg kell állapítanunk, hogy a könyvek túlfelhasználtságának része szépirodalmi és a szórakozást szolgálja, míg az ismeretterjesztő munkák száma csekély, tudományos célokat szolgáló könyv pedig alig van egy-kettő.

A szerző kiváló szolgálatot tett fényképmásolatokkal is magyarázott értékes munkájával nemcsak a vakok könyvtárügyének, hanem általában a vakok ügyének és különösképen a szakembereknek is, akik könyvében megtalálják, ami most jut sajtó útján először közlésre és amit eddig nélkülöztek, a vakok rövidített pontírásának szabályait.-(Kf).

A ratibori tanterv és a beszédpedagógiai beállítottság. Lapunk 3—4. számában *Michels* kariársunk a ratibori intézet új tantervét ismerteti és bírálja. Bírálja pedig *oly erős hangon, hogy ezt szó nélkül nem hagyhatom.* A tanterv nyelvoktatási részére pld. ezt mondja: „... általánosan ismert szóbeszéd, a lényegtől és a valóságtól távol álló üres elképzelés. A ratibori tantervnek ez a naiv, realisztikus beállítottsága, amely még messze van a beszédpedagógiai beállítottságtól, nem vezethet a jövőben sem lendületes, a halló fülnek való beszédhangzáshoz. Ez a tanterv még nem ismeri a beszélést, mint bio-szociális működést. Nem számol azzal, hogy a beszélés gyakorláson és megszokáson és nem tanításon és tudáson alapul.“

A bíráló gépelt oldalakat említ, tehát kéziratban levő munkáról van szó, amelyet én meg nem szerezhetek, így tehát nem is ismerhetek. Azért csak a bíráló úr idézeteire és megjegyzéseire mondhatom el véleményemet. De ha nem is ismerem ezt a tantervet, a készítőit ismerem. Személyesen volt alkalmam meggyőződni arról, hogy ezek *lelkes pedagógusok s nem olyan „naiv“ emberek, ahogy a bíráló úr hiszi. Ezek ismerik a modern szakirodalmat és az új tudományos elméleteket úgy, mint akárki más. A sokféle modern törekvéseknek a gyakorlatban való használhatóságát pedig közvetlen közletről van és volt alkalmuk megfigyelni és tanulmányozni.*

Hisz *Qerl, Polster, Lindner, Schneider, Ruffieux, Koch, Kunze* stb. honfitársaik a szemük előtt dolgoztak és dolgoznak, nem is említve *Malisch*t, aki a ratibori intézetben velük együtt működött s ott mint első fordult a synthetikus irányból a biogenetikus irányzat felé.

Ilyen körülmények között nehéz elképzelni, hogy a ratiboriak olyan rossz tantervet készítettek, amely csak a „lényegtől és a valóságtól távol álló üres elképzelés.“

Ennek oka a bíráló szerint az, hogy nincs benne beszédpedagógiai beállítottság. De egy szó benne van! Az egyetlen szó, amit a bíráló az eredeti nyelven idéz: *Sprachbedürfnis*. Ebből azt következtethetem, hogy ez a tanterv a gyermek beszédszükségét akarja kielégíteni, érzelmeit, vágyait, belső énjét akarja kifejezésre juttatni. Ez a cél és ez a törekvés pedig, szerény nézetem szerint, nagyon jó beszédpedagógiai beállítottságra mutat, még akkor is, ha e mellett a gyermek mindennapi élményei is beszédde alakíttatnak, amit a bíráló kifogásol.

Ugy látom, hogy a bíráló szerint a beszédpedagógiai beállítottság annak a tudásából áll, hogy „a beszélés gyakorláson és megszokáson és nem tanuláson, tudáson alapul“ s hogy a beszélési ténykedések „szabadon kitörő mozgások, automatizmusok“.

Ezt a nézetet én nem tudom teljes mértékben osztani. Ha a beszélés igazán *csak mozgás*, automatizmus, akkor ezt tényleg gyakorlással meg lehetne szoktatni, amint ezt a papagályok példája mutatja, amelyek minden tudás nélkül, a beszéléssel járó mozgások végzésére szépen begyakorolhatók.

De mi nem ezt a *beszélést* akarjuk szoktatni, mi *beszédet* akarunk tanítani.

Tudjuk pedig, hogy a *beszéd* két részből áll. A belső részt képezi az érzelmek, élmények, vágyak, gondolatok, amelyek kifejezésre várnak, a külső részt pedig képezi az idegek s izmok mechanizmusának minden mozdulata, amely e kifejezéshez szükséges.

A beszéd tehát *nemcsak fizikai ténykedés*, amelyet be lehet gyakorolni és meg lehet szokni, *hanem pszichikai folyamat* is amely tudatosságot kíván. A beszéd a beszédmozgások láncolata, s aki beszélni akar, annak tudnia kell, hogyan kell az egyes láncszemeket egymás mellé rakni, hogy az így keletkezett beszédmozgási folyamat kifejezze azt, ami a lelkében él. Ezt nem lehet megszokni, ezt meg kell tanulni.

Ezzel nem mondom azt, hogy nem kell gyakorolni, — sőt mostani iskolai berendezésünk egyik legnagyobb hátránya, hogy nincs elég időnk a begyakorlásra, — de állítom, hogy a beszédhez ezenkívül tudás is kell.

Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az aktív beszéd mellett van egy passzív beszéd is: mások beszédének a megértése, amit a gyermeknek szintén meg kell tanulnia. Mondhatjuk neki százszor az alma szót, s ő a legtökéletesebb automatizmussal százszor utánunk mondhatja, még sem fogja tudni, mit mondtunk, ha meg nem tanítjuk rá.

Ha ez nem így volna, akkor nem is beszélhetnénk a beszédpedagógiájáról. Hisz a pedagógia szó, mai értelmében, mindenütt tanítást, oktatást jelent. Ha a mi fáradozásunk csak szoktatás volna, akkor a beszéd dresszurájáról kellene írunk.

Nagyon jól mondja a bíráló ur, hogy a tanítás egészen más, mint a szoktatás. Több, sokkal több, mint „a készségek és ügyességek fejlesztése.“ *Ezt a többet, ezt akarjuk mi elérni — tanítással!*

A tanterv grammatikai alapjának a mivolta a bíráló rövid szavai-ból nem tekinthető át oly alaposan, hogy érdemileg hozzá lehessen szólni Szerény nézetem szerint grammatikát — tehát grammatikai szabályokat — nem szabad tanítanunk, de grammatikailag igenis kell tanítanunk, amint hogy az édesanya is így tanít.

Ha a gyermek éhségérzésének kielégítésére irányuló vágyának kifejezést adva, megtanítja erre a kifejezésre: „kérek kenyeret“, akkor távol áll tőle grammatikát tanítani, de mégis egy grammatikailag helyes, a jelen idő, egyes szám, első személyében álló mondatot oltott a lelkébe. És ha később megtanítja arra, hogy *vizet, cukrot. stb-t* is lehet kérni, akkor ezzel arra is megtanította, hogy a *kér* szó tárgyragot vonz. Matematikát sem tanít az anya, de azért mindig matematikailag helyes kife-

jezésre tanítja gyermekét, s a 2 fogalmát mindig kettővel és sohasem hárommal fogja előtte megnevezni.

Végezetül azt mondja a bíráló ur, hogy „a modern orvos nem tervszerűen gyógyít, hanem orvosilag ésszerűen és felelősségteljesen. „Nem tudom, hogy ezzel dicsérni akarja-e az orvosokat. De ha ezt a mondást a pedagógusokra akarja vonatkoztatni, akkor én úgy mondom, hogy a modern pedagógus igenis tervszerűen tanít s ezzel nem vét sem az ésszerűség, sem a felelősség ellen, mert a tervszerűség az igazi beszámpedagógiai beállítottság.

Deschensky Ferenc.

A gyermek önkéntes megnyilatkozásaira építő tanításmód.

Lett József siketnéma-int. igazgató ismert könyvéről *A Pestvármegyei Népművelés* c. lap f. é. 4. számában ismertetés jelent meg. Ez az ismeretetés a következőket mondja *Lett József* könyvéről:

A gyógypedagógia bámulatos erőfeszítésekkel törekszik a különféle fogyatékoságok eltüntetésére, illetve enyhítésére. A természet munkájának ezen kiegészítése közben oly közel férkőznek gyógypedagógusaink az emberi természethez, hogy mindazok — akik emberi természet kifejtésével és megnevelésével foglalkoznak, — okulást merithetnek az ő tapasztalataiból.

Ennek a könyvnek ezenfelül azért tulajdonítunk nagy jelentőséget, mert benne nem az érzékszervek vagy tehetségek egy valamelyikének működéséről és fejlesztéséről van szó, hanem magáról a *gyermekről*, az ő *alaptermészetéről* és az ennek megfelelő *tanításmódról*. Minden tanító, tanár nagy haszonnal olvashatja, annál is inkább, mert szerzőnk teljességgel gyakorlati alapon, a siketnémák tanítása közben kialakult és jól bevált elveket és eljárásokat ismertet könyvében.

A tanítási eredmények fokozásának legfőbb feltételét a *természetesség*-ben látja. Ugy tapasztalja, hogy szabad megnyilatkozáskor a gyermekek elevenebben gondolkoznak. Hiszen az iskola négy fala közötti közléseinkkel sokszor arra sem tudjuk ráeszméltetni őket, amit egyébként ismernek. Az is tény, hogy amit nem tudunk természetben bemutatni, azt bajosan tudjuk velük szóbeli közlés útján elképzeltetni. Innen van, hogy egyes tanulók sokszor az egész évi tanításnak jóformán semmi hasznát nem veszik. Az olyan tanítási mód tehát, amelyben sok a mesterséges eljárás, nem kezdőfokra való. Ezért arra kell törekedni, — hangsúlyozza a szerző, — hogy minél természetesebb legyen kezdetben a tanítás és a tanulók minél több tapasztalatot gyűjthessenek. Emellett fontos, hogy az ismereteket a lehető legkönnyebben felfogható formában közöljük velük.

Szerző nem ellenzi a rendszeres tanítást. Hosszan fejtegeti előnyeit és a közönséges tapasztalatszerzés kiegészítő szerepét. De hangsúlyozza, hogy mindegyiket csak a maga helyén lehet sikerrel alkalmazni.

Könyve tanítástani szempontból határozottan értékes szakmunka.

Váradi József.

A beszédtanítás kezdő szaka. *L. Enires* a *Blätter* 1926. május 1-i számában tette közé az artikulációs osztályban 3 év alatt szerzett tapasztalatait. *Tanulmányá*-ból kivonatossan a következőket közöljük.

A rövid képzési idő a siketség kihatása, mindenekelőtt pedig az a tény hogy a siketnél a beszéd rendkívül nagy és sokféle anyagát és sokszoros ismétlését annyiszor kellene nyújtanunk, amennyiszer azt az élet a halló gyermekkel megteszi, arra kényszeríti a siketnémák iskoláit, hogy a beszédtanítás során olyan uton járjanak, mely út lehetőleg természetes módon, de azonkívül azonnal eredményes beszédhasználatra, beszédműködésre vezessen. A továbbiakban felteszi a kérdést, hogy van-e a beszéd tanításának ilyen természetes kivezető útja? Erre igennel felel, mondván többek között a következőket: Gyermekjátékokból, cselekvő-átélt eseményekből, átérzett élményekből nyerhetjük az első élő beszédet, de természetesen igen egyszerű formában, gagyogó szavakkal, gagyogó mondatokkal. Itt utal a gagyogásra, mint az első beszéd kiindulási pontjára. Beszédtechnikai szempontból a kis beszélőket eleinte csak az elemi beszédmozgás utánzására ösztönözhetjük. A beszédmozgások közül kezdetben csak az első és második képzési helyen lejátszódókat veszi tekintetbe, mert hiszen a gagyogva beszélő halló gyermekek is különösen ezeket részesítik előnyben. A fonetikai tájékozódást szükségesnek és célszerűnek tartja, de természetesen nem a régi szintetikus artikulációs oktatás formájában. Itt közöl néhány példát a beszédtanítás menetének első hetí anyagából.

A gyermekek lapdát dobznak: „Da da da!” A lapda a földre esik: „O da! O da!” A gyermekek palatáblát kapnak: „Taf da.” Egyik gyermek eltöri a tábláját: „O taf ab.” A gyermek vigyázzon a táblájára: „Taf ab na.” A tanárt köszöntik a gyermekek: „Da da Mann.” Az anya meglátogatván gyermekét az osztályban, amikor is a következő párbeszéd alakul ki: „Mama da. Mama da Bahn. Mama da da.”

Miután pedig az anya megajándékozza gyermekét: Mama bay.”

Ilyen gyermekes módon egyengethetjük kezdetről fogva az eleven beszéd utjait.

A beszédtanulás első időszakában nem tudja még a siket gyermek beszédét önmaga ellenőrizni, éppen azért — a nehezebb beszédmozgások folyékonyabbá tétele céljából — bizonyos technikai beszédgyakorlatok álljanak rendelkezésre. Nem nélkülözhető az egyes hangok artikulációja sem azok kifejlesztése és megerősítése szempontjából. Azt tapasztalta, hogy az egyes hangok legtöbbször megrögzítése — mint külön gyakorlat — az összefüggő beszéd, beszélgetés mellett is állandóan szükséges.

A beszéd javítása — egyes hangok külön artikulációjával — magától értetődő tény. Ez a munka cselekvőleg működtet bizonyos izomcsoportokat és ilyen gyakorlatoknak a beszéd öntudatalatti szakaszánál helye van. Az öntudatos beszédfolyamat során nyert beszédmozgási képzetek által jutnak a gyermekek ahhoz a lehetőséghez, hogy ellenőrizhessék a saját beszédüket.

Normális kis gyermeknél is megfigyelhetjük, hogy el nem fáradó kitartással, vig beszédkedvvel gyakran huzamos időn keresztül ugyanazt a gagyogó monológot hallatja. Tanuljunk ebből!

Vidám, beszédes játékokkal ébresszük fel növendékeinkben a hangos, beszédes tevékenységet. A beszédet megkönnyítő mozzanatokkal csak nyerünk a fonetika és a lélekzés szempontjából; itt a szerző a természetes hangmagasságra, a természetes hangszinre, a lélekzés helyes szabályozására gondol.

Az artikulációs oktatásnál is a munkaiskola elvének kell érvényesülni. A figyelem felkeltése az akarat összepontosítása, a megfigyelés és fel fogás, végül a beszédet utánzó akaraterő és öntevékenység az oktatásnak csak a javára válik.

A beszédgyakorlatokhoz az élmény kell hogy adja az alapot.

A szerző elengedhetetlennek tartja, hogy a már megadott beszédanyagot a gyermekekkel újra és újra mondassuk el, illetve gyakoroltassuk be.

Az artikulációs osztály már a második-harmadik hónapban változzék át vig, szellemileg tevékeny és beszélni szerető gyermektársasággá. Az ilyen élményeken alapuló tanítás derűt teremt az iskolában.

Itt következik néhány példa:

Az élmény: Mikulás-látogatás 10 heti artikulációs oktatás után:

„Bum — bum! Was da? O Mann da Sack! Mann da Sack ab. Mann da Sack auf. Was da? O da Bonbon. O da Apf.; O da Nuss! O da gut!“

Egyik tanítvány betegsége (3 hónap után): Anna da so! (Lehajtja fejét.) Anna o.! Anna da weh! Anna da oben Bett! Anna da Band um! Anna da auweh!“

Az almalopás (kép 5 hónap múlva):

Da Baum. Da Apf auf den Baum. Bub da sah Apf. Bub da Baum auf. Bub da nahm Apf. O Mann da kommt. Mann sagt: du Dieb. Bub da weint.“ Körülbelül 7 havi tanulás után a szerzőnek egészen szépen sikerült a grammatikailag helyes beszédmódra áttérni.

A jó eredmény érdekében szükséges az anyag ügyes kiválasztása is. A beszéd anyag olyan legyen mely a gyermeknek tulajdonává válhatik.

A karban való beszéltetést a szerző, mint rendkívül értékes eszközt, igen fontosnak tartja.

A karban való beszédnél a beszédbenyomásoknak nagy szerepe van. Ilyen módon a beszédmozgásképzetek tudatossá lesznek, miáltal a siket-néma tanulóban erősen kifejlődik a beszéd tisztaságának a megérzése.

Nem a leolvasás által jut a siket-néma a beszédhez. Ellenkezőleg! A beszédtanulás által tanulja meg a leolvasást. Ezt tapasztalta évről-évre az I. osztályban.

A beszéd mozgási alakja — mint a lelki történéseknek a kifejezése — a siket gyermek számára olyan gondolatkifejezést képez, mint a halló részére a hallható forma.

A beszéd tudás készíti a siket tanulót a hangos beszéd értelmes

leolvasására. Így fejlesztjük egymással párhuzamosan a gondolkodást és beszédet. Állandosítsuk a lélekből fakadó beszélgetést a gyermek élményeinek állandó tudatosságával, mintegy újra való felelevenítésével és átélésével. Vegyük mintául azokat a nem várt ismétlési lehetőségeket, melyek annyi szerepet játszanak a halló gyermek életében. Űzzünk immanens beszédoktatást!

Tanulmánya végén pontokba foglalva a következőket szögezi le.

1. Eleven beszédtanítással gondolategészből kiindulva, könnyen megtaníthatjuk a siketnémának is a beszédet, ha a beszédnehézségeket illetőleg tekintettel vagyunk a siket gyermek egyéniségére.

2. Természetes követelménynek tartja, hogy a lealázó gyakorlatokon keresztül s az aphoristikus beszéden át a szabatosan kifejező beszédhez kell jutnunk.

3. A beszéd pszichológiai alapja a gyermek egyéni életében és érzésében van. A lehető értelmes és megérthető beszéd érdekében azonban nem nélkülözhetjük az egyes hangok technikai begyakorlását, valamint a szótag mechanizmust és a kiejtési gyakorlatokat sem.

4. Hogy a gyermek a gondolatot és beszédet megérthesse, korábban — már az első beszédtanításnál és végig minden fokon — arra törekedjünk, hogy a gyermeknek beszéd tudást adjunk. Ez a beszéd tudás már az alsó fokon elérhető anélkül, hogy a gyermeket erre erőszakolnók.

A siketek nevelőjének becsületbeli kötelessége, tanítványainak a lehető legjobb szellemi képzést nyújtani, valamint őket felhasználható beszéd tudás és érthető kiejtés birtokába juttatni.

Csak akkor alapozzuk meg a siket tanuló útját az életben, ha mindkét célt elérjük. Ezért tartsuk a második célt is állandó kötelességünknek.

Szlavkovszky Endre.

Nordisk Tidskrift för Dövstumskolan, Lund, 1931, 5. szám. A svédek, norvégek és dánok közös siketnémaoktatásügyi szaklapjában *Bergquist* igazgató-szerkesztő, ki már két ízben járt Magyarországon intézeteinkben *Klug Péter* és *Simon József* szakfelügyelői jelentése nyomán igen részletesen, másféloldali terjedelemben ismerteti a magyar gyógypedagógiai intézeteket. (nnf)

Herodek Károly: A női szív a vakokért cím alatt a „Gyermekevédelem” 1931. évi 3. számában egy alakítandó női szervezet gondolatát pendíti meg, mely mint a jótékony nőegyletek egyik tagja behálozná az egész országot, fölkarolná a vak gyermekeket, az oktatottakat pedig alkalmazáshoz, munkához juttatná.

Nem fejt ki egészen tervét, de úgy sejtjük, *Herodek* valami pártfogó-, védőszervezetre (patronázusra) gondol, melyhez hasonlóval 1915 tavaszán *Tisza István gróf* miniszterelnök a hadivakok gondozását akarta megoldani. Meg is indult akkor a szervezkedés, a hadivakok intézetében el is készültek a jegyzékek az ország nagybirtokosairól és gyárosairól vármegyéenként, de a hadivakok sorsát akkor intéző jótékony szervek nem lelkesedtek az illetéknél való megoldásért s így az csakhamar abba is maradt. - (Kf).

Karl C. Rothe: A beszédhibás iskolás gyermekről való gondoskodás. A *Eos* 1931. évi 1—2 számában ír erről a kérdésről; Cikkéből kivonatosan a következőket közöljük: Cikke kezdetén a hibás-beszédűekről való gondoskodás kérdését tárgyalja. Itt többek között ezt írja: A régi gyógyító tanfolyamok fölött a hamburgi statisztika pálcát tört. Ma már azt kérdezzük, nem mentek-e a hamburgiak a kelleténél messzebbre a pálcátörés során? A gyógytanfolyamok bécsi statisztikája szerint ugyanis a bécsi gyógytanfolyamok 75%-os eredménnyel dolgoztak. A bécsi állami és városi hatóságok ez alapon kitartanak a kurzusok mellett. Ennek egyéb magyarázata még a következő: A beszédhibás gyermekek nagy számáról lehet e révén gondoskodni. Csak arra kell ügyelni, hogy a kurzusokon belül is érvényesüljön az egyenkénti foglalkozás. A bécsi gyógytanfolyamokon éppen ezért a kezelés nincs határozott módszerhez kötve. Az egyéniségnek megfelelően válogathatnak a sokféle módszer között.

A továbbiakban a beszédet gyógyítani akaró szaktanárok tudományos kiképzéséről elmélkedik. Szerinte ennek oly erősnek kell lenni, hogy a tanár ezen az alapon tudományosan legyen képes megérteni gyógyítási eljárását.

Majd a dadogás mibenlétéről fejlődéséről s annak a gyermekre ható káros következményeiről szól. (Itt és ezen a téren is — egynémely egyéni felfogáson kívül — legfeljebb csak formailag mond mást, mint amit erről a kérdésről tudnak. Szerk.)

Cikke további részében a gyakorlati tanfolyamok szervezetéről ír. Megemlékezik cikke e részében a korai kezelés fontosságáról, a gyógytanfolyamok típusok szerinti megnevezéséről, az orvosi együttműködésről, az órarendről, az egyenkénti vezetésről, internátusok létesítéséről.

Cikke befejező részében azokról a nehézségekről számol be, amelyekkel a beszédhibákat gyógyító szaktanárnak kell megküzdenie családi és iskolai viszonylatokban. Épen azért hangoztatja az e területekre való átnyulás szükségességét is. *Györffy.*

Szájról való leolvasás belga módszer szerint. Írta: *E. Drouot* Dovut e cikkéből kivonatosan a következőket közöljük: M. Ferreri a milánói áll. siketnéma intézet akkori igazgatója 1909-ben ezt írta: *A szájról való leolvadás a hangképző szervek izolált mozgásainak összetételén (synthésisen) és nem felbontásán alapszik.* Bulletin international de l'Enseignement des Sourds-Muets (1909) p. 48.

Akkor nem mindenki tette magáévá ezt a felfogást.

M. C. Périni azt állította, hogy a siketnéma megérti és képes különbségeket tenni a fonetikai elemek és ezek különféle változatai között, mert mindegyiknek a maga hangképző szervében meg van az optikai képe.

Itt a módszer, melyet intézeteinkben alkalmaztak. Ha ezt a szintetikus leolvasást a tanítás első heteiben használhatjuk is, olyanformán, hogy eszerint tanulják meg a gyermekek tanáraik, társaik, valamint a

legegyszerűbb tárgyak neveit, úgy alkalmazzuk e módszert, de csak e néhány tucat szóra.

Lehetetlen ugyanis, hogy e módszerrel nagyobb célt tudnánk elérni anélkül, hogy ne vinnénk zavart a gyermekek lelkébe.

Ilyen volt még nemrég az az út melyet a francia siketnéma oktatás terén kijelöltek s amelynek segítségével a leolvasást meg akarták tanítani. Később a belga módszer kezdett elterjedni. A belgák ugyanis azt hangoztatják, hogy a leolvasás megtanításának — bármi legyen is a siketség oka — kezdettől fogva globálisnak kell lenni.

E. Drouot a továbbiakban a szájról való leolvasás globális módszerének példáit mutatja be cikkében s ezen körben alulírottan hangoztatja a kombináló képességnek az e téren való külön gyakorlatát is.

A globális módszer hazánkban már régen ismert eljárás. (*Szerk.*)

E. Drouot ezzel fejezi be cikkét: A belga módszer sem csodaszer. Tehát a globális uton szerzett leolvasási készség révén sem lesz képes megszerezni a siketnéma azt az intelligenciát, amelynek megszerzésétől siketsége miatt meg van fosztva. Ez sem fogja tudni minden tekintetben egyenlővé tenni a siketnémát még a közepes intelligenciájú hallóval sem. De viszont erősen hangoztatja, hogy mivel a globális módszer lélektanilag megokoltabb s így a siketet kedvezőbb viszonylatok mellett juttatja a leolvasás birtokába, éppen azért felette áll minden eddigi szájról való leolvasási módszernek. (*Horényi*)

Herodek Károly: **A vakok esztétikai nevelése** címen értekezett a „Gyermekvédelem“ 1931. évi 4. számában. A vak a látókat utánnozva a közöttük tapasztaltak szerint alakítja lakását, öltözkését. Majmolás-e ez csak, vagy lelki szükség kielégítése? Az utóbbi. A vakok kirintéséből a múlt évben kilépett siketnéma vak növendék a hiúságig tisztán és rendben tartotta holmijait, ruházatát. Kabátja felső zsebéből csak úgy kikandikált a diszszsebkendő, mint a látókéből. Nem a tárgyak színe, hanem részarányossága érdekeli a vakot, meg a tudat, hogy amije van, szép. A vakokat esztétikailag testtartásukban nevelni kell, de túllő a célon, aki ezt külön, erre a célra szánt oktatási órákban akarja megoldani. Ezt a célt a nevelőnek állandóan s minden ténykedésével kapcsolatban szolgálnia kell. - (*Kf*)

Lett József: *A gyermek önkéntes megnyilatkozására építő tanításmód* című könyvet az érzékek oktatásügyével viszonylatban másfél oldalon és igen elismerő hangon ismerteti a *Magyar Tanárképző*-ben *Szalka Lajos*. (ik)

Egyesületi és intézeti élet

MEGHÍVÓ

a Siketnémák és Vakok Tanárai Országos Egyesületének Kaposvárt, a siketnémák államilag segélyezett intézetében f. évi június 23-án tartandó

XXVIII. rendes közgyűlésére.

A közgyűlés tárgysora

1. Elnöki megnyitó.
2. Üdvözlések és táviratok.
3. Szakelőadások :
 - a) *Herodek Károly* : Részletek a vakságügyi világkonferenciáról.
 - b) *Füzesi Árpád* : Beszámoló főiskolánk magyarázórajzi tanszékének munkájáról (mozgóképekkel és kiállítással).
4. A titkár jelentése az egyesület állapotáról és működéséről.
5. A pénztáros jelentése (tagdíjak, üdülőház, siremlék).
6. A számvizsgálók jelentése és a felmentvény fölötti döntés.
7. A pénztáros előterjeszti az 1931/32. évi költségvetést.
8. A szerkesztők jelentése.
9. Tagfelvétel és tagtörlés a titkár jelentése alapján.
10. A régi tisztikar és választmány lelépése, az újak megválasztása.
11. Indítványok.

Herodek Károly s. k.
egyesületi elnök

Volmann János s. k.
egyesületi titkár

Megjegyzések : 1. A közgyűlés részletes tárgysorozatának letárgyalása céljából a vonaton választmányi gyűlést tartunk. — 2. Indítványok az alapszabályok 33. §-ának i. pontja értelmében a közgyűlés előtt legalább 8 nappal az elnökséghez benyújtandók.

Az elnökség fölhívja a kartársak figyelmét a kaposváriak lentebbi lelkes és meleg meghívására és kéri az összes kartársak megjelenését. Tájékoztatást készséggel nyújt az elnökség és a kaposvári intézet igazgatósága.

A közgyűlés napjainak részletes rendje

Június 22-én, hétfőn utazás

13 óra 27 perckor indulás a Keletiről. Személyvonat III. osztály.
(Külön kocsiról az elnökség gondoskodik).

18 óra 35 perckor érkezés Kaposvára. Szállás az intézetben.

20 órakor vacsora az intézetben. Utána baráti együttlét az intézet kertjében.

Június 23-án, kedden közgyűlés

7 és 8 óra között reggeli az intézetben.

9 órakor a közgyűlés megkezdése.

13 órakor ebéd az intézetben. Ebéd után a város (esetleg a cukorgyár) megtekintése, vagy parti fürdőzés.

6-tól 7 óráig séta a Horthyparkban és a Tisztviselőtelepen, ugyanekkor térzene a Horthyparkban.

8 órakor vacsora az intézetben, utána együttlét az Erzsébet-kioszkban.

Június 24-én, szerdán kirándulás a Balatonra

7 és 8 óra között reggeli az intézetben.

8 óra 48 perckor indulás Kaposvárról Fonyódra külön III. oszt. kocsiban. (Útiköltség: féljegy 1 pengő 15 fillér). Útunk Somogyvár mellett, Kupa vezér ősi fészkeinek tövében vezet el.

10 óra 27 perckor érkezés Fonyódra. Innen társasgépkocsin a kilátóhoz, (viteldíj személyenkint 40 fillér), ahonnan gyönyörű kilátás nyílik a Balatonra és a mögötte húzódó badacsonyi (Szigliget, Badacsony, Gulács, Csobánc, Szentgyörgy) kúpaalakú hegyekre, majd gyalog a bélatelepi villák között kényelmes, rövid úton le a bélatelepi állomásra és onnan

11 óra 39 perckor indulás Siófok felé. Fonyódon 1 és $\frac{1}{4}$ óra a várakozási idő. Aki nem akar feljönni a kilátóhoz, az közvetlenül az állomás melletti parti fürdőben megfürödhetik (fürdőruhát mindenki hozzon magával) és 11 óra 43 perckor csatlakozik a kilátást nézők előbbi csoportjához. Fonyódtól Siófokig a vasút közvetlenül a Balaton partján, élénk fürdőhelyek és villasorok között vezet. Elvonul szemeink előtt a tó háromnegyedrése teljes szépségében és pompájában, hátterben a badacsonyi hegyekkel és Tihannyal. (A 44 km-es útat a DV vonalán tesszük meg, amelyre egész jegy kb. 1 pengő 90 fillérbe kerül).

13 órakor érkezés Siófokra. Itt 4 és fél óráig tartózkodunk, ebédelünk és megtekintjük a fürdőtelepet. (A balatoni árak még nem alakultak ki, de közvetlen érintkezés útján kedvezményes árú ebédet és fürdőjegyet iparkodunk kieszközölni).

17 óra 35 perckor indulás Siófokról és 1 órai kellemes hajózás után (arcképes igazolv. alapján a kedv. jegy kb. 60—70 fillér)

18 óra 30 perckor érkezés Balatonfüredre. A kikötő és a fürdőtelep megtekintése s esetleg uzsonnázás.

19 óra 54 perckor indulás a Máv. vonalán Balatonalmádi és Balatonkenese érintésével Budapestre gyorsított személyvonaton. (Útiköltség 3 pengő 10 fillér).

23 óra 20 perckor érkezés a Keletire.

Nagyon szeretnénk a kartársaknak nemcsak Kaposvár—Fonyód, hanem Fonyód—Siófok, különösen pedig Balatonfüred—Budapest között külön kocsiosztályt biztosítani, azért nagyon kérjük a résztvevők pontos és lehetőleg kötelező erejű bejelentését.

Úgy értesülünk, hogy a balatoni vasúti és hajózási mentrendben egészen biztosan történik még kedvező helyi vonatkozású változás és így a fenti terv is még kedvezőbb megoldást nyer.

A jún. 10-iki jelentkezések beérkezése után azonnal pontos költségvetést küldünk a hajó-, a fürdés- és az ebédárakról.

Viszontlátásra a Kapos mentén és a Balaton partján!

A kaposváriak

A kaposváriak meghívása

Kedves Kartársak! Egyesületünk elnöksége részéről az a megtiszteltetés ért bennünket, hogy a f. évi jun. 22—24-én tartandó közgyűlés rendezésével minket bízott meg.

Intézetünk fennállásának 34. évében jutott abba a szerencsés helyzetbe, hogy a kartársakat először üdvözölheti falai között.

Szeretettel hívunk, várunk mindenkit! És legyetek meggyőződve, mindent elkövetünk, hogy kedves és feledhetetlen emlékekkel távozzatok körünkől.

Jöjjetek el mindannyian, feleségeitekkel és gyermekeitekkel, hogy intézetünk új szakában a kartársi szeretet melege adjon új erőt és lelkesedést nehéz, de eszményi munkánk folytatásához.

Azon leszünk, hogy itt tartózkodástok alkalmával a vasúti költségen kívül lehetőleg semmi más ne terheljen benneteket.

Közyűlés után egynapos kirándulást tervezünk a Balatonra. Az útazás rendjét úgy állapítottuk meg, hogy a Balaton csodálatos szépségeiről és hatalmas arányairól tiszta képet nyerjen az is, aki még nem látta volna.

Fürdésre is jut idő s a vasúti költség vissza Budapestig alig több mintha Kaposvárról közvetlenül utaznátok vissza Budapestre.

Csak arra kérünk benneteket ismételtén, hogy június 10-ig jelentsétek nekünk ide Kaposvárra, hogy kik s hányan jöttök a közgyűlésre s kik vesznek részt a balatoni kiránduláson.

Különösen ez utóbbi fontos, hogy kellő időben gondoskodhassunk külön vasúti kocsiról és a Balaton partján kedvezményes étkezésről.

Szeretettel várnak benneteket

a kaposváriak

A közgyűlés szakelőadásainak kivonata

Herodek Károly: Részletek a new-yorki vakságügyi világkonferenciáról helyszíni tapasztalatok alapján.

Rövid, általános jellemzése a vakságügyi konferenciának.

A konferencia integráns részét képezte a vakügyi intézményeknek a helyszínen való tanulmányozása. A megtekintett 25 vakintézmény közül a bostoni Perkins-intézet volt olyan, amely magában rejti mindazokat a szempontokat, amelyeket egy jól organizált és kiépített intézetnél, mintegy ideálként maguk elé állítunk. Ez az intézet olyan nagy terjedelmű és olyan sok követendő példára ad útmutatást, hogy célszerű részleteiben való megismerése. Az előadás syllabusa a következő:

I. Az intézet rövid története.

II. A vak gyermekek családi nevelése a zsengekortól az ifjúkorig. A két nemnek megfelelő megosztása.

III. A sport érvényesülése a vakoknál futópályák, uszodák, csónakázási területek, görkorcsolyapályák igénybevétele mellett.

IV. Az intézetnek szervezete oktatási szempontból figyelemmel az internátusi és az oktatás céljaira szánt épületek speciális beosztására.

V. A magasabbfokú oktatásnak bevezetése kapcsolatban az egyetemmel. Színdaraboknak (Shakespeare) tanítása és előadása. A világtalan nőknek háztartási dolgokban való részvétele.

VI. A vakok nyomdája, könyvtára és múzeuma. (*Herodek Károly*)

*

Fűzesi Árpád: Beszámoló főiskolánk magyarázórajztanszékének munkájáról. Mozgóképekkel és kiállítással.

A magyarázórajz, mint tantárgy meglehetősen új, mint főiskolai tárgy pedig úttörő és alapvető munkát végez. Az előadás célja az, hogy a kartársak előtt beszámoljon azon eredményekkel, melyeket ezidőszert fel tud mutatni, hogy rámutasson legújabb törekvéseire s bemutassa, hogy tanárképzésünk terén, milyen módon törekszik a pedagógiai munka vizuális támogatását minél hatásosabb eszközökkel elérni, távol minden művészi képzés célzatától.

Az első rész mindenekelőtt a rajzolás munkakomponensek statikai elhelyezkedését ismerteti (grafikon), majd rátér azokra a vizsgálatokra, melyeken főiskolánk elsőéves hallgatói átesnek, hogy rajzoló készségük, abstrahálóképességük fokáról meggyőződhesünk. Ezeknek a vizsgálatoknak eredményei jelzik az indulás mélypontját s annak a lelki területnek az állapotát, melynek kiművelése a főiskola magyarázórajztanszékének a feladata. (Megfelelő kiállítási anyag).

A második rész a nyolc félév anyagán vezet nagyvonalúan végig. Grafikonok, kiállítás). Szól az abstrahálásról, mint a magyarázórajz alapkövéről. Ismerteti *Ottó Geismar* mozgásvonalait és *Richard Rothe* legmodernebb oktatási eljárását. Az előadó mindkettőt, mint lépcsőfokot mutatja be. Az abstrahálás és mozgásrajzolás igazi lényegét a mozgókép segítségével véli elérhetőnek. Beszámol arról, hogy miként tanítja mozgóképekkel a magyarázórajzot, hogyan pereg le egy filmóra. (Mozgókép). Leszögezi ennek a merőben új, máshol eddig nem használt rajztanítási módszernek a fontosságát és értékét. Rámutat arra is, hogy a jelek szerint a film hatása érezhető lesz a gyógypedagógia egyéb (orvosi, propagatív stb.) területein is. Előadása során kiemeli, hogy miként sok más pedagógiai érték a gyógypedagógia területén született s ma már átment a köztudatba, úgy a magyarázó rajznak filmmel való tanítását is, mely ma még itt egyedülálló, a gyógypedagógia termelte ki s főiskolánkról indul útjára.

A harmadik részben rámutatott azokra az útakra, melyek felé tanárképzésünknek e tanszékkel kapcsolatban haladnia kell. Ez az egyetlen főiskola, mely a mindenütt kiválóan fontosnak elismert magyarázó-

rajzot mint önálló tantárgyat tanítja, hallgatóinak ebből képesítést ad s a pedagógusokat képző sokféle szakintézmény jövődöbeli magyarázó-rajzi tárgyához szaktanárokat preparál. Végül tanárképző főiskolánk hallgatóit munkaközben mutatja be, amint saját maguk által készített tábláikon a magyarázórajz táblai gyakorlatát végzik. (Saját felvételi mozgókép).

Függelék gyanánt a gyógypedagógiai propagandafilm első termékét, a siketnémák budapesti áll. intézetének rajz- és kézügyességkiállítását mutatja be. (Saját felvételi mozgókép). (Füzesi Árpád)

Hazaérkezett Amerikából Herodek Károly. Tanáregyesületünk elnöke 38 napi távollét után május 9-én érkezett haza a New-Yorkban tartott nemzetközi vakságügyi szaktanácskozásról nemcsak tapasztalatokban, de testileg is meggyarapodva, jó színben, jókedvűen. A vakok kir. intézete növendékei meleg kis ünnepséget rendeztek fogadására. Az ünnepség főpontja egy üdvözlődal volt, melynek szövege is, dallama is a növendékek szerzeménye. Az intézet tanári testülete uzsonnát adott szeretett igazgatója tiszteletére s ezen ünnepelte hazatérését.

Herodek végigjárta a vakok északamerikai legnagyobb intézményeit is és tapasztalatairól előadás keretében tanáregyesületünk Kaposváron tartandó ezévi közgyűlésén tart majd előadást, melyet nagy érdeklődéssel várunk. - (Kf)

A soproni siketnéma-intézet kertjének megnagyobbítása. Sopron város törvényhatósági bizottsága az intézet mellett elterülő evang. tanítóképző gazdasági kertjéből 446 négyszögölet hasított ki azon célból, hogy azon a siketnéma-intézet növendékei a testneveléssel kapcsolatos játékot és sportolást az eddiginél nagyobb területen végezhessek. (óá)

Gyászünnep az izraelita siketnémák orsz. intézetében. Az intézet vezérőlbizottsága *Kaszab Aladárnak*, volt diszelnökének és az intézet többi elhunyt alapítójának és jötevőjének emlékére kegyeletteljes gyászünnepet ült május 10-én az intézetben. - (Kf)

A soproni siketnéma-intézet testnevelési tanára megvált az intézettől. *Vági Mária* testnevelési tanárnő, aki a soproni siketnéma-intézetben is ellátta a testnevelést, férjhez ment Transvaalba *Veress Elemér* bányamérnökhöz. A megüresedett állás ideiglenesen *Horváth Vera* testnevelési tanárral töltetett be. (óá)

Herodek Károly előadást tartott Amerikáról a Vakok Gróf Andrassy Dénes Önképzőköre tagjainak kérésére a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesületben 1931 május 31-én az önképzőkör gyűlésén. Az előadó ötnegyed órán át főként a tengerentúli vakok ügyéről beszélt s közvetlen, élvezetes előadását a túlnyomórészt vak nők rendkívüli érdeklődéssel hallgatták. - (Kf)

Műsoros est a soproni siketnéma-intézetben. A soproni kartársak március 19.-én igazgatójuk, *Völker József* nevenapja alkalmából, külön a növendékek s külön a nagyközönség részére műsoros előadást

rendeztek az intézetben. Az ünnepség személyszerinti rendezője és a műsor összeállítója *Végh Ferenc* tanártársunk volt.

Erről a műsoros ünnepségről a *Soproni Hírlap* 1931. III. 23. száma többek között a következőket írta: „Népszerű igazgatójuknak, Völker Józsefnek nevenapja alkalmából a siketnéma-intézet növendékei érdekes és bőséges műsorral kedveskedtek. Ezt a jólsikerült műsort, mely apró színdarabokból, játékokból, cserkész-szellemességekből és tornagyakorlatokból állott, vasárnap este a nagyközönség számára is megismételték. Úgy maga a nagy gonddal és bizonyosan még nagyobb fáradtsággal előkészített előadás, mint *László Gézának*, az intézet kitűnő tanárának szabadelőadása mély bepillantást adtak a siketnémaoktatás rejtelseibe.

Az előadás valamennyi pontja kitűnően sikerült. (Itt felsorolja a lap a „jeleskedő” növendékek neveit.) A tanári karból pedig a szép magyar táncokért *Horváth Verát*, a kitűnő tornamutatványokért *László Gézdát*, a színjátékokért pedig *Végh Ferencet* illeti az elismerés”. (slg)

Atlétikai verseny a soproni siketnéma-intézetben. A soproni siketnéma-intézet növendékei június hó 3.-4.-én tartják meg tanévvégi nyilvános atlétikai versenyüket (ik.)

A siketnémák váci kir. orsz. intézetének 915. sz. SIMON ANTAL cserkészcsapata és felsőbb növendékei május 31.-én részt vettek a középvárosi temetőben a világháború elhunyt hőseinek sirjainál tartott hősök emlékűnnepén. A lélekemelő ünnepség, majd az intézetben hozzáfűzött magyarázat növendékeink hazafias nevelésének egyik hathatós eszköze. - (ic.)

A siketnémák váci intézetének tanulmányi kirándulásai. Az intézett felsőbb osztályos növendékei május havában három nagyon tanulságos, ismeretbővítő kiránduláson vettek részt. Az első május 9.-én Budapestre vezetett, amikor is a mezőgazdasági muzeumot, a virágkiállítást és az állatkertet tekintették meg.

A második, május 19.-i kirándulás alkalmával Kosdra mentek ki, ahol tapasztalatokat szereztek a fekete gyémánt: a szén bányászatáról. Megszemlélték szakszerű vezetés mellett az aknát, a különféle gépeket, a szénosztályozást, majd a köszénnek drótkötélpályán Vácra való szállítását. Köszönet illeti e helyről is a bányigazgatóságot, kinek előzékeny szívessege lehetővé tette e tapasztalatokban dus kirándulást.

Harmadik utunk május 30.-án a magyar Sionra, Esztergomba vitt. Felejthetetlen lesz ez a nap növendékeinknek; a bazilika, a kincstár, a primási keresztény muzeum kincsei és szépségei kitörülhetetlen nyomot hagytak lelkükben. Végül pedig az Esztergom-Vác szakaszán megtett hajót a környező vidék szépségeivel méltó befejezése volt a szépen sikerült napnak.

A kirándulások megszervezője és vezetője Zsembai Ferenc tanár volt, azonban az oroszlarész Nagy Péter igazgatóé, kinek atyai gondoskodása tette lehetővé ezeknek a keresztülvitelét. Növendékeink köszönete és hálája száll feléje ezért! - (ic)

A vakok kir. intézete majálisa az idén Máriaremetén zajlott le május 28-án az összes növendékek, nevelő- és oktatószemélyzet részvételével. A növendékek tanáraik és nevelőik vezetésével már reggel hét órákor indultak a hűvösvölgyi végállomásra villamoson, onnan meg az erdőn át gyalog mentek a kies fekvésű búcsújáráshely szép templomáig. A zsúfolásig megtelt nagy templomban egy nagymise zenéjét látták el a növendékek. A szép orgonaszó és ének hatása alatt a jelen volt budakeszi kántor fagyalttal vendégelte meg a leánynövendékeket és különböző kedvezések kilátásba helyezésével mindkép ígéretet akart kapni arra, hogy a növendékek énekkara úrnapiján majd Budakeszin énekel. A zenész növendékeknek a templom orgonája nyújtott külön élményt, melynél jobban még nem játszottak.

A Szentkút, az erdő, délután meg a hűvösvölgyi Nagyrét hintái, a szabad, gyepes térségen rendezett versenyfutások, játékok tették kedvessé, feledhetetlenné a tanulóiifjúságnak a napot. Vég daloktól zengtek az erdők, mikor a kétszázötven főnyi tömeg este hét órákor végigkigyózott útjaikon a végállomáshoz hazafelé. - (Kf)

Látogatások a siketnémák váci intézetében. Május hava általában a kirándulások és látogatások ideje. A váci intézet évszázados falai közt ez időben rendszerint többen fordulnak meg, mint máskor. Egyeseket a pusztá kíváncsiság, másokat azonban a komoly tudásvágy hoz az alma materbe, de még az egyszerű kíváncsiskodó is meghatott szívvvel, gyarapodott tudással hagyja el az ősi hajlékot.

Nevezetesebb látogatások: Május 9.-én a budai I. ker. áll. tanítóképző-intézet V. éves növendékei Várady József tanár vezetésével.

Május 15.-én a budapesti Mária Terézia leányliceum VI. osztálya.

Május 21.-én Michels Fülöp előadó-tanár vezetése mellett a gyógy-pedagógiai Tanárképző főiskola II. éves hallgatói hospitáltak egész délelőtt.

Május 22.-én az 1931. évi tiszti orvosi tanfolyam résztvevői.

Május 30.-án a gödöllői polgári leányiskola.

Május 31.-én a kistérségi és pesti kistérségi kistérségi iskolák tanárai. (ic.)

Kisebb közlemények.

Vitár Rezső sírkövének megszentelése. Május 28-án szentelte meg a Kerepesi-temetőben *Mihalovics Zsigmond* tiszteletbeli kanonok, a budapesti Herminamező plébánosa. A család részéről a megboldogult felesége, leánya és több rokona jelent meg. A Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesületet volt főtitkárának sírjánál *Herodek Károly* elnök, *Mezriczky Elek* és *vitéz Bielek István dr.* választmányi tagok, a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetét *Schannen Péter* igazgató, *Berinza István* és

Sándor Lajos tanárok, a vakok lovag Wechselmann-féle intézetét *Schönberger Mór* tanár, a Vakok Betegsegélyző Társaskörét pedig *Braun Rúbén*, a kör elnöke képviselték. Az ünnepen megjelentek *Tóth Zoltán dr.* igazgatójukkal élükön a gyámolító egyesület tisztviselői, továbbá az elhunytak számos tisztelője.

Az ünnepséget a Vakok Homeros Énekkara *Ivánka Zoltán* „Mély csend ül ott“ kezdetű énekével nyitotta meg *Schnitzl Gusztáv* tanár vezetésével. Utána *Herodek Károly* az egyesület elnöksége nevében mondott emlékbeszédet. Maga elé idézte *Vitár Rezső* nemes és rokonszenves egyéniségét. Érzéki csalódásnak tekinti eltávozását, mert — úgy mond — ő most is lelkünkben él, az ő szellemében munkáljuk a vakok gyámolításának ügyét. Szeretettel, odaadással és hozzáértéssel dolgozott, a munkában mérséklést nem ismert. A tettek embere volt s munkatársaiba átsugározta azt a szellemet, mely az ő munkálkodását jellemezte. Ez a nagyszerű tevékenykedés hozta létre a vakokat foglalkoztató intézményeket. *Vitár* tisztviselői rajongásig szerették vezérüket s ez az érzelem hozta létre szeretetüknek el nem múló jelét, ezt a síremléket.

A mély hatást keltő megemlékezés után *Tóth Zoltán dr.* az elhunytak munkatársai és barátai nevében szólott. Ő is hangsúlyozta, hogy az a szellem, melyet *Vitár Rezső* az egyesületben a szeretet nevében meghonosított, ma is él, összes munkatársaival a mostani nehéz viszonyok között ebből a forrásból merítenek ma is és az ő szellemében dolgoznak. *Mericzky Elek* köszönetet mondott a síremlékért és szavait követte az egyházi megszentelési szertartás. Az ünnepséget a Vakok Homeros Énekkarának *Eötvös báró — Köszler* „Végrendelet“ című éneke zárta be.

A síremlék költségei a *Vitár* munkatársai által fizetésükből önként följárult hozzájárulásokból tevődtek össze. Az emlék alja termésköböl, gúlája pedig szürke sziléziai márványból készült. Földrása a személyi adatok után: „A felnőtt vakok intézményei megteremtőjének emlékére állították munkatársai“.

Berinza István

Völker József elnöke választása. A Király-díj csoportbeli *Soproni Férfidalkör* ügyvezető elnökévé választotta *Völker József* soproni igazgató kartársunkat. Gratulálunk! (ik.)

Pályadíjat nyert Schreiner Ferenc. A Budapesti Gyermekektől Egyesület *Kármán Ödön dr.* egyetemi tanárnak, a neves pedagógusnak buzgólkodásából létesült 1901-ben és százágvas internátust tartott fenn züllött gyermekek részére. A társadalom jótékonyására támaszkodó egyesület 1919-ben *Molnár Viktor* ny. közoktatásügyi államtitkár elnöksége idejében a háborúokozta nyomorúság következtében anyagiak hiányában kénytelen volt működését megszüntetni. Vezetősége pályázatot hirdetett az egyesület történetének megírására. A 200 pengős pályadíjat *Schreiner Ferenc*, a vakok kir. intézete és a gyógypedagógiai tanárképző főiskola előadótanára, az egyesület volt igazgatósági tagja nyerte el.-(Kf)

Siketnémák számára valósággal istenáldása lesz a távolbalátás, mint a telefonozásnak számukra egyetlen számbajöhető eszköze. Mint köztudomásu, szegények számára a rendes telefon egyáltalán nem bir jelentőséggel, hang és hallás hijján a technikának ebből a nagy áldásából ők teljesen kint rekedtek. Ők akik csak mimika útján tudnak érintkezni egymással, csakis olyan „telefont“ használhatnak, mely épen ezt a mimikát teszi láthatóvá. Kézenfekvő, hogy erre csakis a távolbalátás lehet alkalmas. Most végre a távolbalátás és a süketnémák találkoztak. Newyorkban egy Thomas Fox dr. nevű ur, aki tizéves kora óta teljesen süket, részesült abban a szerencsében, hogy elsőnek „beszélhetett“ távolbalátón a fiával. Természetesen arckifejezéssel és ujjmozdulatokkal értették meg egymást, mivége a vevőernyőn arcuk és kezük volt látható. A két boldog ember jelbeszéde tisztán és világosan volt érthető. Bizonyos, hogy hosszú időbe telik még, amíg a süketnémák „telefonozása“ általánossá válhatik, azonban már ez az első eset is végtelen reménnyel töltheti el szerencsétlenségükben is türelmes szívüket. - A Nemzeti Ujság 1931. apr. 24. számából.

A dán és a magyar vak szövők munkálkodásának és keresetének összehasonlítása. A vakok németországi intézeteinek és gyógyító egyesületeinek szövetsége az utóbbi időkben serényen kutat új foglalkozásokat. Elnöke, *Peyer Henrik dr.* (Halle a. S.) újabban Dániában és Németországban tanulmányozta a vakok szövésének ügyét. *Peyer dr.* a „Der Blindenfreund“ 1931. évi 4—5. számban megjelent jelentésében elmondja, hogy Dániában a szövés, mint vakok foglalkozása jeletékenny szerepet játszik. A nők műszövést űznek és kötényeket, ablakfüggönyöket, abroszokat, ruha-, kárpit- és bútorszöveteket szőnek. A „Blindes Arbejde A. S.“ nevű jótékony társaság által fönntartott műhelyekben a kemény munkát igénylő mosogatóruhakészítést 20 szövőszéken férfiak űzik egy látó vezetővel és egy látó segéderővel, aki a szegést végzi. Az elv az, hogy a vak csak azt a munkát, csak magát a szövést végezze, melyet csaknem ép oly gyorsan képes végezni, mint a látó. A mellékmunkákat, főként az előkészítőmunkákat (fölvetést stb.) a letartóztatási intézetek lakói végzik.

Egy 55X55 cm.-es mosogatóruha (mosogatórongy) ármegállapítása (a dán korona árfolyama 1.54 pengő):

0.152 kg. fonal	—	—	—	—	—	16.4	öre	=	25.3	fillér
kész láncfonal	—	—	—	—	—	5.0	„	=	7.7	„
munkadíj	—	—	—	—	—	6.8	„	=	10.5	„
szegés	—	—	—	—	—	2.0	„	=	3.0	„
üzemköltségek (az eladási árnak 37.1%-a)	—	—	—	—	—	17.8	„	=	27.4	„
Eladási ár	—	—	—	—	—	48.0	öre	=	73.9	fillér.

Ez az ár valamivel magasabb, mint a Dániában forgalomban lévő, géppel kötött hasonló mosogatóruhák árai.

Egy vak munkás naponta 70 – 100 darabot készít, keresete tehát 4.76—6.80 dán korona, vagyis 7.33—10.47 pengő. Rendelés van elég. Főként intézményeknek és vállalatoknak szállítanak hetenként 7—8000 darabot. Ahol nehéz volt eladni, száz darabot próbaként ingyen adtak és rendszerint eredménnyel. Más szőtteket is nagy mennyiségben készítenek és adnak el.

A kopenhágai kir. intézetben az iskolai évek elvégzése, vagyis a 16. életév után 2 éven át oktatják a lányokat a szövésben (jelenleg 20—25-öt) oly alapossággal, hogy minden velejáró munkát segítség nélkül képesek elvégezni. Kiképzésük után otthonukban önállóan dolgoznak. Munkájukat a „Blindes Arbejde A/S” adja el, vagy maguk értékesítik. Kereseti lehetőségeik igen jók.

További foglalkozások még Kopenhágában *a cipészet, derékaljtömés és vajköpülő hordók összeállítása.*

A cipészetet leginkább csak látásmaradvánnyal bírók tanulják. Évente átlag 2 tanult vak cipészt bocsájt ki az intézet. Ezek otthonukban cipőjavítással, talpalással és facipők készítésével keresik kenyerüket. A facipőkészítésnek a kosár- és kefekötés mellett mellékfoglalkozásként való elsajátíttatását ajánlja a szerző. A derékaljtömést Kopenhágában a kosárfonás mellett mellékesen űzi három vak, de munkahiány miatt nem állandóan. Vajköpülők összeállítása új kísérlet. Sokat várnak tőle.

*

A szövést Németországban eddig nem igen űzték. Kielben most kezdtek meg négy leánnyal. Szmirna- és gobelintechnikát is űznek. Ágy elé való szőnyeget, párnákat, takarókat és falvédőket készítenek. A munkák az eddigi tapasztalatok szerint a kefekötéshez hasonló keresetet nyújtanak.

Peyer dr. általában ajánlja a német intézeteknek a szövéssel való kísérletezést.

*

A dán és a magyar viszonyok összehasonlítása végett ellátogattunk a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület budapesti intézetébe, ahol *Tóth Zoltán dr.* igazgató adott szíves fölvilágosítást. Három év óta űzik itt lányok a szövést egy látó mesternő vezetésével meg egy gyöngénlító leány segítségével. 10 leány tanult eddig szőni. Az előkészítő, meg a befejezőmunkát (fölvetést és szegést) a mesternő végzi. Ugyancsak ő őrzi ellen a láncfonalak szakadását is. Szőtteseiket túlnyomórészt kórházak, katonaság és intézmények vásárolják. 1930 július 1-től 1931 április végéig szőttek: 1003 drb törölközőt, 1921 drb. törölruhát és 961 méter különböző (cserkész-, kézimunka-, lepedő-, paplan-, függöny-, szőnyeg- ruha- és zsák-) vásznat 5527.12 pengő értékben, melyből eladtak 3484.87 pengő árát, a többi még raktáron van.

Egy darab 120X52 cm-es törölköző ármegállapítása így alakul:

anyagár	—	—	—	—	—	0.68 pengő.
a szövés munkadíja	—	—	—	—	—	0.31 „
szegés	—	—	—	—	—	0.01 „
üzemköltség, illetve haszon						
(az eladási ár 33.3 %-a)	—	—	—	—	—	0.50 „
eladási ár	—	—	—	—	—	1.50 pengő.

Az árak általában azon a színvonalon mozognak, mint az általános forgalomban. Törölrühákat azonban nem képesek az általános üzleti árakon előállítani, viszont lepedővásznaik méterenként 1 pengővel olcsóbbak, mint künn a piacon.

Munkadíjak. Lepedővászonszövésével 2.00, törölközők szövésével 1.50 pengőt keres a jó munkás vak leány naponta 8 órai munkaidő mellett. Sajnos azonban a munkahiány állandó, csak 4-5 szövőszéken dolgoznak s havonta ugyanennyi leány jut csak keresethez. Kikerestünk egy úgynevezett erős hónapot, az 1930. év november havát, amikor aránylag sok volt a kereset. Az e hónapban dolgozott öt leány havi munkabére egyenként a következő volt: 18.46, 20.80, 20.54, 7.20 és 7.52 pengő, összesen 74.52 pengő. A legutóbbi, ezévi április hónapban 6 leány dolgozott. Elért egyhavi kereseteik: 10.17, 10.92, 11.00, 8.84, 8.45 és 6.08 pengő, összesen 55.46 pengő.

A szövőműhelyben a szövésen kívül hálókötéssel, leginkább tenisz-hálókötésével is foglalkoznak. Ezt szövésével nem foglalkozó leányok űzik. Egy közepesen jó munkás 8 órai munkaidő alatt 9 négyzetméter, nagyon jó munkás 12 négyzetméter hálót köt. A négyzetméterenkinti munkadíj 10 fillér, úgyhogy a közepes munkás napi keresete 0.90 pengő. 1930 november havában három leány kötött hálót, havi keresetük egyenként: 24.00, 12.00, 7.92, összesen 43.92 pengő volt. A legutóbbi, ezévi április hónapban 10 leány kötött hálót rövidebb-hosszabb ideig s ugyane hónapban keresetük egyenként 14.70, 23.96, 3.44, 12.00, 0.44, 0.80, 2.46, 2.92, 10.50 és 1.12 pengő, összesen 72.34 pengő volt.*

A szövés és a hálókészítés együttes eredménye 1930 november havában a következő volt:

a földolgozott nyers anyagok ára	—	—	263.06 pengő
munkadíjak	—	—	118.44 „
kezelési költség, illetve haszon (az eladási			
árnak 28.06%-a	—	—	153.50 „
eladási ár	—	—	535.00 pengő

*Meg kell jegyeznünk, hogy az egyesület vezetősége havi 50 pengőben állapította meg az egyes vak gyámoltak intézeti ellátási díját. Amivel többet keres a munkás, azt kézhez kapja. Az 50 pengőn aluli keresetnek valamennyi iparágban azonban csak 20%-át kapja kézhez a vak munkás zsebpénzként.

A legutóbbi, ezévi április hóban pedig így alakult az eredmény :	
a földolgozott nyers anyagok ára — — —	161.72 pengő
munkadíjak — — — — —	127.80 „
kezelési költség, illetve haszon (az eladási	
árnak 21.04 ⁰ / ₀ -a) — — — — —	79.12 „
eladási ár — — — — —	368.64 pengő.

A szövést a leányok a mesternő állítása szerint két hónap alatt sajátítják el. A hálókészítés mindössze néhány egybefolyó fogás. Ebben üzemmávar (mint például a szövésben a szálszakadás) nem fordul elő, a vak leányok néhány óra alatt megtanulják.

Otthonában önállóan szövással, illetve hálócsomózással foglalkozó vak nincs. Az egyesület vezetősége az önállósításra még nem tett kísérletet.

Ha a szövést a hálókészítéssel az elérhető keresetek tekintetében a fentebbi adatok alapján összehasonlítjuk, megállapítható, hogy gyámmolító egyesületünk foglalkoztatójában, ha van munka, a szövő lányok ugyanannyi idő alatt kétszer annyit keresnek, mint a hálócsomózók.

Összehasonlítva most, már a mi vakjainknak a szövésben való képzési-, munka- és kereseti viszonyait a dánokéval, a következő megállapításokra jutunk :

1. — Nálunk a cél az intézeti foglalkoztatás, míg Dániában az intézetten kívüli, önálló foglalkoztatás.

2. — Nálunk az egyes vak munkások legnagyobb kereseti lehetősége 8 órai munkaidőben napi 1.50—2.00 pengő (a tényleg elért legnagyobb havi keresetek azonban mint láttuk, munkásonkint csak 20—21 pengőre rúgtak), míg Dániában az egy napi kereset 7.33—10.47 pengő.

Hogy tisztán lássunk s az aránytalanságnak magyarázatát nyerjük, tájékozódunk a dán koronának Kopenhágában való vásárló ereje iránt a budapesti dán főkonzulátusnál. Az onnan nyert adatokat egybevetve az élelmicikkek nézve a budapesti központi vásárcsarnok 1931 április 9-iki „Hivatalos Árjegyzésének” közepes áradataival, egyebekre nézve pedig a tapasztalatból vett általános áradatokkal, a kép így alakul:

	Kopenhága		Budapest
	dán korona	pengő	pengő
A Dániában általánosságban fogyasztott			
rozskenyér, illetve a budapesti félbarna			
rozskenyér kg-kint — — — —	0.18 =	0.28	0.26
Marhahús eleje — — — — —	1.41 =	2.17	2.00
Tej, teljes — — — — —	0.25 =	0.39	0.33
Lakás, egy szoba és konyha évi —	241.00 =	371.14	600.00
„ két „ „ „ „ —	443.00 =	622.22	1100.00
Egy pár polgári, uccai, kész férficipő	8.50 =	13.09	20.00

Meg kellett tehát győződnünk, hogy a dán vakok munkabérei nemcsak összegben, de értékben, vásárlóerő tekintetében is sokszorosai a mi gyámmolító egyesületünkben dolgozó vakok munkabéreinek.

3.— Nálunk kisebb-nagyobb mértékben állandó a munkahiány, míg Dániában állandóan van munka.

4.— Nálunk körülbelül 25%, Dániában 37% haszonra dolgoznak a foglalkoztatók.

Egybevetve ezeket az adatokat, meg kell tehát állapítanunk, hogy a szövés Dániában összehasonlíthatatlanul jobban válik be, mint Magyarországon. Jövedelmezőség tekintetében alig közelítjük meg Dániát, munkabérek tekintetében pedig elszomorító messzeségben maradnak el gyámolító egyesületünk vakjai a dán vakok mögött.

A helyzet itthoni megítélésében azonban más szemüvegen is nézhetjük a dolgokat. Kérdezhetjük, hogy a *mi* viszonyaink közepette hogyan válik be a hosszú évtizedek után három évvel ezelőtt újból megkísérelt szövés. És itt a vakjaink által üzött többi iparágakban, a kefekötésben, székfönásban, seprőkészítésben elért eredmények, keresetek az iránytadók.

Sajnos, így se mondhatunk jót. A szövésben a legkisebbek a munkabérek. - (Kf)

A gyógypedagógiai tanárok 1930. XII. 31-én lezárt rangsora.

Megjelent folyóiratunk ezévi 1—2. számában. A benne származott lényesebb sajtóhibákat a következőkben helyesbítjük: *Ábrahám János* siketnémák intézetében, *Láng István* áll. kiségitőiskolánál és *Gáldy Andor* vakok intézeténél működik. *Schulmann Adolf* állomáshelye: Budapest. *Horváth Frigyes* jelenlegi fizetési osztálya és fokozata: IX. 2.

A kartársak, mint több oldalról értesültünk, szívesen vették a rangsori közlését, de hiányolták benne a rangsoroltak közszolgálatának kezdeti idejét. Arról is értesültünk, hogy főképen csak azoknak az adatai érdeklék leginkább a kartársakat, akiknek a közszolgálat 1900 előtt kezdődött. Közöljük hát ezeket, azaz a gyógypedagógiai tanári szolgálatot megelőző (állami községi, felekezeti stb.) közszolgálatok megkezdésének amaz időpontjait, amelyektől fogva a szolgálat nyugdíjképeség szempontjából számítódik s adjuk kinek-kinek a neve után az alábbiakban úgy, ahogy azokat a gyógypedagógiai intézetek orsz. szakfelügyelőségétől vettük:

1. Nagy P. 1892. IX. 2.	14. Schannen P. 1896. X. 1.
2. Éltés M. 1893. IX. 1.	15. Kirschenheuter F. 1896. X. 3.
3. Herodek K. 1893. IX. 1.	16. Winkler S. 1898. IX. 1.
4. Séra L. 1893. IX. 3.	17. Deschenszky F. 1898. IX. 4.
5. Vatter F. 1894. XII. 14.	18. Szabados Ö. 1898. IX. 17.
6. Palatinus N. K. 1895. VIII. 31.	19. Horváth P. 1899. IX. 1.
7. Káplán Gy. 1895. IX. 1.	20. Plichta B. 1899. IX. 1.
8. Klug P. 1895. IX. 1.	21. Sz. Szabó L. 1899. IX. 1.
9. Markovics Á. 1895. IX. 1.	22. Vissi J. 1899. IX. 1.
10. Hobler R. 1895. X. 4.	23. Karnay Á. 1899. XI. 15.
11. Völker J. 1896. I. 1.	24. Wolkober J. 1899. X. 1.
12. Szabady G. 1896. IX. 1.	25. Schnellbach F. 1899. X. 16.-(Kf)
13. Hövényes A. 1896. IX. 23.	

Százezer pengős hagyaték a vakok debreceni intézetére. (Keletmagyarországi Napló, 1931. IV. 23) Debrecen város egyik derék polgára, *Szabados Ferenc* gazdálkodó, aki két év előtt halt el, általános örökösévé Debrecen városát tette, azzal a kikötéssel, hogy vakok intézete létesüljön hagyatékából, mint alapítványból. Nővére, özv. *Bányai Jánosné* érvénytelenítési pörrel támadta meg a végrendeletet. A két év óta húzódó pört első fokon is, most meg másodfokon is a város nyerte meg. A hagyaték 100.000 pengőre becsülhető, mert tehermentes 45 hold földön és a Nap-uca 17. sz. házon kívül a városra maradt 15.000 pengőnyi takarékbetét is. A hagyatékot csupán a temetkezési költség terheli.

Semmi kétség, hogy az örökhagyó végakarata értelmében a vakok intézetét Debrecen városa föl fogja építeni és a jótékony intézményt támogatni fogja az egész Tiszántúl. - (Kf)

Chigagó és Németország után, ahol több színházban és moziban a siketek részére külön telefonokat adnak ki, mint nálunk a színházakban a „jó látcsöveket“. Most egy londoni mozi is rendszeresítette ezeket a kis telefonkészülékeket. - A Magyarország 1931. III. 16. számából.

Francia vak országgyűlési képviselők. Az egyikről *Scapini* Gyögyről, már ismételtlen megemlékeztünk. A másik *Thebault*. Mint a napilapok írták, május 8-án fölszólltak a képviselőházban s mind a ketten elleneztek a német-osztrák vámuniót. - (Kf)

Gyilkos siketnéma (Pesti Hirlap, 1931. V. 7) Esztergomból jelentik: *Pallagi Ferenc* siketnéma vasvillával agyonszúrta régi haragosát, *Novák Ferenc* öreg paprikaárúst. A gyilkost letartóztatták. - (ik)

Vörösmarty Mihály a *Heléndához* című költeményében így szól a siketnémaságról:

Vagy én volnék siket, vagy te lennél néma;
De így rossz pár lennénk beszédes Heléna!

Közli: Bilau.

Mért nem mozognak hadivakjaink? A különböző országok, különösen Németország hadivakjainak szövetségére s működésének eredményeire már többször rámutattunk folyóiratunk hasábján. Most a „Der Kriegsblinde“ 1931. évi 2. számában az angol hadivakokról olvassuk, hogy ők nemcsak a jelent munkálják, hanem tevékenykedésükben a maguk és hozzátartozóik messzi jövőjére is gondolnak.

Most jelent meg szövetségüknek, a „St. Dunstan“-nak a 15. évi jelentése, melyben *Jan Fraser*, a szövetség elnöke, a társadalom segítségét kéri és elmondja, hogy a szövetség jelenleg 1911 hadivakot és hozzátartozóik közül 5101 özvegyet és gyermeket segít, gyámolít. Valószínűségi számítások szerint 1947-ben még több mint 1300, és 1967-ben pedig 450 angol hadivak lesz életben. A most élő nemzedéknek, mely megélte a háborút és így nagyobb megértéssel van annak áldozatai

íránt, akkora tőkét kell hát gyűjtenie, mely elegendő lesz a hadivakok és hozzátartozóik gyámoltására a késő jövőben is, mert annak nemzedéke már kevesebb áldozatkészséget tanúsít majd a háború világtalanjai iránt. Így Angliában.

A magyar hadivakoknak különálló szervezetük nincs. A javukra a háború folyamán összegyűlt mintegy 6.000.000 korona, a hadivakok alapja, elértéktelenedett s azóta semmiféle társadalmi mozgalom az érdekükben meg nem indult. Ők maguk is, hozzátartozóik is egyedül csak az állami rokkant-, hadiözvegy- és hadiárvajáradékokra támaszkodhatnak. Ennek legfőbb oka a szervezetlenségük, azaz, amelybe tartoznak, annak a szervezetnek az életképtelensége.

Minden országban van életerős szervezetük, egyesületük, szövetségük a hadivakoknak, vagy különállóan, vagy, ahol érdekeiket a polgári vakok szervezetei megfelelően képviselik, mint például Olaszországban is, a polgári vakokkal együttesen megszervezve. A magyar hadivakok is együttesen tömörültek szövetségbe, a Vakok Szövetségébe a polgári vakokkal 1918-ban, sőt a szövetség első elnökei is hadivakok voltak. Volna hát nekik is szervezetük. De ez nem működik, épen csak tengeti életét, tagjai nem érdeklődnek iránta, s a vezetőségből hiányzik az összefogó, az erőket tömörítő akarat, a kezdeményezés, nem látja, vagy talán nem akarja látni a teendőket, nincs bizalma önmagához, megindítandó munkásságának eredményességébe. Pedig mennyi teendő várna rá. Itt van például a hadivakok ügye.

Igaz, a hadivakok alapja elértéktelenedett. De megvan. Ha tőkéje csak néhány fillér is. És ha megvan, valorizálható is. Ha ma nem, holnap. A népjóléti és munkaügyi minisztérium költségvetésében milliókat juttat a hadikölcsönök valorizációját pótló segélyekre. Nem lehetne-e a hadivakok alapjának segély címén évente bizonyos összeget juttatni? Mint azt megtette Németország, mely 1925 óta kártalanítás címén évi 18.000 márkát juttat a hadivakok alapjának (L. folyóiratunk 1930. évi 3-4. számát). Aztán nem lehetne, mint más országokban teszik, győztesekben és legyőzöttekben egyaránt, a háború végén abbamaradt országos gyűjtést tovább folytatni? És mennyi volna a teendő erkölcsiekben, szellemiekben! Magától, tömörülés, együttes és szervezett munka nélkül azonban semmi meg nem indul.

Néhány hónappal ezelőtt meglátogatott három megvakult tiszt, *Gulyás György, Szérenyi Károly és Gábossy József*. Az itt elmondottak őket is foglalkoztatták, de arra akartak kérni, hogy én álljak a mozgalmuk élére. Kérésüket az ügy érdekében annak a régi meggyőződésemnek a hangoztatásával hárítottam el, hogy vakok szervezkedésének, mozgalmának csak úgy lehet ereje, hatása, eredménye, ha azt maguk a vakok intézik.

Indítsák hát meg a munkát a hadivakok. Nekünk rokonszenvesebb volna, ha a vakok szövetségében indítanák meg. Mellékesen azért is, mert ezzel talán életre keltenék és másirányú tevékenységre is meg-

mozdítanak ezt az alvó szervezetet. Főképp azonban azért, mert az a véleményünk, hogy a mi kicsi országunkban a vakoknak egy szervezetben tömörülve kell céljaik felé törekedniök. Ha azonban a Vakok Szövetsége nem volna megmozdítható, szervezkedjenek és dolgozzanak a hadivakok külön erkölcsi és anyagi céljaik érdekében.

Megindítandó mozgalmuk érdekében való írásaiknak folyóiratunkban készséggel adunk helyet. - (Kf)

A lengyel vakok ügye. A *Grzegorzewska Mária dr.* szerkesztésében megjelenő „Szkoła Specjalna” című lengyel gyógypedagógiai szaklap VII. évfolyamának ez év március havában megjelent 2. számából vesszük az alábbiakat: Lengyelország lakóinak száma hozzávetőleg 30.000.000, kik közül körülbelül 19.000 vak. A 19 éven alúli vakok száma 3300, közülük 323 részesül intézetekben oktatásban. Intézeteik:

A varsói hétosztályú, kosárfonásra, kefekötésre, szövésre és zenére képez. A zenetanfolyam 2, az ipari 3 éves.

A lwowi intézet hétosztályú, 14 növendék tanul kefekötést, 10 kosár- és szalmafonást, 34 zenét és 11 orgonát. Az orgonisták boldogulnak leginkább, fönntartásuk 80 %-át keresik meg, míg a kézművesek 60-70 %-át s a zenészek, kik színházakban, szórakozóhelyeken játszanak, csak 30 %-át.

A bydgoszczi intézet hétosztályú, 123 bennlakó növendékkel.

A laskii intézetet az ott 1910-ben létesült gyámolító egyesület létesítette, hétosztályú, 58 növendékkel. A fiúkat kosár-, és gyékényfonásra meg kefekötésre, a lányokat szövésre és kötésre képzik. A zeneileg tehetségeket zenére oktatják. 1927 óta az American Braille Press adományából nyomdához jutott az intézet, melyben könyveket nyomnak.

A bojanowi intézetet siketnéma és vak zsidó gyermekek részére a zsidóság tartja fön. 1926-ban létesült, 7 vak és 2 gyöngénlátó növendéke van.

A vilnai intézet 1928 szeptemberében nyílt meg. Most 17 tanulója van, kik ipart és zenét tanulnak.

(Herényi János.)

A cseh-leipai siketnéma-nap. A „Sudetendeutsche Taubstummenszeitung” május elsejei számában a IV. cseh-leipai siketnémanapról ír. Ezen az egyik előadó ama megállapításokat tette, hogy a siketnémák nyomora olyan nagy, hogy ez már a nyilvánosságot is segélyre szólítja. A munkaárak csökkenését és a munkahiányt elsősorban a siketnéma érzi meg, aki különben is csak félmunkabérért, sokszor még olcsóbban is kénytelen dolgozni, ha ugyan a gépüzemű gyárakban alkalmazzák. Az lenne tehát az ideális, ha a siketnémáknak otthonokat építenének, ahol ők házi foglalkozásszerűen üzhetnék az asztalosságot, könyvkötészetet és a szabászatot. Ebből szépen megélhetnének, mert a társadalom ellátná őket munkával. Az a tudat, hogy sorstársai között él, már egymagában is jótétemény a siketnémának. Az elaggott siketeket is az otthonokban kellene elhelyezni. Ekként kellene megoldani a siketnémák szociális problémáit. *Bilau.*

A vakok iparcikkeinek védőjegye. (Blindenkorrespondez, 1931. III. 26.). A német vakok iparának pártolására alakult munkaközösség (Arbeitsgemeinschaft für Förderung des deutschen Blindenhandwerks, Berlin) tagjai a nap sugarai felé tartott két stilizált kezét ábrázoló védőjegyet alkalmaznak a vakok ipari készítményein.

Magyarországon a vakokat foglalkoztató semmiféle szervezet nem alkalmaz védőjegyet. Hogy a készítmény „vakok munkája“, ezt különböző szövegezéssel alkalmazzák a vakokat foglalkoztató és gyámolító egyesületek is, meg más vak iparosok is árúikon. Sok a visszaélés e téren. Széltében árulnak házalók kefe- és más iparcikkeket, mint vakok készítményeit, melyeket nem vakok készítettek. Megokolt volna hát, ha a mi gyámolító szerveink és a mi vak iparosaink is (kiknek előbb persze szervezetbe kellene tömörülniök), alkalmaznának árúikon védőjegyet, mely egyébként mint ajánlás is igen jól hatna a közönségre. - (Kf)

Becsületrendet kapott vak zenész. (Esperanta Ligilo, 1931.—3). *Vierne Lajos*, a párisi Notre-Dame székesegyház világhírű vak orgonistája kapta ezt a kitüntetést. *Dr. B. M.*

Névmagyarosítás. Winkler Sándor, a siketnémák váci kir. orsz. intézetének tanára, a maga és gyermeke nevét belügyminiszteri engedéllyel Bartalos-ra változtatta. *vf.*

A német hadivakok szövetsége számokban az 1930. év végén a „Der Kriegsblinde“ 1931. évi 3. száma nyomán. A szövetséget „Bund erblindeter Krieger“ néven 37 hadivak alapította 1916. március 5-én. Tagjainak száma 2916. Az alapítás óta 353 tag halt meg. 160 tagnak van telefonállomása s körülbelül 1500-nak saját háza. A szövetség központi irodájának 1930. évi forgalma 6498 levél, hivatalos lapja, a „Der Kriegsblinde“ tizenötödik évfolyamát járta, 5 üdülőházat tart fenn tagjai számára, még pedig: Herzbergben és Braunlageben a Harzhegységben, Swinemünde-ben a tengerparton, Salzhausen fürdőben és Söckingben. (Kf)

A svéd vakok ügye. (Die Blindenwelt, 1931.—3). Svédország vakjainak száma körülbelül 3500. Iskoláztatásuk 1896 óta kötelező, költségeit az állam fedezi. Állami intézetei: az egyedüli teljesen kifejlesztett főintézet Tomteboda-ban (Stockholm mellett), előkészítő iskola Tomteboda-ban és Waxjö-ben, ipariskola férfiak részére (ipari és írásolvasás-oktatással) Kristinehamn-ban, végül egy internátus siketnémavakok és gyengeelméjű vakok részére Lund-ban. Magániskola van az iskolázás kora után megvakult nők számára Upsala-ban. Előregedett vakok számára vannak különböző otthonok és ápolóintézetek, de ezek befogadóképessége nem elégíti ki a szükségletet. A vakokat segítő több egyesület működik.

Maguk a vakok 1889-ben alakították meg első szervezetüket, a vakok szövetségét (De blindas Förening). Ezenkívül van még a vakoknak egy tucat helyi társasága, melyek azonban sajnos, még nem csatlakoznak mint osztályok a szövetséghez, hanem egy országos egyesülésben tömörülnék.

A szövetség működése: 1.—betegsegélyző pénztára beteg tagjainak két hónapon át 15 svéd koronát fizet hetenkint, 2.—két raktárában árusításra átveszi a tagok kosár-, kefe- és nőikézimunkáit. 3.—különböző kosár- és kefeüzemeiben 60 vak munkást dolgoztat állandóan, 4.—íródjában 4 vak gépirot foglalkoztat, 5.—szerez és szállít tagjainak olcsón nyersanyagokat és a szállítási költségeket maga viseli, 6.—foglalkoztatóotthonában 14 vak nőt foglalkoztat, kiknek egy része bennlakó, a többieknek lakáspénzt fizet, 7.—hivatalos hetilapját (De blindas Veckoblad) ingyen küldi meg minden svéd érdekeltnak, amit városi, tartományi és állami támogatás tesz lehetővé, 8.—11000 köteles pontnyomású szövetségi könyvtárát évente 300 kötettel gyarapítja.

Gyárakban, csak kevés vak dolgozik Svédországban. A dohányegyedárúság üzemében 10 vak nő rendes munkabérek mellett dolgozik. A tomtebodai nagy intézetben 5 vak törlőruhákat sző. - (Kf)

A pilzeni új siketnéma-intézet. A siketnéma számára új intézet épült *Pilzen-ben*. Modern stílusú, három emeletes épület. Felirata értelem s erinti fordításban: *Ez a hajlék az emberi szeretet műve, melyben az emberi szeretet a sors igazságtalanságának jóvátevésén fáradozik.*

Az ünnepélyes megnyitás május hó 9. és 10.-én volt. Az ünnepélyes megnyitáson csak a kerületi ifjusági gondozó volt képviselve, mely szerv az intézet felügyelő hatósága. Figyelemre méltó, hogy ugyanekkor szülői értekezlet is volt. Az intézet a *Siketnémák utcá*-jában van, igazgatója Bednárik Menyhért. vf.

A német siketvakok szervezete. A német vakok szövetsége (Reichsdeutscher Blindenverband) 1930 novemberében külön osztályt szervezett a siketvakok számára (Sondergruppe für Taubblinde). *Riedrich János*, az osztály vezetője (Radeberg, Szászország, Bismarckstrasse 2), ki maga is siketvak, jelenti most a „Die Blindenwelt“ 1931. évi 3. számában, hogy eddig 60 tag jelentkezett belépésre az osztályba. A jelentkezetteknek körülbelül a fele jótékonyági intézmények, otthonok lakója, a többiek közül csak 2—3 járul hozzá keresményével létfenntartásához. Túlnyomórészüknak a helyzete vigasztalan, gyászos. Közről se valamenynyien olvassák a pontírást s az olvasóknak egy része csak a teljes írást olvassa. - (Kf)

Külföldi vakok magyarul tanulnak. Az eszperantomozgalom révén több külföldi vak eszperantista fejezte már ki azt az óhaját, hogy szeretne megtanulni magyarul. Így az utóbbi időben *Baschek Amália* (Neukeykuth, Németország), *Pommier János* (Aisne, Franciaország), *Valinai János* (Firenze, Olaszország), akik tanulnak is. Mi persze a hozzánk fordulóknak csak levelező egyéneket, meg az eszperantó megtanulására szolgáló magyarnyelvű munkákat és szószedetteket tudunk ajánlani. Igaz, ez nehéz módja a nyelvtanulásnak, de mi vakok már megszoktuk, hogy minden törekvésünkben nehéz akadályokkal küzdjünk meg célunk elérése érdekében.

Dr. B. M.

A Cházár András Országos Siketnéma Otthon Közgyűlése.

A nevezett egyesület f. évi május hó 23-án tartotta meg XXIV. évi rendes közgyűlését. Ennek a közgyűlésnek az adott különösebb jelentőséget, hogy az *Otthon* ezuttal először tartott közgyűlést a *saját székház*-ban. Az igen látogatott közgyűlésen Dr. *Hegedűs Lóránt* ny. m. kir. pénzügyi miniszter az *Otthon* kormányzó elnöke elnökölt. Az ügyvezető elnök tisztet pedig *Schulmann Adolf* kartársunk töltötte be. Szakügyi részről *Klug Péter* orsz. szakfelügyelő volt jelen. (sly.)

Ritka szemműtét. (Pesti Hirlap, 1931. IV. 22). *Moore G. H.* híres philadelphiai szemorvos merész műtéttel szabadította meg a vakságtól *Musselman Earl* nevű 22 éves betegét, aki születése óta volt világtalan. Érzéstelenítés után bemetszet a fiatalember szemgolyójába és a recehártya mögött egy körülbelül borsónagyságu tömeget talált, melyet eltávolított. A szemgolyón nem lévén pupilla, az írisz alsó széléhez közel mesterséges pupillát készített s miután a látóideg sértetlen volt, a beteg a műtét után kitűnően látott.

Musselman első látási benyomásairól a következőket mondotta: „Sok mindent megkíséreltem elképzelni barátaim leírásai alapján, de mindenben tévedtem. A világ egészen más, szebb mint amilyennek képzeltem. Minden új és érdekes, ahogy a villamosok, az autók szaladnak, ahogy a téglák egymásmellé vannak téve a falakban. Sohasem tudtam elképzelni a virágok színét.“ - (Kf)

Vakok Közlőnye címen jelenik meg az első és mindmáig egyedüli pontnyomású magyar újság. A lap mostani szerkesztőjének, *Herodek Károly*-nak, a vakok kir. intézete igazgatójának szerkesztésében és a vakok kir. intézete kiadásában indult meg 1907-ben a Vallás- és közoktatásügyi miniszter 115.879/1906 számú engedélye alapján s most 25. évfolyamát járja. Eleinte, mint havi folyóiratnak évente 10 száma látott napvilágot. 1924 óta azonban anyagiak hiánya miatt csak negyedévenként jelenik meg átlag 44 lapnyi terjedelemben, pontközi nyomásban. Úgy szólván kizárólag a vakok ügyével foglalkozik. Ha a hely engedi, közöl azonban egy-egy tárcát, vagy költeményt is, mégpedig elsősorban vak szerzőktől, vagy olyan tárgyút, mely vonatkozásban van a vakokkal.

Legutóbb megjelent számának tartalma: 1. A mi nagyasszonyaink. 2. Arckép (költemény). 3. Világkongresszus New-Yorkban. 4. Vakok énekkarának hangversenye. 5. Húshagyókedd a vakok intézetében. 6. Hírek. 7. A „Homeros“ énekkar vidéki szereplése. 8. Felhívás. A tavalyi évfolyamtól kezdve rádiótechnikai mellékletet is hoz a lap átlag 12 lapnyi terjedelemben. Ennek rovatvezetője *Holley Béla*, a vakok kir. intézete volt növendéke, aki a szükséges domború rajzokhoz a kliséket nagy ügyességgel sajátkezűleg készíti. (Balkay Géza)

Siketnémák Budapest—Eger úszómérközése. A Siketnémák Sport Clubja 20 évvel ezelőtt keletkezett. Tagjai csak a Siketnémák Cházár András otthonának tagjai lehetnek. Régebben a klub csak labdaru-

gással foglalkozott. Négy évvel ezelőtt vette át vezetését *Szaucsek István*, a nagyotthallók székesfővárosi gyógypedagógiai intézetének tanára, ki előbb atlétikai-, azután úszószakosztályt létesített a klubban. Az úszószakosztály nagy nehézségekkel küzdött. Nem volt úszópályája, csak a nyári úszodáknak volt megtűrt vendége és nem lehetett tagja az úszók szövetségének sem. *Szaucsek István* kitartó tevékenységének eredményeként most végre helyet kapott a klub a Nemzeti Úszócsarnok télen is használható úszodájában, a Szent Margit-szigeten s a Magyar Úszók Szövetsége is fölvette tagjai sorába.

A klubnak most 20 működő tagja van s az úzás népszerűsítése a munka megkedveltetése, és élénkítése céljából a vezetőség május 24-én, pünkösd napján „Budapest Eger úszómérkőzés” címén városközi úszóversenyt rendezett a budapesti Császárfürdő fedett úszodájában a saját tagjai és a siketnémák egri intézetének növendékei között. A mérkőzésen képviseltette magát a Magyar Úszók Szövetsége és ott volt *Simon József*, a gyógypedagógiai intézetek országos szakfelügyelőhelyettese, *Istenes Károly*, a siketnémák budapesti állami intézetének és *Leopold Rezső*, a siketnémák egri intézetének igazgatója, továbbá a Siketnémák Cházár András Otthona elnökségének képviselőjében *Molnár István*, az otthon titkára.

A mérkőzést nagy fölénnyel Eger nyerte meg. Az eredmény előre látható volt, hisz az egri intézet közvetlen közelében ott van a melegvizű, nagyszerű érseki úszoda, mely az úzásnak egész éven át való gyakorlására nyújt lehetőséget s az intézet igazgatója *Leopold Rezső* és lelkes tornatanára, *Sturm József* nagyon okosan föl is használják ezt a lehetőséget. A versenyen most jegyezték először a „legjobb országos eredményeket”, melyek természetesen csak a siketnémák által elért legjobb eredményeket jelentik.

A verseny jelentőségét emelte *Krassner Ilonának* az indulása, aki a siketnémáknak legutóbb Amsterdamban a nagy olimpiász után megtartott külön olimpiászáról világbajnokságot hozott Magyarországnak. A legnagyobb föltűnést azonban *Unghváry Gizella* keltette. Teljesen egyenlő rangúnak bizonyult az olympiai bajnokkal s különösen a 100 méteres hátúszásban az utolsó karcsapásig nem engedte magát lerázni. A két leány biztató magyar reménység a siketnémáknak a nyáron Nürnbergben lejátszódó olimpiászán.

A siketnémáknak ez az első nagyobb szabású nyilvános vetélkedése a legegészségesebb sportágban *Szaucsek István* vezetésével símán bonyolódott le s igen jól sikerült. Eredményei:

100 méteres mellúszás. 1. Németh Béla (Eger) 1 p. 44.5 mp. Legjobb országos eredmény. 2. Csillag György (Budapest). 3. Mihálovits Miklós (Eger).

50 méteres gyorsúszás. 1. Nagy Béla (E) 38 p. 5 mp. Legjobb országos eredmény. 2. Juhász István (E). 3. Módos László (Bp).

50 méteres hátúszás. 1. Erdős Lajos (E) 52 p 4 mp. Legjobb országos eredmény. 2. Breuer Andor (Bp). 3. Koroncsy (E).

50 méteres mellúszás. 1. Németh Béla (E) 46 p 9 mp. Legjobb országos eredmény. 2. Mihalovits Miklós (E). 3. Csillag György (Bp).

100 méteres gyorsúszás. 1. Nagy Béla (E) 1 p 30.8 mp. Legjobb országos eredmény. 2. Juhász István (E). 3. Koháry Jenő (Bp).

4X50 méteres gyorsúszó staféta. 1. Budapest 3 p 11.2 mp. Legjobb országos eredmény. Eger diszkvalifikáltatott.

3X100 méteres vegyes staféta. 1. Eger 5 p. 28 mp. Legjobb országos eredmény. 2. Budapest.

A városközi mérkőzést Eger nyerte meg 41:17 pontarányban.

Olimpiai előkészítő versenyek:

100 méteres gyorsúszás nők részére. 1. Krassner Vilma 1 p. 24.2 mp. 2. Unghváry Gizella 1 p. 26 mp. Kötő eredmények.

100 méteres hátúszás nők részére. 1. Krassner Vilma 1 p 41 mp. 2. Unghváry Gizella 1 p 41.2 mp. A nap legszebb versenye, állandóan fej fej mellett. A közönség lelkesen ünnepelte mindkettőjüket.

200 méteres mellúszás nők részére. 1. Krassner Vilma 4 p 7 mp. 2. Unghváry Gizella 4 p 7.4 mp. - (Kf)

Külföldre készül a Vakok Homeros Énekkara. A Vakokat Gyámoltó Orsz. Egyesület a téli nagysikerű hangversenyek után megkísérli az énekkarnak külföldön való szerepeltetését. A 68 tagú vegyeskar csoportfényképmásolatával ellátott ismertetőlapot készítettetett német, francia és angol nyelven. A lap bevezetésében röviden ismerteti a kar létesítését, elmondja, hogy az 50 tagú női kart 30 férfi egészíti ki vegyeskarrá, megemlíti a kar sajtóbemutatóját és első hangversenyét, ismerteti műsorát és végül közli 19 magyarországi hírlap bírálatait az eddig megtartott hangversenyekről. Az ismertetőlapokat az egyesület vezetősége megküldte külföldi hangversenyvállalkozóknak és most várja az ajánlatokat. - (Kf)

Avató disztábor. Főiskolánk „Botond” *Bajtársi Egyesülete* a *Testnevelési Főiskola* bajtárs hallgatóinak bevonásával május hó 13-án avató disztábort rendezett az *Erzsébetvárosi Keresztény Kaszinó* helyiségeiben. A „Botond” B. T. tagjain kívül megjelentek: *Klug Péter* orsz. szakf., *Istenes Károly*, *Puha László* igazgatók *Schreiner Ferenc* és *Michels Fülöp* tanár urak, patronusok, *Horváth Frigyes* és *Schavkovszky Endre* tb. dominusok. Az apródok avatását víg számok követték, melyek során *Láng Mária* apród énekelt és spanyol táncot mutatott be; kísérte *Tihanyi Jolán* levente, *Tihanyi Erzsébet* főkincstáros *Chován* magyar hangulatképeit adta elő zongorán nagy tetszéssel. Majd *Bilau Lőrinc* tb. és ezidei vezér-bajtárs szerepelt, aki az egyes előadók stílusát utánózva, igen élénk tetszést aratott. A táborozási ügyrend után táncra kerekedett az ifjuság s a kora reggeli órákig volt együtt. (bd.)

Rádiókrónika a vakok hangversenyéről. *Papp Jenő* vasárnapi rádiókrónikájában mindig az elmúlt hét valamelyik eseményéről cseveg, elmélkedik. Március 8-án a Vakok Homeros Énekkarának február 28-án

az Orsz. Zeneművészeti Főiskolán tartott nagysikerű hangversenyéről beszélt. Beszédei mindig szépek, szellemesek. Ez még megható is volt.

Lefestette a kolduló, meg a kefékkel házaló vakot és szembe állította vele a hangversenyemelvény formaruhába öltözött, művészi élvezetet nyújtó vakjait. Elmondta, mily keveset várt s mily sokat kapott a hangverseny közönsége, „hogy a földübürgő tapsorkán megszégyenítette a kétkedőket s a siker oly ellenállhatatlan és teljes volt, hogy még a zenei finnyások is földre ejtették megmerevedett, gúnyos mosolyukat és önfeledten ünnepelték a névtelen, a szerény és félszeg vakokat kik meg se hajoltak a taps dobpergése alatt, csak odatartották elkínzott és feledhetetlenül szomorú arcukat a tenyerek zenéjének zápora alá és ketté nyílt, remegő ajkuk jelezte ezeken az arcokon azt, hogy most májusi meleg eső verdesi csodálkozó lelküket s a nagy sikerből ízlelnek és éreznek valamit, egy ismeretlen világ üzenetét, a fény és világosság hazájának egy cirógató sugarát — a sikert.“

Aztán dicsőíti a kar mesterét, *Schnitzl Gusztáv* tanárt, majd a vak énekeseket, „amint meg se moccanva ott álltak ebben a hőségben és zengésben a színpadon, noha pengős cérnaharisnyát húztak föl az ünnepélyes alkalomra, mégis primadonnák voltak. A vak hölgyek arca, amelyet sohasem ért rúzs és rizspor s amelyikre a tükörből soha nem nevetett vissza egy önmagával megelégedett női képmás: rettenthetetleneknek látszott, amelyet mi tapsviharral sem tudtunk a maga világából magunkhoz leszádítani. Homlokukra ráborult a lemondás dicsfénye, olyanoknak látszottak, mint a megdicsőült szentek . . . túlemelkedtek rajtuk s az a kék intézeti szövet, amelyben a világtalan hölgyek előttünk megjelentek, ezüst köntösbe csavarta elárvult testüket. A hölgyek nyakában egyforma teklagyöngysor volt fehér gallér fölött és magas fűzőscipőben, kék szoknyában, amint a legnagyobb igénytelenséget képviselve zengték el imájukat a tavaszról: úgy álltak ott az intézeti gálában, mint a szegénység díszruhájában“. A dicséret és a hála kifejezései után így búcsuzott a krónikás: „ . . . halkan odalépek önök mellé és a világtalan kórus minden hölgytagjának mély tisztelettel megcsókolom a kezét.“

Papp Jenő nagy sikert aratott e vasárnapi krónikájával. Könyezve hallgatta a trianoni határon innen és túl sok magyar. De ha azt hiszi a nagyszerű krónikás, hogy érzelmes, szép előadásával ünnepelt vak hölgyeit is meghódította, téved. Téved, sőt itt baj származott két irányban is.

A gazdagszavú krónikás száz változatban mindig mint elesettekről, szerencsétlenekről beszélt róluk, sőt nagy jószívével és költői elragadtatásban olyanokat is mondott, hogy „van egy tanár ebben a városban, *Schnitzl Gusztáv*, aki fölemelte a szegény világtalanokat a búcsúk járdáiról, aki elvezette őket a templomok lépcsőjeiről, aki felszabadította őket a gyékényfonás gépies unalmából és odaállította őket dallal az ajkukon a nagy nyilvánosság elé.“ Jól tudják azt a vak lányok, hisz iskoláztak, tanultak, hogy a krónikás nem személyszerint őket érti, mikor a búcsúk

járdáiról fölemeltekről beszél, de mégis csak velük kapcsolatban mondta, amit mondott. S ez fáj nekik. Fáj, mert őket nem az uccán szedték föl — mondták ők. De még ha valóban a templomok küszöbéről kerültek is volna a hangverseny emelvényére, mért kell nekik szomorú sorsukat kifejtve végighallgatni? És mért éppen most, mikor a siker hatása alatt az ő lelkük is örül, ünnepel?

Aztán még valami. Mint író és így hát lélekismerő ő bizonyára jobban tudja, mint mi, vakokkal foglalkozó nevelők, hogy mivel lehet kedvében járni nőnek. Dicsérettel és dicsérettel. Ezzel ő nem is fukarkodott. De nagyon egyoldalúan pazarolta dicséreteit. Mindig csak a hölgyek teljesítményeit magasztalta. Mikor azonban magukról a nőkről, meg a külső megjelenésükről kezdett beszélni, megint baj történt. Baj, mert elfelejtette, hogy a vakság nem változtat azon, ami a nőt nővé teszi. Baj, mert nem tudta, hogy a mi lányaink ép annyira nők, mint a Dunakorzó női, hogy a külsőket illetően ép oly érzékenyek, mint azok. Így hát, mert a pengős cérnaharisnyájukról, meg az egyáltalán nem divatos magas sarkú cipőjükről, kék szoknyájukról beszélt minden vak lány fölhúzta az orrocskáját. Föl s utána tették: — még ha igaz volna, de hisz nem is volt cérna, se nem pengős, se nem magasszáru, se nem szoknya.

Hát igen. A vakság lelki állapota megható. Sokszor izgat nemcsak író, költő, gondolkozót, de átlagembert is. Hálás dolog hát a tömegnek vakokról beszélni, — ha rákatni akarunk. De ha rádióba beszélünk, ott is megmozdulnak a lelkek, ahol nem akarjuk s bennük oly hatást válthatunk ki, amelyet épenséggel nem akarunk. - (Kf)

Megszüntettek két vezetőkutyákat képző iskolát Németországban. Mint a „Die Blindenwelt“ 1931. évi 4. száma írja, a boroszlói március végén szűnt meg, az oldenburgi meg június végén oszlik föl, mert a porosz népjóléti minisztérium a gyűjtéseket, melyekből az iskolákat fönntartották, tovább nem engedélyezi. A harmadik iskola a német juhász-kutyákat tenyésztő egyesület (Verein für deutsche Schäferhunde) potsdami idomítótelepe. Ez a német birodalmi vakok szövetségével, a Reichsdeutscher Blindenverbanddal való megállapodása alapján eddig is idomított vezetőkutyákat, a jövőben pedig az egész szükségletet egyedül fogja ellátni és mint a „Blindenkorrespondenz“ ezévi 16. száma írja, 334 márkáért ad vaknak idomított kutyát. Ebben az összegben bennefoglaltatik a kutya vezetőszerszámmal való felszerelése és leendő vak gazdájának 12 napi ellátása az idomítótelepen, arra az időre, míg a kutyával összeszokik. A nagyoösszegű vételárhoz alapok és jótékony intézmények nyújtanak segélyt a vakoknak.

Vezetőkutyák rendszeres alkalmazását és idomítását Németországban a háború vakjain való segítség buzgalma szülte még a háború folyamán Oldenburgban, hol vakokkal szakszerűen nem fog-

lalkozó jótékony emberek indították meg kutyák alkalmazásának mozgalmát és kutyák idomítását is. Mi sohasem voltunk hívei a vezetőkutyáknak. Magyarországon tudomásunkkal jelenleg mindössze 4 vak jár vezetőkutyákkal. - (Kf)

Kimutatás a szellemi pályákon működő német vakokról. A vakok túlnyomó része ipari foglalkozásokban tevékenykedik. A világháború óta azonban számos olyan pálya nyílt meg előttük, mely magasabb szellemi képzettséget igényel. Az ezen pályán elhelyezkedett vakok aráyszáma eddig ugyan még alacsony, de a vakok számára megnyílt szellemi pályák állandóan szaporodnak.

Tájékoztatót nyújt ezirányban a vakok marburgi tanulmányi intézetének egy kimutatása 91 hadi és 92 polgári vakról. Közülök 3 főiskolai tanár, 15 községi és 3 intézeti pap, 1 előadó (Dozent) a vallás-tanítói szemináriumnál, 1 tanulmányi, illetve középiskolai igazgató (Studiendirektor), 21 nyelvtanár (Philolog) felsőbb iskoláknál, 11 népiskolai tanító, 14 rendes tanár vakok intézeteinél, 21 zenetanár vakok intézeteinél, 19 jogász a legkülönbözőbb közigazgatási hatóságoknál, 16 ügyvéd, 1 igazságügyi tisztviselő (Justitiar), 3 ügyvivő (Syndikus), kik közül egy megbízott vakságügyi előadó a marburgi egyetemen, 7 titkár, 8 nemzetgazdász közigazgatási hatóságoknál, 1 előadónő felsőbb népiskolánál, 18 alkalmazott részvénytársaságoknál, újságvállalatoknál s más üzemeknél, 1 író, 4 gyakorlóorvos, 1 állatorvos, 3 orvosszaki előadástartó (medizinischer Vortragsredner), 6 mérnök, részben műszaki művezető, részben kereskedői üzletvezető és szakértő, végül 5 vakokat gyámolító tisztviselő (Blindenfürsorger), kik közül egy megbízott vakságügyi előadó a boroszlói egyetemen. Habár ez a kimutatás kedvező, nagyon sok képzett vak vár még alkalmazást. - (Kf)

Vakok a sportmaszásban. (Blindenkorrespondenz, 1931.—15). Hogy Németországban a testdörzsölés mint vakok foglalkozása nem terjedt el nagyobb mértékben, ennek oka, hogy a kórházak, klinikák — jóllehet a vak dörzsölők államilag képesítettek és már sok orvos igazolta bizonyítványokkal kitűnő teljesítményeiket — nem karolták föl őket eléggé.

Most a vakok német intézeteinek és gyámolító egyesületeinek szövetsége megkereste a nagyobb városokat, járuljanak hozzá, hogy fürdőikben a vak dörzsölők saját számlájukra, illetve önnálló vállalkozásként üzhessék foglalkozásukat. Nem gyógyító, hanem üdítő maszását gyakorolnának, mely a testedzést annyira fölkaroló korunkban megfelelő árszabás mellett remélhetőleg jövedelmezően üzhető. A szükséges felszerelést valamely gyámolító szerv adja, úgyhogy ennek költsége nem terhelné a fürdő vezetőségét. Ily munkaalkalomnak a vakra nézve az is nagy előnye, hogy egy helyben, mindig azonos környezetben dolgozhatnak. Több város nem zárkózott el a megkeresés elől s így a kísérletek megindultak. - (Kf)

Gyöngénlátók intézete a szász szabadállamban. (Blindenkorrespondenz, 1931—15). Az egész német birodalomban az egyedüli bennlakásos iskola gyöngénlátók részére a chemnitzi. 1929-ben létesítette a munkaügyi és a népjóléti minisztérium a vakok intézetével kapcsolatban, ahol már régóta oktatnak gyöngénlátókat. Szervezésénél a gyöngénlátók több mint tíz éves berlini iskoláját vették mintául s figyelembe vették *Bartels dr.* tanárnak, a gyöngénlátók dortmundi iskolája szervezőjének irányítását is, ki leginkább azt hangsúlyozza, hogy a gyöngénlátók nem vakok, hanem látók s arra a tudatra nevelendők, hogy nem vakok, hanem látók.

A fiúkat és lányokat befogadó iskolának különálló és a legújabbkorbeli felszereléssel ellátott épülete van. Minden egyes gyereknek teljesen különálló olyan asztala van, melynek lapja különböző szögbe állítható, az egész asztal könnyen hordozható s a világosságnak megfelelően könnyen helyezhető el. Műhelye is van az iskolának, melyben a növendékek asztalos- és gyékényfonómunkákat gyakorolnak. A felsőbb osztályokban gépírást is tanulnak. Az eddig kiképzett gyöngénlátókat sikerült munkába helyezni olyan foglalkozásokban, hogy nem versengenek a vakokkal. - (Kf)

A Siketnéma Sport Club és a Turista Szakosztály majálisa. A felnőtt siketnémák fiatalsága a *Club* és a *Szakosztály* szertáralapja javára f. évi május hó 17.-én nagyszabásu majális rendezett a Zugligeti „*Szép Juhászné*” melletti tisztacon. A mindenképen szépen sikerült majális tele volt derével és hangulattal. (sly.)

Szappan és naptár a vakok javára. (Die Blindenwelt, 1931.-4). A németbirodalmi vakok szövetsége (Reichsdeutscher Blindenverband) „RBV-Seife” néven szappant gyártat és értekesít tagjai és egyesületei révén is. „Deutscher Blindenfreund Kalender” néven pedig naptárt ad ki sík nyomásban látók számára. Ebből tavaly 100.000 példányt készített és 81.000 kelt el, mely eredménnyel a vezetőség nincs megelégedve.

A magyar vakok gyámolítószervei a pénzszerzésnek ilyenféle módját még nem alkalmazták. - (Kf.)

A vakok ügye az Egyesült Államokban. (Die Blindenwelt, 1931.—4). A vakok száma az Északamerikai Egyesült Államokban 80—100.000, kiknek 75 %-a járt vakok intézetébe és írja-olvassa a pontírást. A vakok intézeteit túlnyomórészt akülönböző államok tartják fönn, néhányat a magánjótékonyság. Az oktatás és nevelés a mintegy 30 intézetben nagyon különböző. Míg egyesekben még együtt tanítanak vakokat és siketeket, addig mások már a legújabbkori nevelőintézmények. Ilyen a bostoni Perkins-féle intézet is, hol egy nagy kertet körülövező kis házakban laknak a növendékek egyes csoportjai tanáraikkal együtt. Itt egyetemre is előkészítenek s a vakok szokott összes iparágait üzik, sőt kertészetet, háztartást és tyúktenyésztést is tanítanak. Másutt is, így Jowa és Kansas városok intézetei is képeznek elő egyetemekre. Egyes államok

hathatósan segítik az egyetemi hallgatókat, így Arkansas, New-York, és Missouri államok fedezik minden vak diáknak a fölolvadó vagy titkártartása költségeit. A számos kölcsönkönyvtár közül 18 külön osztályként a városi könyvtárakhoz kapcsoltatott.

A vakok munkaviszonyai nem különböznek sokban a más országokétól. Jóllehet az országban szétszórva sok vak űzi a vakok szokott iparágait, mégis ezek ritkán nyújtanak teljes megélhetést. Minthogy a vakok számára való munkaszerzés céljából a majdnem minden városban és nagyobb helységben alakult bizottságok és társaságok működése nem eléggé eredményes, buzgón keresnek más lehetőségeket a vakok munkaképességének értékesítésére. A tanult vakok számára több eredményt remélnék a kereskedelembe, mint az iparban, akár mint valamely kizsákmányozó (árusító bódé) fizetett árusítója, akár mint önálló kereskedő, akár mint cégképviselő, illetve ügynök. Sok vak boldogul az utóbbi foglalkozásokban, sokan is törekednek ezekre a pályákra.

A vakok érdekében a szervezetek háromféle csoportja tevékenykedik: 1. Helyi klubok, vagy egyesülések, melyeknek célja munkaszerzés, áruértékesítés, továbbá oktató, fölvilágosító és szórakoztató esték rendezése. 2. Állami egyesületek, melyek az egyes szövetséges államok vakjainak érdekeit képviselik. 3. Szervek, melyeknek munkaterülete az Egyesült Államok összes államaira kiterjed. Az utóbb említett csoportba tartozók legnevesebbjai az „American Association of workes for the blind” és az „American association of instructors of the blind”, melyek minden két évben egyszer együttesen megbeszélik tapasztalataikat, véleményeiket, terveiket.

Az „American foundation for the blind” a vakok mozgalmának nagy középontja. Tudakozódó és statisztikai szerv, intézi a vakok érdekében működő propagandát az Egyesült Államok egész területén s különböző szak- és egyéb iratokat és folyóiratokat ad ki. A gyámoltató szerv, mely hovatovább elsőrendű szerepet tölt be, az Egyesült Államokban, a „The lions club” (oroszlánklub). Ennek jelmondata: „Az orosz-lánrészt a testileg fogyatékosoknak; nyújts nekik kezet, de kezed legyen a barát keze.” - (Kf)

Szerkezeti üzenetek. *Soproni érdeklődő:* 1. A nyugdíjüggyel kapcsolatos szolgálati időnk évszáma az 1912. évi LXV. t. c. 11. §-a értelmében is a régi maradt, de a 3. pont kedvező értelmezése szerint az utánunk következő ifjú kartársainknak, közelebből pedig azoknak, akik a négyéves tanárképzőnek lesznek kiképzettjei, lehet reményük a kedvezőbb elbírálásra. Annak ideje azonban, hogy a 3. pontra való utalással illetékes helyen lépést tegyünk, még nem érkezett el,

2. Arra a kérdésre, hogy nyugdíjárulék a 35. szolgálati év betöltése után fizetendő-e vagy sem, ez a válaszuk: Nálunk fizetendő! Nem kötelesek fizetni az 1912. évi LXV. t. c. 30. §-ának 5. pontja, illetve az 1252-1914. P. M. magyarító rendelet értelmében, azok a 40 éves szolgálatra kötelezettek akik szolgálatuk egy részét olyan állásban töltötték, ahol 7 hónapi szolgálat 8 hónapnak számít. Nem kötelesek továbbá a 35. szolgálati év betöltése után nyugdíjárulékot fizetni azok a 35. évi szolgálatra kötelezettek, akik 35 évnél tovább szolgálnak.

Inhalt:

F. Kirschenheuter: Der Werkunterricht Blinder. — *A. Schulmann*: Notwendigkeit und Organisation der heilpädagogischen Sprachschulen. — *J. Milassin*: Berichtigung des Lehrplanvorschlages über Rechenunterricht. — *A. Füzesi*: Die Disposition der Gehörlosen auf dem Gebiete des Zeichnens. — *Jármer*: Der gemeinsame Unterricht Blinder mit Hörenden.

Litteratur:

K. Herodek: Die Brailleschrift der Blinden. — Der Ratiborer Lehrplan. J. Lett: Das auf die willkürlichen Aussagen der Kinder gegründete Lehrverfahren. — L. Endres: Das Anfangsstadium des Sprachunterrichtes. — Referat der Ungarischen Heilpädagogischen Anstalten in Nordisk Tidskrift för Dövstumskolan. — K. Herodek: Das Frauenherz für die Blinden. — K. Rothe: Die Fürsorge der mit Sprachfehlern behafteten Schulkinder. — E. Drouot: Das Mundablesen nach der Belgischen Methode. K. Herodek: Die ästhetische Erziehung der Blinden.

Vereins und Anstaltsleben:

Die Jahresversammlung des Bundes Taubstummen- und Blindenlehrer.

Kleinere Mitteilungen.

Sommaire:

F. Kirschenheuter: L, instruction professionnelle des aveugles. — *A. Schulmann*: La nécessité des écoles thérapeutiques de la Parole et leur organisation. — *J. Milassin*: La Révision des programmes de l, enseignement arithmétique. — *A. Füzesi*: La disposition des Sourdes pour le — *L. Jármer*: L, enseignement commun des Aveugles avec les voyants.

Littérature.

Institutions et associations.

Divers.

Contents:

F. Kirschenheuter: The vocational training of the Blind. — *A. Schulmann*: The necessity of schools for speech defects and their organisation. — *J. Milassin*: The curriculum of teaching number. — *A. Füzesi*: The disposition of the Deaf for drawing. — *Jármer*: The education of the Blind in Community with normal children.

Literature.

Institutions and associations.

Miscellaneous.

